

דין שווה

גיליון מס' 18 / מרץ 2013

עושר בלי משפט

דין השבת 'זכייה ללא הֶצְדֵּק' חזר לעורר עניין באקדמיה ובפרקטיקה ■ עמ' 22

רוחות של שינוי

בערב מעורר השראה נפרדה הקהילה המשפטית בצפון מהנשיא היוצא של המחוזי נצרת, השופט דוד חשין, וקיבלה בברכות ובפרגון את הנשיא הנכנס, השופט יצחק כהן ■ עמ' 8

שלום חבר

חברים ובני משפחה נפרדים מעו"ד עדנאן חליחל ז"ל, יו"ר ועדת האתיקה המחוזית ■ עמ' 4

עורכת ראשית: ענת טולנאי

אחראי מערכת:
עו"ד פארוק עומרי, מנכ"ל מחוז צפון

חברי מערכת:
עו"ד פארוק עומרי
עו"ד נאהל עספור
עו"ד ספיא סלמאן
עו"ד עיסאם אבו נסאר
עו"ד טארק סאלח
עו"ד היבא שמאליעזאיה

עיצוב גרפי: סטודיו logo

ניהול והפקה:
נירפרינט מדיה והפקה בע"מ,
www.nirprint.co.il, 03-6496069

כל הזכויות שמורות לוועד מחוז צפון של לשכת עורכי הדין בישראל

יו"ר ועד המחוז:
עו"ד ח'אלד ח. זועבי

סריקת הקוד תוביל אתכם ישירות לעמוד הפייסבוק הרשמי של מחוז צפון

כתובת למשלוח דואר:
לשכת עורכי הדין, מחוז הצפון
רחוב 3002/15 (שכונת ח'לית אלדיר),
נצרת 16000
טלפונים: 04-6015111/6
פקס: 04-6015112

דוא"ל של הלשכה:
Nazareth@israelbar.org.il

אתר הלשכה:
www.israelbar.org.il

הערות, תגובות, הצעות ורעיונות – לשלוח לדוא"ל הלשכה

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והמאמרים. הפרסום נעשה על דעת המפרסמים ובאחריותם בלבד

[תוכן העניינים]

- 10 **ציון דרך: ב' 27.9.2012 נחנך בימ"ש השלום בקרית שמונה**
// מדור חדשות ועוד
- 13 **כדאי להתעדכן בהשתלמויות ובימי העיון שמציעה הלשכה**
// מדור משתלם להשתלם
- 20 **שבע ברכות באירוע שארגנה הלשכה לכבוד השנה החדשה – 2013**
// פורום בתי דין כנסייתיים
- 24 **אפשר להיות עו"ד ולעשות דברים אחרים. דוגמא: עו"ד סלאח נסאר**
// מדור אחד על אחד
- 27 **מגמות במירוץ הסמכויות בין ביהמ"ש לענייני משפחה לביה"ד השרעי**
// השובט אסך זגורי
- 32 **מה אפשר ללמוד על תרבות משפטית מהמוסד למשפט אירופאי?**
// מדור משפט עולם
- 34 **חתונה על סירת דייגים בוייטנאם. מי צריך יותר מזה?**
// מדור נסיעה טובה
- 36 **עשייה מאחורי הקלעים, מפגשים בקידמת הבמה ושיתופי פעולה**
// מדור ועד הבית

10

20

36

24

חברי היקר, עדנאן ז"ל

כל זה רק הזיק ללשכה ולתדמיתה בעיני הציבור בכלל, וציבור עורכי הדין בפרט. בית המשפט ביקר את ראש הלשכה ואת מוסדות הלשכה באופן חריף בגין התנהלותו; שר המשפטים הזדרז להקים ועדה לבדיקת התנהלות הלשכה, צעד שלדעתי אינו נחוץ, והיה מוטב אם כבוד השר היה נמנע מלנקוט בו במהירות הבזק, ערב סיום תפקידו. היה מוטב, אם היה מותיר עניין זה לשר המשפטים החדש, שאמור להיכנס לתפקיד בימים הקרובים. בניגוד לאופן שבו מתנהלים העניינים במישור הארצי, העניינים במחוזות בכלל, ובמחוזנו בפרט, מתנהלים באינטנסיביות ובהצלחה. הוועדות במחוז מתכנסות ויוזמות פעילות ומפגשים, בית הדין המשמעותי מתנהל ללא תקלות, פרויקט ההשתלמויות ממשיך לצבור הצלחות עד כדי כך שעורכי דין ממחוזות אחרים באים ומשתתפים בהשתלמויות שלנו. כל ההצלחות הללו רק ילכו ויעצימו לקראת סוף שנה זו, כאשר נעבור בשעה טובה למשכננו החדש. בבית הפרקליט יהיו אולמות מתאימים ורחבים לקיום של ימי עיון והשתלמויות מקצועיות.

בסוף השנה שעברה איבדנו חבר יקר שהלך לעולמו, חברנו עו"ד עדנאן חליחל ז"ל. בטרם הוקם מחוז הצפון, ב-2003, הוא עדנאן ייצג את מחוזנו בוועד מחוז חיפה והצפון דא. הוא גם התמודד מולי על ראשות המחוז בשנת 2003, בכבוד וברמת התמודדות המבטאת את המשמעות של כבוד המקצוע והעיסוק בו. ועל אף שלא זכה, הוא שמר על רמה גבוהה של יחסי חברות וכבוד והמשיך לתרום למחוז ולחברים. בשנת 2007 התמודד עדנאן בשיתוף עימי ברשימה אחת, והיה למ"מ יו"ר ועד המחוז ויו"ר ועדת האתיקה. עו"ד עדנאן חליחל ז"ל החליט בבחירות האחרונות, שהתקיימו ב-2011, שלא להתמודד, אך החברים בחרו בו להמשיך בתפקידו כיו"ר ועדת האתיקה המקצועית במחוז. הוא המשיך להנהיג ולהוביל את האתיקה המקצועית במחוז ביעילות, ומעל לכל באמינות למופת. הוא עשה זאת עד ששבו לפני פטירתו, עת כינס והופיע בדיני הוועדה לאחר ששוחזר מבית החולים. הוא ניהל אז ישיבה ארוכה במשך שעות, ודן בעשרות תיקים ביחד עם חבריו לוועדה, עד שאפסו כוחותיו. עדנאן נאלץ לעזוב את הישיבה כשעה לפני סיום הדיונים, ולהעביר את ניהול הישיבה למ"מ עו"ד חוסאם ח'ורי. עו"ד עדנאן חליחל ז"ל ניהל עשרות רבות של ישיבות, שבהן נדונו מאות רבות של תלונות ופניות, וזאת מתוקף תפקידו במשך שש השנים שבהן עמד בראש ועדת האתיקה המקצועית. הוא דן ונתן חוות דעת במאות שאלות שהופנו לוועדה. עדנאן ז"ל היה איש אמין ומכובד, תרם הרבה מזמנו למען ולטובת עורכי הדין במחוזנו, והכל על חשבוננו ומזמנו, ללא כל תמורה. יהי זכרו ברוך.

إلى روحك ابو حسن ادعو بالرحمه واقول اني تعرفت في حياتي بالآلاف وتعاملت مع المئات فكنت من خيارهم ضحيته وعرفت قدر غيرك فغرفك وقدرك الغير.
رحمك الله واسكنك فسيح جناته

בכבוד רב,
עו"ד ח'אלד חוסני זועבי
יו"ר ועד מחוז צפון

חברות וחברים, שלום רב

מאז הגיליון האחרון של "דין שווה" התקיימו הרבה מאוד אירועים ופעילויות במחוזנו. המחוז תוסס ושוקק חיים. בבית המשפט המחוזי בנצרת היו חילופי נשיאים. נפרדנו מכב' הנשיא דוד חשין, אשר נבחר לנשיא בית המשפט המחוזי בירושלים, ובמקומו נבחר כבוד השופט יצחק כהן לנשיא בית המשפט המחוזי בנצרת לשבע השנים הבאות. אנו מקווים, שיהיו אלה שנות עשייה פורייה ומוצלחת, תוך שיתוף פעולה הדדי למען חיזוק וקידום המערכת המשפטית במחוז. המחוז ארגן טקס הוקרה ופרידה מכבוד הנשיא דוד חשין, אשר בתקופתו היחסים בין בית המשפט ללשכה התחזקו מאוד. הטקס היה מכובד ומרשים. השתתפו בו רוב שופטי בתי המשפט המחוזי והשלום במחוז וכן הנשיאים והשופטים בדימוס, שופטים אורחים ממחוזות אחרים וכן כב' מבקר המדינה הטרי ויו"ר מחוז ירושלים בלשכת עורכי הדין.

לקראת תחילת השנה האזרחית החדשה ארגן המחוז טקס, בהשתתפות עשרות שופטים מכל הערכאות, יושבי ראש מחוזות ת"א וחיפה, אנשי דת מכל הדתות ומאות עורכי דין. בשיתוף עם הפקולטה למשפטים באוניברסיטת העברית בירושלים, ארגנו באחרונה מפגש בין הדיקן וסגל הפקולטה לבין מאות תלמידי י"ב מאיזור נצרת ומנהלי בתי הספר שלהם. בהמשך למפגש הזה התקיים ערב עיון בדיני נזיקין, שבו נטלו חלק הפרופסורים ישראל גלעד ואליעזר ריבלין, שופט בית המשפט העליון בדימוס, וכן עו"ד ח'אלד אחמד זועבי, יו"ר ועדת הנזיקין במחוז. השתתפו בערב העיון למעלה מ-100 עורכי דין.

מחוז הצפון היה שותף בהקמת פורום ראשי המחוזות, אשר פעילותו הביאה להגברת שיתוף הפעולה בין המחוזות. הקשר בין המחוזות הוא ברמה יום יומית ובעניינים חשובים, תוך התייחסות לבעיות משותפות לכל המחוזות. פורום ראשי המחוזות נמצא בקשרי עבודה עם המוסדות השונים, מקיים מפגשים תקופתיים עם מנהל בתי המשפט ומארגן כנסים מקצועיים לכלל עורכי הדין במחוזות. בכנס המחוזות באילת, שיתקיים בהמשך השנה, ישתתפו עורכי דין ושופטים מכל המחוזות, נשיא המחוז נצרת ועוד שופטים מהמחוזי ומבתי משפט השלום במחוז. הפורום גם יכריז בקרוב על הקמת מיזם צרכני חדש, שיציע הטבות כלכליות משמעותיות לכלל חברי הלשכה.

לצערנו, הפורום הוקם מצורך של המציאות, שאליה נקלענו, ובשמסגרתה אין רוב לראש הלשכה במוסדות הארציים, והוא נמנע מאז היבחרו להפעיל ולקדם את ענייני הלשכה, נמנע מלהקים ועדות ארציות ומכל פעילות מתחייבת אחרת מתוקף תפקידו. הוא בחר לנהל מאבקים במוסדות הארציים, במועצה הארצית ובוועד המרכזי - דרך בתי משפט, ואף הקפיא את המשך בניית בית הפרקליט שלנו למשך שנה וחצי! זו השבתת חינוך מיותרת ומזיקה, ובחודשים האחרונים אנו עמלים על תיקון הנזקים, שנגרמו עקב הקפאה זו. אי אפשר לנהל את לשכת עורכי הדין דרך בית משפט, וזה, למעשה, מה שראש הלשכה עושה. הוא נאבק בתקציבי המחוזות דרך עתירות, וגם עניין הוועדות הגיע כבר לביהמ"ש. יש לציין עוד, כי מנכ"לית הלשכה התפטרה לפני כחודשיים, ואילו ראש הלשכה אינו מקים ועדה לאיתור מנכ"ל חדש, אלא עושה זאת דרך עתירה.

بإحترام
المحامي خالد حسني زعبي
رئيس لواء الشمال - نقابة المحامين

עדנאן חליחל ז"ל

במחוז הצפון של לשכת עורכי הדין מתאבלים על לכתו של עו"ד עדנאן חליחל ז"ל,
יו"ר ועדת האתיקה המחוזית ■ עמיתים, חברים ומשפחה נפרדים

נעים הליכות עם חוש הומור

نذكر ونتذكر

تعرفت على المرحوم عدنان ابو حسن , اثناء عمله في الشرطه , قسم النيابة العامه , في اوائل سنوات السبعين من القرن الماضي . هذه المعرفه تعمقت وتحولت الى صداقه حميمه بعد ان حصل على شهادة المحاماه .

المرحوم تجلي بنزاهته في النيايه والمحاماه , شعاره وهدفه الصدق والشفافيه في التعامل , متواضعا خلوقا , مخلصا لأصدقائه ولموكليه , صاحب نكته ومحب لعائلته , احبه الجميع واحترمه وقدره .

عدنان , برحيلك فقدنا زميلاً وصديقاً ورب عائله مخلص , وفقد مجتمعنا ونقابه المحامين شخصيه بامكانها ان تواصل الخدمه والعطاء . سنذكرك دائماً .

הכרתי את המנוח עדנאן, אבו חסן, בהיותו תובע משטרה, בתחילת שנות השבעים של המאה הקודמת. הכרות זו הפכה לידידות, לאחר שהחל לעבוד כעורך דין עצמאי.

המנוח קנה לעצמו מעמד של אדם הגון ואמין, הן בעבודתו כתובע במשטרה והן כעורך דין עצמאי: צנוע, מנומס, נעים הליכות עם חוש הומור, מסור ללקוחותיו וניהל עימם מערכת יחסים שהתאפיינה בשקיפות, תום לב וניקיון כפיים. כולם אהבו, כיבדו והעריכו אותו – איש חברה, שגם הקים משפחה לתפארת.

עדנאן – תהיה חסר לנו, כחבר וידיד, ולחברה וללשכה.

תמיד נזכור אותך.

سيادة القاضي المتقاعد

رائف جرجور

כב' השופט (בדימוס) ראיף ג'רג'ור

חי בתוך עמו, בקו האש

הוא – סגן מנהל מחלקת התביעות בנצרת; אנוכי – מורה בבית הספר התיכון סנט ג'וזף בנצרת. נפגשנו בין כותלי אוניברסיטת תל אביב, במסלול ערב, בשלהי 1978. ומאז ועד לימי האחרונים, שמרנו על מערכת יחסים אידיאלית של כבוד והערכה.

עדנאן היה משפטן החי בתוך עמו ותמיד בקו האש. תרם רבות לחבריו וללשכה, והותיר לנו מסורת נפלאה של יושר והגיונות, ומשפחת משפטנים לתפארת.

الى جنات الخلد يا ابا حسن , حيث لا وجع ولا حزن بل حياه ابدية .

עו"ד נביל חאיק

תיזכר כאדם ישר

עוד בהיותי חבר חדש בלשכה ופעיל בוועד המקומי בנצרת, טרם הקמת מחוז הצפון, הזדמן לי להכיר את עדנאן היכרות שהפכה מהר מאוד לחברות אמי-תית, שחצתה את שתי משפחותינו.

עדנאן היה בעל קסם מיוחד, שההיכרות עימו תמיד סיפקה הרגשה של כבוד, חיבה וחמימות. מעטים הם האנשים, שיודעים לשדר תחושות כאלה, בעוד שאצלו זה היה כמו קרני שמש ביום זורח.

עדנאן היה עורך דין מהשורה הראשונה, איש משכמו ומעלה, אך גדולתו דווקא בלטה בעדינותו הרבה. עד כדי כך, שמי שלא הכיר אותו מקרוב לא יכול היה לחוש את רוחב לבו ובדיחות הדעת, שללא ספק האיצו את התקרבותי אליו גם במישור האישי.

קצרה היריעה כאן מלתאר את גדולת עדנאן, אך שומה עליי להדגיש עד כמה הקירבה שנוצרה בינינו חלחלה אף אל משפחותינו הקטנות, ובכך נוצרה ידידות מופלאה.

עדנאן ואשתו המנוחה חכמיה סיפקו למ-כריהם תמיד הרגשה מופלאה של חמימות ומשפחתיות, אשר חבקה לא רק את בני ביתם – מנאל, וג'דאן ארוא, לואי וחוסאם, אלא גם את חבריהם, ובכלל אלה אני ובני משפחתי, ובוואדי זה היה לנו לכבוד גדול. הליכת עדנאן לעולמו בטרם עת הינה בגדר אובדן אישי לי ולכל מי שהכיר אותו מקרוב, אך הנחמה, ככל שיש נחמה כזו, היא בכך שעדנאן השאיר את חותמו על הפעילות הענפה של לשכת עורכי הדין במחוזות חיפה והצפון. עדנאן היה אחד מבכירי עורכי הדין של המחוז החדש, אשר תרם הכי הרבה להקמתו ולהעשרת פעילותו. עדנאן ייזכר כעורך דין מצליח, כאדם ישר, כפעיל לשכה מרכזי, כאיש משפחה מסור ובמיוחד כחבר יקר.

עו"ד סאמר זרייק

תשמו עלינו

מתאווה אתה לדעת
את סוד המוות,
אך כיצד תגלנו בלא
לחקרו בלב החיים?
(ג'בראן ח'ליל ג'ובראן)

אבי היקר,

ביום 24.11.2012 נשמתך "טעמה את המוות" ולבך נדם. זוהי דרכו של העולם. אך איך נפרדים מאדם, שהיה כל עולמך וגאוותך? איך מתת אבי, בעוד שמילותיך מהדהדות בנו, כאומר "אני כאן", ואיך עם המוות אתה עימנו עודך חי? מה כואב לנו יותר היום? האם אלה הזיכרונות והימים היפים שהותרת מאחוריך, או העצב מהמוות שלך שהציף את לבנו והותיר אותנו דואבים? עזבת אותנו בטרם עת, אך הצטרפת אל אמנו האובת נפשנו. תשמרו עלינו יחדיו, ואנחנו בנוותיכם ונכדיכם, מבטיחים להמשיך את המורשת שהנחתם בנו.

תנוח על משכבך בשלום, אבי היקר.
בתך, ויג'דאן

1944-2012: חיי אדם

בשנים 1997-2001 כיהן כנציג ציבור בוועדת ערר תכנון ובנייה במחוז הצפון. היה חבר בוועדה למינוי קאדים שרעים. מ"מ יו"ר ועד מחוז חיפה והצפון בלשכת עורכי הדין. יו"ר ועדת האתיקה המחוזית בלשכת עורכי הדין, מחוז הצפון.

תחביבים

צייד, ים, נסיעות לחו"ל ובילוי עם הנכדים.

עדנאן נפטר ביום 24.11.2012.

מהמשרה בשנת 1987. בוגר תואר ראשון בהצטיינות בפילוסופיה משנת 1980 מאוניברסיטת חיפה. בוגר תואר ראשון למשפטים מאוניברסיטת ת"א משנת 1987. בשנת 1988 קיבל רישיון עריכת דין והחל לעבוד באופן עצמאי במשרדו שבנצרת, משרד שעם השנים התפתח והעסיק עורכי דין. נוטריין משנת 2004.

תפקידים ציבוריים

בשנת 2003 מונה לדיין בהתאחדות הכדורגל (נציג ערבי ראשון).

עדנאן חליחל ז"ל נולד בשנת 1944, בכפר גוש חלב. בן לחסן ולעאשה חליחל, בעל לחכמיה ואב למנאל, ויג'דאן וארוא, סבא לאחמד, גונא ועדי. סיים לימודיו התיכוניים בבית הספר התיכון בכפר יאסיף. התחתן ב-1971 וגר בנצרת עלית.

תעסוקה

התגייס למשרה ב-1966 ועבד בתפקידים שונים כחוקר. עבר קורס קצינים ותובע, סיים בתפקיד סגן ראש לשכת תביעות בדרגת רב פקד. פרש

עורך דין וג'נטלמן

עדיין קשה לנו הפרידה מעדנאן, וקשה להאמין שהלך מאיתנו. עדנאן חליחל, האדם, בעל המשפחה ועורך הדין, היה דמות ידועה ופעילה בלשכת עורכי הדין. עניו וצנוע, מקובל על הבריות, בעל טון דיבור שקט, עם חוש הומור בריא וחיוך מבויש, תמיד מוקף בחברים, והם רבים כחול על שפת הים, ערבים ויהודים כאחד. עדנאן היה דמות יוצאת דופן בנוף של מחוזנו. פעיל בלשכה בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו.

הכרתי את עדנאן לפני כ-20 שנה. תחילה בוועד מחוז חיפה והצפון. ב-1995 עדנאן נבחר לכהן בוועד המשותף כנציג מחוז נצרת והצפון. עדנאן וחברו, עו"ד סלמאן פרג', המשיכו בהעברת הלפיד בין שרשרת חברי הוועד הקודמים מהצפון. הבולטים בפעילותם היו נשיא המחוזי נצרת, השופט יצחק כהן, בשלהי שנות ה-80, ובהמשך, בשנות התשעים, השופט המחוזי יוסי בן חמו והשופט ראיך ג'רג'ורה (בגמלאות) שופט בית משפט מחוזי חיפה, שניהן כחבר מחוז הצפון במועצה הארצית של לשכת עורכי הדין.

ב-2003 התמודד עדנאן לתפקיד יו"ר ועד מחוז הצפון שהוקם, לאחר פיצול מחוז חיפה והצפון. הוא לא זכה בבחירות, אלא חברו עו"ד חאלד זועבי. חרף היריבות לפני הבחירות, עדנאן לא שמר טינה לאיש, אלא התנהג כג'נטלמן אמיתי ושיתף פעולה עם היו"ר הנבחר. ב-2007 נבחר לכהן כיו"ר ועדת האתיקה במחוז.

עדנאן נולד בגוש חלב וסיים לימודיו התיכוניים בכפר יאסיף. בהמשך התגייס למשטרת ישראל. תחילה עבד כחוקר, ובהמשך התקדם, הפך לתובע משטרת והגיע לתפקיד סגן ראש לשכת התביעות בדרגת רב-פקד. במקביל לעבודתו במשטרה למד פילוסופיה באוניברסיטת חיפה, וסיים בהצטיינות. התשווקה ללימודים משכה אותו ללמוד משפטים. וכך, במהלך עבודתו כתובע, סיים את לימודי המשפטים באוניברסיטה בתל אביב. משטרת ישראל מנעה ממנו להתמחות, ועדנאן החליט לעזוב את המשטרה לאחר כ-20 שנות שירות. משטרת ישראל הפסידה משפטן ברמה גבוהה, ואנו זכינו בעורך דין רציני, שהצטרף לשוק הפרטי ועסק בתחום המשפט הפלילי.

עדנאן, כמי שהיתה לו ראייה פילוסופית על החיים, צבר ניסיון כקטגור והפך לסגור פלילי מצליח. ראיית העולם שלו מזווית שונות סייעה לו לשמור על האיזונים המתאימים בניהול המשפטים, כמי שהכיר את שני צדדי המטבע, ובכך תרם לעשיית הצדק בבתי המשפט.

ומאולם המשפט לעולם המשפחה. לא ניתן לתאר את דמותו של עדנאן מבלי לתאר את מעגל המשפחה. שלוש בנותיו עורכות דין – עו"ד מנאל חליחל דיאב, עו"ד ויג'דאן חליחל ועו"ד ארוא חליחל. כולן המשיכו בדרכו של עדנאן ובתחום המשפט הפלילי. מדובר בתופעה יחידה ונדירה.

אשתו של עדנאן, חכמיה חליחל ז"ל, היתה פורצת דרך בתחומה כעובדת סוציאלית. חכמיה שימשה, בין היתר, כמנהלת לשכת הרווחה בנצרת וכיו"ר ועדת המעקב לענייני רווחה בקרב האוכלוסייה הערבית בישראל. היא שימשה כדוגמא למי שדואגת לכל העובדים הסוציאליים, תוך חתימה לשיוויון בין ערבים ויהודים ולמתן שירותי רווחה וטיפול סוציאלי. רוח זאת ליוותה גם את עדנאן, שפעל תוך חתימה להשכנת יחסים טובים בין יהודים וערבים.

הכרתי את חכמיה בעת שביקרתי עם משפחתי את משפחת עדנאן בביתם בנצרת. הרגשנו שמדובר במשפחה חמה ואוהבת. שם הבנתי את מקור הכוח של עדנאן בפעילותו הציבורית בלשכת עורכי הדין. לפני כשש שנים נפטרה חכמיה, ועדנאן נראה כמי שחבר עליו עולמו.

הוא ניסה להמשיך את חייו, ובינתיים הפך סב לשלושה נכדים. עדנאן המשיך להקפיד לטפל בבעיות הלשכה. בתו ויג'דאן סיפרה לי, כי בעת ששכב בבית החור לים, ביקש שיביאו לו את תיקי האתיקה, על מנת לסיים את מלאכתו ולא להשאיר חובות. הוא נפרד בפעם האחרונה מלשכת עורכי הדין כעשרה ימים לפני שנפטר, כאשר כינס בפעם האחרונה את ועדת האתיקה במחוז. כזה היה עדנאן, נאמן ומסור לתפקידו עד הסוף.

העליתי על קצה המזלג חלק מפעילותו של עדנאן. עתידו היה עוד לפניו, וכמיהתו לתרום נותרה ללא המשך. היה שלום חבר יקר.

יוסי אפק,

יו"ר ועד מחוז חיפה והצפון בשנים 2003-1995

תמיד עם החיוך.

תבקשתי לכתוב מספר מילים על חברנו, עו"ד עדנאן חליחל ז"ל, וככל שעברו הימים, הסתבר לי, כי יש לי קושי עצום להעלות על הכתב את המילים על חבר/ידיד כעדנאן, בלשון עבר. הרי הוא עוד כאן איתנו, לידנו, בכל דבר ודבר.

רק לפני מספר ימים עוד ישבנו ביחד בישיבת ועדת אתיקה, והתלבטנו בשאלות על דרכו של עולם ודרכם של עורכי הדין. באופן מפתיע וללא הכנות מיוחדות, החליט מי שהחליט שם למעלה, כי ידידי עו"ד עדנאן חליחל עשה מספיק כאן למטה בקרב בני האדם, ויצטרף אל אלה שמסתכלים עלינו מלמעלה. ועל כך לא ניתן לי אלא לומר, כפי שרבים ודאי כבר אמרו, זו אבידה גדולה לכולנו.

הכרתי את עדנאן לפני למעלה מ-12 שנה, בהיותנו פעילי לים ב"יחד" בוועד מחוז חיפה והצפון של לשכת עורכי הדין (תקופת טרום הקמת מחוז צפון). היינו שנינו חדורי שליחות, כל אחד ממקומו, כל אחד מנקודת מבטו. והרי זה פלא, מצאנו את עצמנו מהר מאוד מחוברים כמעט בכל פעילות. מחוברים בעשייה ומחוברים בתפיסת העולם, מחוברים בידיעה כי בכדי לשנות ולקדם דברים אל תאמר "צריך לעשות" – קום ותעשה. מחוברים בידיעה כי רק שיתוף פעולה מלא של כל עורכי הדין מכל המגזרים יכול להביא לשינוי ולקדם את הנושאים החשובים באמת.

ככל שעברו השנים ולמדתי להכיר את עדנאן, מצאתי כי הוא היה במלוא מובן המילה איש של עשייה. איש שהצליח בדרכו שלו, בשקט ובצניעות, לקדם כל נושא שנפל תחת ידיו, הן במסגרת פעילותו בלשכת עורכי הדין והן במסגרות אחרות. לא סוד הוא, כי במחוז כשלנו לעיתים רב הפילוג על המיזוג, ולעיתים רב הקיטוב והריחוק על האיחוד והשילוב. ולמרות כל זאת, עו"ד עדנאן חליחל היה אחד מאותם, שדגלו ופעלו בכל דרך אפשרית לשמירה על "דלת פתוחה", על שיח בלתי פוסק, על שילוב ואיחוד הצדדים השונים.

לא סתם שסיעת "יחד" של עורכי הדין במחוז צפון, שעדנאן היה אחד ממייסדיה, היתה והינה מבוססת על תפיסת עולמו זו של עו"ד עדנאן חליחל. ה"ביחד", כך היה עדנאן חוזר ואומר, "הוא שיביא לנו את הפיתרונות, את הקידמה ואת ההישגים". בד בבד עם ביסוס משרד עורכי דין כעצמאי, טיפח עדנאן דור של עורכות דין (כל שלושת בנותיו עורכות דין), ולמרות עליות וירידות בעולם המשפטים, והעיסוק כעו"ד עצמאי, לא חדל עדנאן מפעילותו הציבורית, אף לא לרגע אחד.

הוא כיהן כיו"ר ועדת האתיקה של המחוז במשך שנים רבות, והיה חבר ועדת בתי המשפט ופעיל מלא בקידום ענייני המ"ח. ותמיד עם החיוך, ותמיד עם אותה צניעות. לא הכותרת, או הכבוד שמאחורי התפקיד, הם שדחפו את עדנאן, אלא התפקיד עצמו. העשייה הבלתי פוסקת – היא שדרבנה את עדנאן יום אחר יום.

אלו שהכירו את עדנאן מקרוב יוכלו בוודאי להעיד, כי התנהגותו הבולטת ביותר אצלו היתה העובדה כי היה, יותר מכל דבר אחר, פשוט בן אדם.

משרדי נמצא הרחק מנצרת. פעמים רבות נאלצתי להישאר שעות רבות בנצרת, בין בבית המשפט ובין במוסדות ציבור אחרים (מנהל, פרקליטות ועוד). הייתי מנצל את שעות הפנאי לביקור במשרדו של עדנאן, וכל מפגש שכזה היה אירוע בפני עצמו. בין השאר, עדנאן נהג להזמין באמצעות הטלפון כמה סלטים ל"ניגוב קל", כך היה אומר, שהגיעו ישירות אליו למשרד.

תמיד עם אותה הצניעות

**במהלך טקס
הנחת אבן הפינה
לבית הפרקליט,
ב־11.3.2009,**

**הקריאו עו"ד אבנר
צור ועו"ד עדנאן
חליחל ז"ל את מגילת
היסוד של הבית.
אבל עדנאן לא זכה
לראות את הבית קם**

אכן כן, נהניתי מרוחב לבו של עדנאן כחבר וכאדם. עדנאן שאף וקיווה, כי מחוז צפון של לשכת עורכי הדין יהיה דוגמא ומופת לשאר המחוזות, הן בפעילות המשותפת של כלל עורכי הדין במחוז, על מגזריהם השונים, והן ביחסים שבין עורכי הדין והשופטים. לצערו, הדברים לא התפתחו כפי שציפה או רצה, ולא אחת הוא ספג ביקורת קשה, לעיתים דווקא מחבריו בנצרת, דבר שהכאיב וציר ער אותו עד מאוד. לא אחת פרס בפניי את טענותיו על חוסר הצדק בתגובות, להן הוא זוכה מגורמים שונים בשל פעולותיו ותפיסת עולמו.

למרות הכל ולהפתעת רבים, עד יומו האחרון לא שינה עדנאן אף לא במקצת את דרכו ואת תפיסת עולמו, בכל הקשור לפעילות משותפת של עורכי הדין, לקשר וליחס בין עו"ד ובתי המשפט ולשילוב שבין גורמי הפרקליטות והמשטרה, והכל בכדי להיטיב את השירות לאזרחי הצפון, בעיקר בתחום הפלילי.

אין לי ספק, כי כולנו – קרובים ורחוקים כאחד, נרגיש היטב את היעדרותו של חברנו, עו"ד עדנאן חליחל ז"ל, מתוכנו, הן מהפעילות היום יומית שבה היה שותף מלא, והן, ובמיוחד כחבר. אך אין גם ספק, שרוחו ותפיסת עולמו של עדנאן ימשיכו ללוותנו עוד שנים רבות.

בשם כל חברייך ומוקיריך, אני רוצה לומר לך, עדנאן ידידי – תודה על כל מעשיך, ולקוות שנדע להמשיך את מורשתך לעוד שנים רבות.

**יהיה זכרך ברוך.
עו"ד אבנר צור**

עדנאן היה חוזר ואומר: "הביחד הוא שיביא לנו את הפיתרונות, את הקיימה ואת ההישגים"

אבו חסן ז"ל

על משפחת חליחל שמעתי הרבה זמן לפני שהכרתי את ידידי המנוח, עו"ד עדנאן חליחל.

אחותי היתה מורה בבית הספר היסודי בגוש חלב, ובעלה המנוח היה מנהל בית הספר. הייתי מבקר אצל אחותי בגוש חלב לפחות פעם בחודש, ופעמים רבות התנהלו שיחותינו על בתי הספר ועל מצב התלמידים, התנהגותם וכישוריהם. פעמים אין ספור הוזכר השם חליחל, ולא אשכח את הבעת פניהם ואת מילות הפליאה והגאווה של אחותי ושל בעלה המנוח, כל אימת שהזכירו את משפחת חליחל, ובמיוחד את עדנאן, כך: "מהברק שבעיניו וממבטיו היית לומד, כי מדובר בילד גאון, מבריק, פיקח ומוכשר, אשר עתידו בפניו".

לפני שידדי עדנאן ז"ל נכנס למקצוע עריכת הדין, הוא שירת במשטרת ישראל. תקופה ארוכה היה תובע משטרה, ואז הכרתי אותו אישית. תמיד היה מופיע מוכן ואף מא' עד ת'. אף פעם לא הצלחנו "לתפוס" אותו לא מוכן. אי אפשר היה "לעבוד" עליו. ידענו שעם אדם זה, אין לנהוג בקונדסיות וכי עלינו להתכונן היטב וללמוד את החומר באופן מעמיק ויסודי, עת הוא היה מופיע כתובע.

זמן לא רב אחרי שעשה הסבת מקצוע, הוא פתח משרד עריכת דין בשכונת לי, ממש דלת מול דלת, והיחסים בינינו התהדקו עד מאוד. היינו יושבים יחד, יום יום, ומפתחים שיחות, ולפעמים ויכוחים משפטיים וחברתיים. עדנאן היה אדם נעים הליכות ובעל כוח זיכרון מעולה אחר, ממש מעולה אחר.

על אף הבדלי ההתמחות בינינו, המנוח במישור הפלילי ואנוכי במישור האזרחי, הייתי מתייעץ איתו, ועצתו תמיד היתה קולעת, מבלי שיחזור לחוק או לספרות משפטית. היה אומר על מקרה זה חלים סעיף זה וסעיף זה בחוק זה או אחר, וכי ישנו פסק דין עליון בנדון (מציין את מספרו ואת ההלכה שבו), וגם היה זוכר את מספר הערעור ואת הכרך שבו נמצא פסה"ד. אינני זוכר אפילו פעם אחת, שבה לא פערתי פי כל אימת שהיה אומר את זה.

פעמים מספר ניסיתי "לתפוס" אותו, מתערבים בינינו שהוא טועה במספר סעיף זה או אחר, ואני הייתי המפסיד בכל פעם. תמיד קינאתי בו על כוח הזיכרון הזה, וכששאלתי אותו על כך היה פורץ בצחוק ואומר "את זה אני לא יכול ללמד אותך. זה מאלוהים".

על אף לחץ העבודה המשרדית, הקדיש עדנאן הרבה מזמנו לעבודות התנדבותיות, כמו גם בלשכה, ופעל למען המקצוע ולהידוק היחסים בין עורכי הדין לבין השופטים.

עדנאן היה חביב מאוד, נעים הליכות, אולם חמתו היתה בוערת עת הרגיש פגיעה, ולו הקלה ביותר, בכבודו ובכבוד המקצוע.

הוא אהב את החיים, את כל בני אדם, ובמיוחד את אשתו המנוחה חכמיה, אשר ייסדה את לשכת הסעד בנצרת וניהלה אותה יותר משני עשורים. חכמיה ז"ל נפטרה ב־2006, ואז גם איבדנו את אבו חסן המוכר לנו, והכרנו אבו חסן אחר לגמרי.

**יהא זיכרו ברוך,
עו"ד פרג נ. סלמאן**

כבוד הנשיא

לשכת עורכי הדין אירחה את ערב הפרידה מהנשיא היוצא של המחוזי בנצרת, השופט דוד חשין ■ הדוברים באירוע סיכמו בנימה פיוטית את ימי דוד (חשין) והעיזו לנבא מה צפוי בימי יצחק (כהן)

ענת טולנאי

חיזקה מאוד את כוחו המוסרי ומעמדו של בית המשפט, ואת תדמיתו בעיני עורכי הדין והציבור... אנו מאחלים לך, כב' הנשיא דוד חשין, הרבה בריאות ועשייה, ואני בטוח כי מה שעשית כאן ימשך ויתפתח בהנהגתו של כב' הנשיא יצחק כהן". אורח הכבוד בערב היה מבקר המדינה, השופט יוסף שפירא. הוא ביקש "לערוך השוואה בין ט"ו בשבט לבין החגיגה כאן היום. ט"ו בשבט מביא שני דברים – את הקיים ואת המתחדש. ההתחדשות והיציבות הן כמשל למצב, שדוד הכין למעשה את הרקע ליצחק. ההתחדשות היא, שיצחק מונה לנשיא ביהמ"ש המחוזי בנצרת, ואני מאחל לשניכם המשך נשיאות מוצלח".

לאחר שהקריא שיר של דתיה בן-דוד, "פעם שאלתי עץ", התייחס מבקר המדינה שוב לשני הנשיאים: "דוד (חשין) הוא חבר ורע מיוחד במינו. למדתי ממנו המון, גם בשיפוט. ישבנו בהרכב מספר שנים, והיתה זו תקופה מרתקת. דוד היה שוחר זכויות האדם, שמר על הפרט, וגם אחר

אירוע הפרידה מהשופט דוד חשין, שא-רגנה לשכת עורכי הדין במחוז הצפון, היווה הזדמנות למפגש בלתי אמצעי של כל המערכת המשפטית בצפון. מנחה הערב היה עו"ד גדי צפריר מפרקליטות מחוז צפון וגם חבר בוועדת האתיקה בלשכה.

תוכנית הערב כללה קבלת פנים עם כיבוד, וברכות מפי: עו"ד חאלד זועבי, יו"ר ועד מחוז הצפון של לשכת עורכי הדין; השופט יוסף שפירא, מבקר המדינה; השופט יצחק כהן, נשיא בימ"ש מחוזי נצרת; השופט ג'ורג' אזולאי, נשיא בתימ"ש שלום בצפון; עו"ד מרית שטרן, פרקליטת המחוז; עו"ד עוזי בכר, הסניגור הציבורי במחוז; דני זנטי, מזכיר ראשי מחוזי ומנהל מחוז הצפון; הרשם איתי כרמי, ראש הוצל"פ חדרה ומי שהי עוזר משפטי לנשיא חשין; השופט דוד חשין, נשיא בימ"ש מחוזי ירושלים.

ראשון המברכים היה יו"ר ועד מחוז הצפון, עו"ד חאלד זועבי: "תקופת נשיאותו של כב' הנשיא חשין

מעומק ליבם, גם כשהם מצטטים מהגמרא או מעולם השירה. על דוכן הנואמים עלו בזה אחר זה השותפים בעשייה המשפטים במחוז – עו"ד מרית שטרן, פרקליטת המחוז; עו"ד עוזי בכר, הסניגור הציבורי במחוז; דני זנטי, מזכיר ראשי ומנהל מחוז הצפון. לאחר שבירכו את הנשיא חשין, האריכו בברכות גם אל הנשיא יצחק כהן. עו"ד עוזי בכר הוסיף והודה גם ללשכת עורכי הדין: "עשתה מעשה חשוב בכינוס הערב הזה. הערב הזה מביע ומשקף את הרצון, את הצורך ואת האפשרות, שכל הקהילה המשפטית תשב ביחד. הערב הזה מדגים את הצורך בשיתוף פעולה בין כולנו להצלחת כולנו".

את הדברים האישיים ביותר אולי נשא הרשם איתי כרמי, ראש הוצל"פ חדרה ומי שהיה עוזר משפטי לנשיא חשין. הוא סיפר על תפקיד האב, שמילא חשין בחייהם של אנשי צוות לשכתו. אחרון המברכים, חשין בעצמו, מאוד התרגש מהמעמד. לא רק קולו העיד על כך, אלא שהוא עצמו אמר זאת. לפני שנשא דברים, העניקה לו הלשכה במחוז שי – מזכרת ממוסגרת עם הפסוק: "אמת מארץ תצמח וצדק משמיים נשקף".

הנשיא חשין הודה ללשכה על ארגון הערב לכבודו, הביא כמה אנקדוטות מלשכתו וסיים במילים האלה: "... נכון שאני נפרד ממחוז הצפון, אבל המחוז לא נפרד ממני. הוא נמצא בליבי. האנשים הנפלאים שהכרתי כאן ושעבדתי איתם – יש להם פינה חמה אצלי בלב. וכשאני נזכר לפעמים באפיזודות ובכל מיני אנקדוטות, או שאני פורץ לפעמים ביני לבין עצמי בצחוק קל, ובמצבים יותר קשים גם דמעה מתגלה. מבחינתי, שלוש השנים האלו היו תקופה נפלאה, וכנראה שהיא היתה הכרחית כדי להגיע להיות נשיא ביהמ"ש המחוזי בירושלים, והכרחית כדי שהשופט יצחק כהן יגיע להיות נשיא המחוזי בנצרת".

כך פסיקותיו ידועות בעתירות מינהליות. את התורה הזו למדתי ממנו. כאשר נבחרתי לתפקיד הנוכחי, מבקר המדינה, שמתי לי כמטרה ליישם את הרעיונות היפים שיש בחוק היסוד: כבוד האדם וחירותו, לשפת המעשה... אז דוד, תודה על מה שנתת לי, ואני רק מצטער שנבחרת לנשיא המחוזי בירושלים כאשר אני כבר לא שם.

"יוצחק כהן, איציק... למדתי להכיר את איציק לא רק כשופט, אלא באמת כאיש שיש בו שאר רוח... יצחק, אני מאחל לך שתצליח ושתחזיק את התפקיד הזה בשבע השנים הקרובות".

על רקע הרוח הפיוטית של מבקר המדינה, עלה אל דוכן הנואמים נשיא ביהמ"ש המחוזי נצרת, השופט יצחק כהן. בין השאר, אמר: "כב' הנשיא חשין הגיע למחוזנו, במידת מה, כמסע לארץ עלומה. לזכותו ייאמר, כי תוך זמן קצר ביותר השתלב היטב בבית המשפט ובהוויה הייחודית במחוז הצפון... דוד התגלה בתקופת כהונתו כאן, קודם כל, כאדם. אדם בצאתו, אדם בבואו, ואדם בשבטו על כס המשפט, ודומה שאין לך מעלה נעלה מזאת...".

"כבוד הנשיא חשין, דוד ידידנו, לעולם יהיה לך מחוז הצפון בית חם ואוהב. אנו מותירים בידך את המפתחות לשערים כאן. זכית בהם בדין ובאהבה. לך לדרכך והייה ברוך".

נשיא בתי משפט השלום במחוז צפון, השופט ג'ורג' אזולאי, אמר: "נפלה בחלקנו הזכות לעבוד ביחד איתך בשנים האחרונות. כעת, דרכנו נפרדות. אתה חוזר כנשיא לכור מחצבתך. הצלחה שלוחה לך בדרכך החדשה ותודות רבות על תקופה נפלאה. השארת את החותם שלך במחוז שלנו, כמשפטן מקצועי, ישר והגון...".

גם שאר הדוברים בערב הביאו, כל אחד בדרכו המיוחדת, את סיכום תקופת כהונתו של הנשיא חשין. ניכר בהם, כי הם מתרגשים ומדברים

קרית שמונה על המפה

ועידה של כולם

נציגים ממחוז הצפון של לשכת עורכי הדין, לצד יו"רים של ועדות במחוז, השתתפו בוועידת המשפט הראשונה, שהתקיימה ב-28.8.2012, במלון דיוריד אינטרקונטיננטל בת"א. הוועידה אורגנה בשיתוף מחוזות הלשכה.

בוועידה נטלו חלק עורכי דין, שופטים בכירים, צמרת המשפט, לצד אח"מים בכירים נוספים מהארץ ומחו"ל מתחומי הפוליטיקה, הכלכלה והתקשורת. במפגשי הוועידה, אשר התנהלו במתכונת של פאנלים, הועלו לדיון הנושאים החשובים שעל סדר היום המשפטי והציבורי. יו"ר ועד מחוז הצפון, עו"ד חאלד זועבי, השתתף באחד מהפאנלים, שכוותרו היתה: "מעטפה מלאה בספק סביר".

ייצוג נכבד של מחוז הצפון בוועידת המשפט הראשונה

שנה חדשה. לחיים

מחוז הצפון של לשכת עורכי הדין ארגן טקס הרמת הכוסית לקראת השנה העברית החדשה. האירוע נערך ב-13.9.2012, במלון לאונרדו פלאזה שבטבריה.

הטקס כלל קבלת פנים ומפגש חברים חגיגי. מנחה הטקס, מטעם המחוז, היה עו"ד אבנר צור – חבר ועד יו"ר ועדת בתי המשפט במחוז.

דברי ברכה לשנה החדשה נשא: מר זוהר עובד – ראש העיר טבריה; כב' השופטת אסתר בונהנד – סגנית נשיא בתי משפט השלום בצפון; כב' הרב שלמה ידי – הרב הראשי ליישובי עמק הירדן ומזכיר בית הדין הרבני בטבריה; עו"ד גדי צפריר – ממונה בפרקליטות מחוז הצפון וחבר ועדת האתיקה במחוז; עו"ד סחר סאדר – סגנית יו"ר ועד מחוז וחברת ועד מחוז; עו"ד זיו יאיר – יו"ר פורום עורכות דין במחוז הצפון.

טקס הרמת כוסית לראש השנה. הזדמנות למפגש חברים

רשמו נוכחות בטקס פתיחת ביהמ"ש בקרית שמונה (בקדמת התמונה, מימין לשמאל): נשיא ביהמ"ש העליון השופט אשר גרוניס, נשיא בתימ"ש השלום במחוז הצפון השופט ג'ורג' אזולאי, השופט דוד חשין – לשעבר נשיא ביהמ"ש המחוזי נצרת, השופט מיכאל שפיצר מנהל בתי המשפט בישראל

צמרת המערכת המשפטית בטקס פתיחת ביהמ"ש השלום בקרית שמונה

היא מתנגדת וכי תילחם נגד סגירת מחלקות, בדיוק כפי שהתנגדה ולחמה בזמנו במיזמים ובהצעות שעולות לצמצום ולסגירת בתי משפט במחוז הצפון. זה המקום לציון את צוות העובדים בבית המ' שפט בקרית שמונה, אשר מנהלת הגב' ציפי פרג' באופן שמסייע לשיפור השירות עבור עורכי הדין וכלל הציבור.

בתוך כך יצויין, כי באחרונה נערכו פגישות יזר- מות ומברכות בין נציגות הלשכה בצפון – עו"ד סחר סאדר, סגנית יו"ר המחוז, ועו"ד זיו יאיר, יו"ר פרום עורכות הדין במחוז, לבין שופטי בית משפט השלום בקרית שמונה ומזכירת בית המשפט. בפגישות הללו נדונו פניות שהועברו מטעם עורכי הדין באיזור וסוכם על שיתוף פעולה.

לאחר שנים רבות שבהן נלחמה הלשכה במקום אפשרי, ובמיוחד מול הנהלת בתי המשפט, למען בניית בתי משפט ראויים בצפון, זה קרה בקרית שמונה.

בשעה טובה וביום טוב – הוא ה-27.9.2012, נחנך בית משפט השלום בקרית שמונה, במעמד הצמרת המשפטית בישראל, לרבות נשיא בית המשפט העליון השופט אשר גרוניס, שר המשפטים פרופ' יעקב נאמן, נשיאי המחוזי ובתי משפט השלום במחוז, שופטים, ראש לשכת עורכי הדין במחוז צפון עו"ד חאלד זועבי, נציגי לשכת עורכי הדין, עורכי דין, ראש עיריית קריית שמונה ניסים מלכה, ומכובדים נוספים.

בית המשפט החדש ממוקם בכניסה הדרומית לעיר. הוא נחשב מבתי המשפט הקטנים, הבודדים בארצנו. מדובר במבנה בן שלוש קומות, עם ארבעה אולמות רחבים. צורת המבנה מאפשרת הפרדה בין עצורים ואסירים לבין הציבור, באמצעות כניסות נפרדות, ובתוך כך גם שמירה על כבוד האדם.

בשלב ראשוני זמני, בית המשפט בקרית שמונה ידון רק בתיקים הפליליים מהאיזור – זאת בטענה של מחסור בשופטים פליליים, טענה שהלשכה מתנגדת לה ואינה מסכימה עימה, כי המשמעות המיידית הינה סגירת המחלקה האזרחית, אשר התנהלה כל השנים מבית המשפט הישן שבקרית שמונה. הלשכה הבהירה לכל הנוגעים בעניין, כי

כמעט סטודנטים

נציגי הלשכה והפקולטה בפאנל

ב-18.2.2013 התקיים יום משותף של הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית ושל לשכת עורכי הדין במחוז הצפון. צוות משותף מהפקולטה ומהלשכה היה מופקד על ההכנות לאירוע. עבור כ-250 תיכונים ותיכונים מנצרת, שאולי חשבו ללכת ללמוד משפטים ואולי לא, היתה זו הזדמנות לטעום מאווירת המקצוע והלימודים.

התלמידים ומלוויהם (מנהלי בתי הספר, מורים ויועצים) נפגשו עם נציגי לשכת עורכי הדין – יו"ר ועד המחוז, עו"ד ח'אלד חוסני זועבי, ויו"ר ועדת ההשמה במחוז, עו"ד עיסאם אבו נסאר, וכן עם נציגי הפקולטה למשפטים באוניברסיטה העברית – פרופ' יובל שני, דיקן הפקולטה; ד"ר יהונתן גבעתי, מרצה בפקולטה ורכז מועמדים ומתקבלים; אליאנה תומא – סטודנטית שנה ד' בפקולטה למשפטים; ועו"ד לנא וורור, רכזת קליניקה לכלכלה קהילתית וחברתית בפקולטה. במהלך המפגש קיבלו המשתתפים מידע על המתרחש בפקולטה למשפטים ועל חווית הלימודים, במיוחד עבור הסטודנטים הערבים, על

התיכונים נהנים מההרצאה ומהלובי אפשרויות הסיוע והתמיכה המוענקים לתלמידי הפקולטה בכלל ולתלמידים הערבים בפרט, ועל הרמה המקצועית הגבוהה בפקולטה. בהמשך הדגישו נציגי הלשכה את חשיבות השמירה על טוהר המקצוע ועל מקצועיות ברמה גבוהה, וכן על המסירות ללקוחות, ודיברו גם על אפשרויות התעסוקה וההשמה לעורכי דין. בסיום המפגש עם התלמידים, התקיים מפגש עם מנהלי בתי הספר. החלק האחרון של היום המשותף היה מיועד כבר לעורכי דין פעילים. ואכן, עשרות עורכי דין מהמחוז הגיעו ליום עיון מקצועי בנושא:

התפתחויות חדשות בדיני נזיקין. יום העיון התקיים בשיתוף הלשכה, הפקולטה וועדת הנזיקין במחוז, וכלל שלוש הרצאות. פרופ' ישראל גלעד מהפקולטה למשפטים העביר הרצאה בנושא "גבולות האחריות בע" וולת הרשלנות"; פרופ' אליעזר ריבלין, שופט בית המשפט העליון בדימוס ומרצה בפקולטה, העביר הרצאה בנושא "חברה, ערכים ושיוויין: קריאה עשירה של דיני הנזיקין"; ועו"ד ח'אלד אחמד זועבי, יו"ר ועדת נזיקין במחוז הצפון, הביא את הנושא "אחריות מעולים במשותף".

מצווה עד הבית

תכנית "שכר-מצווה" של לשכת עורכי הדין פותחת ארבעה מרכזי זכויות חדשים במחוז הצפון, שבהם יוענק סיוע משפטי חינם לתושבים על ידי עורכי דין מתנדבים:

בעפולה, במתנ"ס אשכול, ברח' קפלן 6.
בקריית שמונה, בבניין העירייה, משרדי שי"ל.
במכללת תל חי, שלוחה המיועדת למתן סיוע לסטודנטים, נפגעי עבודה.

בחצור, עמותת ידיד, מרכז מסחרי ישן, מול מכבי. במחוז הצפון, אם כן, פועלים כבר שמונה מרכזי זכויות של "שכר מצווה": בנצרת, מגדל העמק, צפת, טבריה ובארבעת המרכזים החדשים. תוכנית "שכר מצווה" החלה לפעול ב-2002, ומאז סייעה לאלפי פונים באמצעות אלפי עורכי דין, המתנדבים לפרייקט בחמשת מחוזות הל-

שכה. מטרת התוכנית היא להגביר את הנגישות למערכת המשפט ולהגן על זכויותיו של מי שידו אינה משגת לשכור שירותי עו"ד פרטי.

וכעת, בנימה אישית: עברה כמעט שנה, מאז הכתבה האחרונה שלי בביטאון הלשכה, במהלכה נולד בני, אייל. שהיתי בחופשת לידה, שארכה למעלה מחצי שנה.

אבקש לומר "תודה" לעמיתה שלי למקצוע, עו"ד סירין זועבי-בסול, שהחליפה אותי בחופשת הלידה וסייעה רבות לשיפור ולשימור הקיים בתוכנית במחוז צפון. זאת, לצד עבודתה כרכזת תוכנית "שכר מצווה" במחוז חיפה. תודותיי במיוחד על היוזמה המבורכת, שהביאה לשי- תוף פעולה עם מכללת צפת ולשילוב סטודנטים למשפטים במערך המתנדבים של "שכר מצווה".

אני שמחה לציין, כי הרוח ההתנדבותית נרשבת במחוז. אני רואה בנו, ציבור עורכי הדין, קביריטי הספינה של הצדק החברתי. בידינו להוביל לחוף מבטחים. הייתי שמחה מאוד לראות אתכם לוקחים חלק במערך ההתנדבותי בתוכנית "שכר מצווה", הן כמתנדבים במרכזי הזכויות ברחבי המחוז והן כמייצגים בתיקי ייצוג. כאות הוקרה על פועלכם, אנו דואגים להעמיד לרשותכם השתלמויות וימי עיון בחינם, ערבי הוקרה והענקת אותות הצטיינות למתנדבים פעילים. זאת כתודה, ולו קטנה, על מצווה גדולה. להתנדבות בתוכנית ניתן לפנות אליי בטל:

03-6361329 או בדו"ל: Pro.zafan@israelbar.org.il

עו"ד איה דבור

מנהלת תוכנית "שכר מצווה", מחוז צפון

מומחים בלי קריטריונים

מוסדר בבתי משפט מסוימים על ידי נהלים פני-מיים, שהוצאו על ידי נשיאים או סגני נשיאים. שכר של מומחים רפואיים מטופל כיום על ידי צוות, שהוקם לשם כך במשרד המשפטים, אך טרם נקבעו קריטריונים ברורים – דבר שמביא לעתים למצבים אבסורדיים, כאשר שופט פלוני קובע שכר מומחה בסכום מסויים ושופט אחר קובע בעניין זה, למומחה אחר, שכר בסכום העולה מונים על הראשון. חרף חשיבותו של הנושא, נמנעה ועדת שטרסברג כהן מלדון בו. 5. המלצנו שנושא שכר הטרחה יוסדר בת-קנות ברמה הארצית, תוך התייחסות לשוני בין מקצועות ובין בעלי תפקיד, ויצירת אחי-דות בשכר בתחומים המתאימים לכך. רצוי שייקבע רף עליון לשכר הולם לבעלי תפקיד, המשתייכים לאותה קבוצה. הקריטריונים לקביעת שכר הטרחה יהיו לפי סוג המינוי, מהות התפקיד, מספר השעות המושקעות בעבודת בעל התפקיד, מספר ההופעות בבית משפט ככל שדרושות הופעות כאלה ועוד. 6. המלצנו ליצור ולנהל רשימות של מועמדים לשמש כמומחים/בעלי תפקיד, כאשר הרשימות תכלולנה מידע אישי על המועמד ומידע על מקצועו, מומחיותו, השכלתו, שנות ניסיונו וכדו'. כמו כן, ולמען השקיפות – לפרסם את רשימות המועמדים לשמש כבעלי תפקיד, באופן שההינה חשופות לציבור הרחב.

עו"ד עימאד ח'מאסי, מ"מ יו"ר ועד מחוז הצפון, ייצג את עמדת הלשכה

שקיפות בכל הנוגע לתהליכי המינוי, למניעת ניגוד עניינים או חזות פני ניגוד עניינים ולמניעת מינויים חוזרים רבים, שעלולים לפגוע בשיויון בצורה בלתי ראויה. 4. כמו כן, עלה נושא הסדרתו של שכר טרחת מומחים/בעלי תפקיד. נשמעו תלונות רבות בעניין זה. המצב כיום אינו מניח את הדעת. הנושא מוסדר באופן שונה במצבים דומים ועל ידי גורמים שונים. כך, למשל, קיים שוני בתעריף למומחים מאותו סוג בבתי משפט שונים. יש והוא מוסדר בדברי חקיקה ספציפיים, יש והוא

ביום 14.1.13 התקיימה ישיבה של ועדת הבדיקה, בראשות כב' הנשיא יצחק כהן, בנושא מינויים של בעלי תפקידים בשכר על ידי בתי המשפט וקביעת שכרם.

עו"ד עימאד ח'מאסי, מ"מ יו"ר ועד מחוז הצפון של לשכת עורכי הדין, אשר השתתף בישיבה, ייצג את עמדת הלשכה כדלקמן:

1. יש לשאוף ולפעול ללא דיחוי ליישום המלצות ועדת השופטת שטרסברג-כהן בעניין הנדון, שהדו"ח שלה ניתן עוד בשנת 2008. 2. מכוח הדין, נעזרים בתי המשפט, בעשייתם במלאכת השיפוט, במומחים ובעלי תפקיד אחרים בשכר. מרבית המינויים הנעשים על ידי בתי המשפט הם מינויים של מומחים בשכר, המשמשים 'עדים מומחים'. המסה הגדולה של מינויים אלה היא של מומחים רפואיים. בנוסף, ממונים גם מהנדסים, רואי חשבון, שמאים, פסיכולוגים, עובדים סוציאליים ועוד. כמו כן, ממונים על ידי בתי המשפט בעלי תפקיד אחרים בשכר, כגון מפרקים, כונסי נכסים, נאמנים, מנהלים מיוחדים, מנהלי עזבון, אפוטרופוסים ובודקים בהליך לאישור הסדר פשרה בתובענה ייצוגית.

3. בשנים האחרונות עלו סוגיות אתיות ומצועיות שונות, הנוגעות לדרך המינוי ולזהות הממונה. סוגיות אלה נוגעות, בין היתר, לרמתם המקצועית והאישית של הממונים, לשמירה על

הלשכה משתדרגת

ומתעדכנים אונליין גם בפייסבוק

חברים וחברות יקרים, אנחנו שמחים לבשר לכם שלשכת עורכי הדין במחוז הצפון השיקה את הדף הרשמי שלנו בפייסבוק. בדף תמצאו הודעות שוטפות, השתל-מויות, אירועים, ועדות, משרות פנויות, עדכונים, תמונות. ניתן גם להירשם להשתלמויות, להגיב, לשאול, להתייעץ ולהציע.

מה שנשאר זה לגלוש ולחפש

את: "לשכת עורכי הדין" – מחוז הצפון – نقابة المحامين لواء الشمال, וללחוץ Like כמובן.

<http://facebook.com/lishkanorth>

דצמבר 2012: עוד 1,248 מוסמכים חדשים

תום, אטינגוף יוליה, איזיק ערן, איציק אוהד, אכטילאת אחמד, אלוך אודליה, אליאס חנאן, אמרוסי שי, אפרתי ערן, בירמן מורן, בסול סארה, ברחד אפרת, ברקוביץ יצחק, בשאראת נרדין, גיגיני ואיל, גראסי מישל, גתר הילה, דחדולה סוהיר, דראושה תאופיק, דרבאו מולונש, היב היב, הרוש ושר, וינר בלטנר זואי, זהר בשארה, זוהר הילה, זועבי ערין, זידאן נאף, זידאן סעיד, חאיכ פיראס, חביב אללה כאותר, חדד בת חן, חורי ליאנא, חטיב סוהא, חכים לנא, טמסוט אורן, טנא לירן, טנוס תגריד, כנעאני סוזאן, כרמי רן, לוגסי ליאור, לוי יונה, לופט דותן, לישנסקי אורה, מעיוף שאדי, מרואת לואי, נחום ורד, סאלח סירין, סבאג נדן, סולימאן סעיד, סרוסי יהושע, פרידנשטיין ישראל דב, צור חן, צפדיה ברקן, קפלן מעיי, רכלבסקי יעקב ליאור, רכס שירה, ששון צחי יצחק.

בטקס ההסמכה השנתי של לשכת עורכי הדין, שנערך בבנייני האומה בירושלים ב-13.12.2012, הצטרפו לשורותיה של הלשכה 1,248 חברים חדשים. הטקס נערך במעמד נשיא בית המשפט העליון, השופט ד"ר אשר גרוניס, שר המשפטים, פרופ' יעקב נאמן, יו"ר ועדת ההתמחות, עו"ד אורן פרסקי, וראשי מחוזות הלשכה. 1,248 המוסמכים החדשים הצטרפו ל-50,894 עורכי הדין פעילים, החברים בלשכה. בכך מסתכם מספרם הכולל של החברים ב-52,142. המוסמך הצעיר ביותר, שקיבל את רישונו בטקס ההסמכה, הוא בן 22, והמבוגר ביותר בן 66. שיעור הנשים שהוסמכו בטקס גבוה משיעור הגברים – 664 מוסמכות חדשות (53%) ו-584 מוסמכים חדשים (47%). ממחוז הצפון הוסמכו עורכי הדין הבאים: אברהם איתמר, אברמוביץ אליהו, אדרי

עו"ד טארק סאלח*

מנזיקין ועד למקרקעין

יותר ויותר עו"דים בוחרים להשתתף בהשתלמויות ובימי העיון שמארגנת הלשכה במחוז קבלו עדכון - עבור מי שלא היה ולא שמע, וגם בשביל מי שרוצה להשתתף בהשתלמויות

על השפה הערבית, מבחינת הפוטנציאל הרטורי הטמון בה; ההרצאה ניתנה ע"ד ראידי פתחי. השתתפו ביום העיון 30 עורכי דין.

זיהוי פלילי

יום העיון התקיים במלון גולדן קראון שבנצרת, ב-21.1.2013. מומחה לזיהוי פלילי העביר הרצאה על נושאים שונים מזירת הפשע, הקשורים לעבודת הסניגורים. השתתפו ביום העיון 16 עורכי דין.

ממש בקרוב

להלן ההשתלמויות והמפגשים המתוכננים להמשך השנה, וכן ימי עיון לזמן הקרוב:

- השתלמות לפי חוק הנוטריונים, במפגש מרוכז אחד (8 שעות אקדמיות), תתקיים ב-14.3.2013.
- הלשון העברית בשירות עורך הדין – השתלמות בת 10 מפגשים (40 שעות אקדמיות), תתחיל ב-10.4.2013.
- דיני עבודה וביטוח לאומי – השתלמות בת 5 מפגשים (20 שעות אקדמיות), תתחיל ב-25.4.2013.
- דיני בנקאות והוצל"פ – השתלמות בת 5 מפגשים (20 שעות אקדמיות), תתקיים במלון ליאונרדו שבטבריה ותתחיל ב-21.5.2013.

דיני נזיקין ורשלנות רפואית

השתלמות זו נמשכת גם בימים אלה במשכן הלשכה שבמחוז, בשיתוף עם מכון ההשתלמויות של לשכת עורכי הדין בישראל. ההשתלמות החלה ב-19.2.2013 ותסתיים ב-7.5.2013, ותסתיים ב-10 מפגשים (40 שעות אקדמיות), שמתנהלים בריכוז אקדמי של דר' בלהה כהנא.

ארגז כלים בפשט"ר

ההשתלמות מתקיימת במשכן הלשכה שבמחוז. היא החלה ב-20.2.2013 ותמשך עד ה-13.3.2013, בהיקף של 4 מפגשים (16 שעות אקדמיות) ובשיתוף עם תוכנית שכר מצווה (פרו בונו).

הרצאות וימי עיון

פרקטיקה של טיעון לעונש בתעבורה
יום העיון התקיים במלון גולדן קראון שבנצרת, ב-5.9.2012. במהלכו ניתנה הרצאה מקיפה על הטיעונים לעונש, לאור תיקון 113 לחוק העונשין; את ההרצאה העביר עו"ד יוסי יעקובי, יו"ר במשותף של ועדת תעבורה במחוז.

קסמה ויפיייה של השפה הערבית

יום העיון התקיים במשכן הלשכה שבנצרת, ב-12.12.2012. ביום העיון ניתנה הרצאה מקיפה

השתלמויות

דיני משפחה וירושה

ההשתלמות התקיימה בשיתוף עם מכון ההשתלמויות של לשכת עורכי הדין בישראל, בתאריכים 17.10.2012-9.1.2013. המפגשים נערכו במשכן הלשכה. היקף ההשתלמות: 10 מפגשים (40 שעות אקדמיות), בריכוז אקדמי של כב' השופט אסף זגורי. השתתפו בהשתלמות 55 עורכי דין.

דיני מכרזים

ההשתלמות התקיימה במשכן הלשכה במחוז, בתאריכים 18.12.2012-20.11.2012, בהיקף של 4 מפגשים (16 שעות אקדמיות). ההשתלמות התנהלה בריכוז אקדמי של עו"ד אלי לוי, יועמ"ש משק וכלכלה. השתתפו בהשתלמות 25 עורכי דין.

ארגז כלים במקרקעין

ההשתלמות התקיימה במשכן הלשכה במחוז, בתאריכים 29.11.2012-6.12.2012, בהיקף של 2 מפגשים (8 שעות אקדמיות), בשיתוף עם ועדת מקרקעין במחוז הצפון. השתתפו בהשתלמות 30 עורכי דין.

ניהול תיק בבית המשפט

ההשתלמות התקיימה במשכן הלשכה שבמחוז, בתאריכים 3.1.2013-7.2.2013, בהיקף של 5 מפגשים (20 שעות אקדמיות), בשיתוף עם תוכנית שכר מצווה (פרו בונו). השתתפו בהשתלמות 50 עורכי דין.

הדינים בבתי הדין הרעיים

ההשתלמות התקיימה במשכן המחוז, בתאריכים 21.2.2013-15.1.2013, בהיקף של 5 מפגשים (20 שעות אקדמיות), בריכוז אקדמי של כב' הקאדי מוחמד אבו עוביד ובשיתוף עם ועדת בתי דין רעיים במחוז. השתתפו בהשתלמות 30 עורכי דין.

ניהול משא ומתן

ההשתלמות התקיימה בשיתוף עם מכון ההשתלמויות של לשכת עורכי הדין בישראל, בתאריכים 13.2.2013-16.1.2013. 5 מפגשים (20 שעות אקדמיות) התקיימו במשכן הלשכה, וההשתלמות תנהלה בריכוז אקדמי והוראה של עו"ד נוסה סיימן. השתתפו בהשתלמות 27 עורכי דין.

* הכותב הוא רכז השתלמויות בלשכת עורכי הדין, מחוז צפון

עו"ד שאדי ג'ברין *

מה שמתחיל בניגוד עניינים יכול להיגמר בהליך משמעותי

כללי האתיקה של לשכת עורכי הדין לא משאירים הרבה מקום לפרשנות בכל הנוגע לניגוד עניינים ■ כלל 14 אוסר על הימצאות במצב שבו יש חשש לניגוד עניינים, בין אם בפועל הוא נגרם ובין אם לא

גם לא לעצום עיניים

כלל 14 (א) אוסר על עורך הדין לקבל על עצמו תיק או מונע ממנו להמשיך טיפול בתיק – אם קיים חשש שלא יוכל לקיים את חובתו המקצועית, באחד מחמשת המצבים שלהלן:

1. עניין אישי של עורך הדין.
 2. התחייבות של עורך הדין כלפי אדם אחר.
 3. חובת נאמנות של עורך הדין כלפי אדם אחר.
 4. עומס עבודה.
 5. עילת סל, או סיבה אחרת הדומה לסיבות הללו.
- נושא מובהק של ניגוד עניינים עולה ממעורבותו האישית של עורך הדין בעניין מסוים שבטיפולו. כך, כדוגמה מובהקת לניגוד עניינים, הינו מקרה שבו יש לעורך הדין אינטרס עצמאי ונפרד משל הלקוח, שעלול לעמוד בסתירה לאינטרס של הלקוח. אין נפקא מינא, אם האינטרס של עורך הדין גלוי לעין ו/או סמוי מעין.⁴
- לאחרונה נדונה סוגייה זו של ניגוד עניינים, כתוצאה ממעורבות אישית של עורך הדין, בהיבט האחריות המקצועית של עורך הדין. הסוגייה נדונה בפסק דין של בית המשפט המחוזי מרכז בעניין איילון חברה לביטוח נ' עו"ד מרדכי ברקן (פסק דין מיום 12.12.2012).⁵ באותה פרשה עמדה בפני בית המשפט המחוזי השאלה: האם פוליסת ביטוח אחריות מקצועית מכסה פעילותו של עורך הדין הפועל תוך ניגוד עניינים? התשובה לשאלה זו היתה "לא".

באותה מקרה נטען, כי עו"ד ברקן נמנע מלמסור ללקוחה שלו כל דיווח, שממנו ניתן להבין כי הוא נקלע לניגוד עניינים, ונטען כי הוא פעל בניגוד להוראות כלל 14 לכללי לשכת עורכי הדין. חברת הביטוח, אשר נגדה נשלחה הודעת צד ג' על ידי עורך הדין, טענה, כי פעולתו של עורך הדין בניגוד

נוסף בכללי האתיקה – עיקרון חובת הנאמנות ללקוח. לא פעם הודגש, כי אמון מלא בין עורך דין לבין לקוחו הוא נשמת אפו של מקצוע עריכת הדין, וקשה להעלות על הדעת כיצד ניתן לקיים יחסי עורך דין-לקוח בלעדי חובת הנאמנות. עורכי הדין מצטיירים בעיני הציבור כאנשים בעלי רמה מוסרית גבוהה, שניתן לסמוך עליהם.²

עו"ד דרור ארד-אילון, המשמש כיו"ר ועדת האתיקה הארצית של לשכת עורכי הדין, ציין כי להגנה מפני ניגוד עניינים יש שלוש תכליות. הראשונה, ניקיון שיקול הדעת המקצועי של עורך הדין, כך שעורך הדין הנדרש לפעול במ-סירות ובנאמנות חייב לגייס את מלוא יכולתו ואת שיקול דעתו, והוסיף כי התחייבות סותרת או קושי העומדים כמכשול עלולים לפגוע בכך. התכלית השנייה היא שמירה על האמון המקצועי בעורך הדין, באופן שכדי שלקוח ייתן את אמונו בעורך דין, עליו להיות בטוח שעורך הדין לא יטה את עניינו בשל עניין זר. התכלית השלישית היא שמירה על תדמית מקצוע עריכת הדין.³

בפועל, כללי האתיקה מתייחסים לשלו-שה מצבים עיקריים, שבהם יש חשש לניגוד עניינים, ואלו נקבעו בכלל 14 לכללים הנ"ל: א. ניגוד עניינים בין הלקוח לעו"ד – כלל 14(א); ב. ייצוג משותף של מספר צדדים באותו עניין כלל 14(ב);

ג. ייצוג לקוח כנגד לקוח אחר או לקוח לש-עבר כלל 14(ג);
בשל מורכבות הנושא, ראוי למקד את הדיון במאמר זה בכלל 14(א) בלבד, ובהזדמנויות אחרות נתייחס למקרים האחרים.

ניגוד עניינים הוא מצב, שבו לעורך דין יש מגמות עניין סותרות במסגרת עיסוקו ו/או במסגרת תפקיד שהוא ממלא כיועץ משפטי. מצב זה עלול למנוע מאותו עורך דין לבצע את תפקידו בצורה הולמת והוגנת. דהיינו, ייצוג צד מסוים וקבלת החלטה בסוגייה מסוימת אשר בטיפולו של עורך הדין, בעודו במצב של ניגוד עניינים, עלולה להביא לתוצאה לא נכונה ולא הוגנת כלפי הלקוח, בהתאם לנ-סיבות, וכפועל יוצא, עשויה להוביל את עורך הדין להליך משמעותי.

לעורך דין אסור להימצא במצב של ניגוד עניינים. מסר זה ידוע לכולם, והוא שאוב מכלל 14 לכללי לשכת עורכי הדין (אתיקה מקצועית), התשמ"ו-1986 (להלן: "כללי האתיקה"). כלל זה לא אומר איך להתנהג במצב של ניגוד עניינים, אלא שאסור להימצא במצב כזה, וקובע שעל עורך הדין להימנע מלהיקלע למצב שבו יעמוד בפני ניגוד עניינים. יוטעם, כי המדובר בשאלה אובייקטיבית ולא סובייקטיבית. כללי האתיקה אוסרים הימצאות במצב שבו יש חשש לניגוד עניינים, בין אם בפועל נגרם ניגוד עניינים ובין אם לאו.¹

על התכלית והגדרת החוק

עורך דין, הפועל למען עניינו של אחר, חייב להימנע מניגוד בין עניינו שלו עצמו או עניין אחר כלשהו. הגישה המקובלת היא, כי הכלל נועד, בראש ובראשונה, להגן על הלקוח, ולהבטיח שעורך הדין יוכל למלא את חובתו לפעול למען לקוחו במסירות.

הרציונאל הרחב של האיסור לפעול כאשר קיים חשש לניגוד עניינים נגזר מעיקרון יסוד

צילום: שאטרסטוק

מתכליתו של מקצוע עריכת הדין. כך, גם האיסור במקרה של עניין אישי הינו קטגורי, חל על עורך הדין ואינו נתון לשיקול דעת הלקוח.⁶ האינטרס, המוגן באיסור שקובע כלל 14(ד), אינו רק האינטרס הישיר של הלקוח לזכות בעניינו, אלא גם האינטרס הציבורי של שמירה על טוהר המקצוע והאמון שרוחש הציבור בכללותו לציבור עורכי הדין.⁷

מגבלות מורחבות לטובת הלקוח

לסיום, וכמי שעוסק בתחום האתיקה, אני רואה לנכון לציין, כי התייחסות ועדות האתיקה, בתי הדין המשמעתיים ובתי המשפט בכלל – לסוגיית ניגוד העניינים, מראה נטייה מובהקת להרחיב את היקף המגבלות על עורכי הדין הנובעות מניגוד עניינים.

ההנחה הסמויה, שהינה גלויה ושעמדה בבסיס מדיניות זו, היתה שהרחבת המגבלות בדבר האיסור להימצא במצב של ניגוד עניינים פועלת אר ורק לטובת הלקוח, ומגנה על חובת המסירות והנאמנות של עורך הדין כלפי לקוחו.

* הכותב הוא עורך דין ונוטריון, פרקליט ועדת האתיקה המחוזית של מחוז הצפון בלשכת עורכי הדין בישראל

עובדי ציבור, אך הדבר מקבל משנה תוקף כאשר המדובר בעורכי דין, אשר בעניינם נקבעו כללי אתיקה ברורים, שאוסרים עליהם באופן מפורש לפעול בניגוד עניינים גלוי ו/או נסתר.

האיסור המוטל על עורך הדין לפעול מתוך חשש לניגוד עניינים, עפ"י כלל 14(א), הינו איסור מפני עבירה התנהגותית ולא תוצאתית. בבחינת העבירה לפי כלל זה, אין רלבנטיות לשאלה – מה תהיה התוצאה של פעולת עורך הדין במצב של חשש לניגוד עניינים. כלל זה צופה פני העתיד וקובע איסור לפעול מתוך חשש לניגוד עניינים, גם כאשר סבור עורך הדין שחשש כזה – אף אם הוא קיים – לא יגרום לתוצאה מזיקה ללקוחו.⁸ חשוב להדגיש בעניין כלל 14(א) את אופיו השונה מהכללים האחרים בסעיף 14. לניגוד העניינים לפי כלל 14(א) לא קיים חריג, שיכול לרפא את ניגוד העניינים, כפי שקיימים חריגים לכללים 14(ב) ו-14(ג). כלל 14(ד), אשר קובע כי הסכמה של הצד הנפגע מניגוד העניינים פוטרת את עורך הדין (במקרים מסוימים), אינה תקפה כאשר מדובר בניגוד עניינים לפי כלל 14(א). במקרים אלה גובר החשש, שמא עורך הדין לא יוכל למלא את חובתו המקצועית בשל עניין אישי או התחייבות קודמת, גם אם מתקבלת הסכמת הלקוח. כאמור, החובה להימנע מניגוד עניינים היא חובה קוגנטית, ששואבת את מעמדה ואת מרכזיותה מחובת הנאמנות והמסירות, קרי

עניינים מהווה חריגה מהפוליסה, ומשכך, חברת הביטוח פטורה מחובתה כלפי עורך הדין.

בעניין זה קבע בית המשפט המחוזי, כי "התנהגותו של המשיב בניגוד עניינים, עלתה כדי 'מעילה באמון' – עניין המוחרג בפוליסה", וכי "המשיב הבין היטב, והיה מודע בזמן אמת, שהוא פועל בניגוד עניינים". בהמשך הוסיף בית המשפט, כי לדעתו "לכל היותר אפשר להניח, לטובת המשיב, שאם לא פעל בכוונת מכוון, הרי שעצם עינוי מלראות את מעשיו ואת תוצאותיהם".

בעניין זה (פעולת עורך דין בעצימת עיניים), קבע בית המשפט כדלקמן: "קשה להלום ואין לקבל, כי עורך דין אינו מכיר את כללי האתיקה, החותרים ושאינם חותרים, בדבר איסור על ניגוד עניינים, ואת הכלל המיוחד הנגזר מהם, האוסר על ייצוג לקוח שהמייצג משמש עד במשפט שהלקוח צד בו (כלל 36). התעלמותו המוחלטת של המשיב מחובותיו היסודיות והבסיסיות של עורך הדין כלפי לקוחו (וכלפי בית המשפט), אינה יכולה להתפרש אלא, למצער, כמודעות ועצימת עיניים".

צופה פני העתיד

פרופ' אהרון ברק קבע, עוד בתקופה בה כיהן כיועץ המשפטי לממשלה, כי אין צורך בקיום "ניגוד עניינים" בפועל, ודי בכך שקיימת אפשרות ממשית של ניגוד כזה.⁹ אומנם הנחה זו עסקה באיסור המוטל על מילוי תפקידים שונים של

1 בד"א 32/11 לשכת עורכי הדין נגד עו"ד מזרחי, פדאור אתיקה, 1.6.12.

2 בד"מ 69/97 הועד המחוזי של לשכת עורכי הדין בת"א – יפו נ' פלונית, פדאור אתיקה 31.12.97.

3 "ניגוד עניינים אצל עורך דין" – אתיקה מקצועית, גיליון מס' 48.

4 החלטה מספר את 125/11, אתיקה מקצועית 44 עמ' 2 (2014).

5 ע"א (מחוזי מרכז) 11-40988-11 איילון בע"מ – חב' לביטוח נ' מרדכי ברקן עו"ד ואח' [פורסם בנבו].

6 סעיף 6 להנחיות היועץ המשפטי לממשלה מס' 28/007, מיום 1 באוגוסט 1976.

7 תא. (י"ם) 3324/01 אלמוני נ' עו"ד פלוני [פורסם בנבו]; פרופ' א' ברק, "ניגוד אינטרסים במילוי תפקיד", משפטים י', התש"ס. 14.

8 בבד"מ 129/05 ועד מחוז ת"א נ' עו"ד פלונית [פורסם בפדאור אתיקה].

9 ד"ר ג.דלינג, "ניגודי עניינים", הפרקליט, תשמ"ז, 75.

עו"ד טארק סאלח*

לשקר יש מחיר

קלון רב דבק בעו"ד, אשר הורשע בכתב אישום פלילי בביצוע עבירות של קשירת קשר לביצוע פשע, קבלת דבר במרמה ושימוש במסמך מזויף ■ על אף כל הנסיבות המקלות של הנאשם והזמן הרב שעבר מאז ההרשעה הפלילית, ביה"ד המשמעתי גזר עליו שנתיים השעיה בפועל

כבוד המקצוע והמשפחה

עסקינן כאן בשני תיקים, בקובלנה ובבקשה לקביעת עונש, אשר הוגשו נגד הנאשם בגין התנהגות קלוקלת, שלא במסגרת עבודתו כעו"ד, אך הינה מגלמת קלון ופוגעת רבות בכבוד המקצוע. שני התיקים נדונו בפני הרכב חברי בית הדין: **עו"ד משה כהן (אב"ד)**, **עו"ד מוניר ח'יר (חב"ד)** ו**עו"ד סנאא ח'יר (חב"ד)**.

בקובלנה הורשע הנאשם בעבירות של התנהגות הפוגעת בכבוד המקצוע, עבירה על סעיף 53 לחוק לשכת עורכי הדין, התשכ"א-1961 (להלן: "החוק"); התנהגות שאינה הולמת את מקצוע עריכת הדין, עבירה על סעיף 61 (3) לחוק; והעדר תשובה לתלונה, עבירה לפי כלל 2 לכללי לשכת עורכי הדין (סדרי דין בבתי הדין המשמעתיים), התשכ"ב-1962.

קובלנה זו מציינת, כי הנאשם עבד כשכיר במשרד המתלונן שהינו עו"ד. במסגרת כך מסר המתלונן לנאשם טלפון נייד ונתן לו, על פי בקשתו, מקדמות על חשבון שכרו למימון שכר דירתו וריהוט שקנה לאותה דירה. אחרי שלושה חודשים הנאשם נעלם עם הנייד, עם תיק העור של המשרד ועם יומן המשרד, ולא השיב לפנייתו של המתלונן. הנאשם גם לא עדכן אותו בדבר כוונותיו לחזור לעבודה. הנאשם גם לא טרח להשיב לתלונה.

בתיק זה נגזר על הנאשם, במסגרת הסדר טיעון, עונש השעיה בפועל למשך שלושה חודשים, עונש השעיה על תנאי לתקופה של 12 חודש, הוצאות

במרמה תואר שני בחינוך משלוחת לאטביה תמורת תשלום שכר לימוד בגובה 22,000 שקל, מבלי שיידרש להכין ולהגיש עבודות ומטלות אקדמיות, למעט עבודת תיזה. ואכן, אותו נציג הגיש בשם הנאשם את כל המטלות האקדמיות, למעט עבודת התיזה.

זאת ועוד: בשנת 2001 הגיש הנאשם לאגף להערכת תארים, במטרה לרמות, בקשה כוזבת

**בי"ד 2001 הגיש הנאשם
לאגף להערכת תארים,
במטרה לרמות, בקשה כוזבת
לאישור והכרה בתואר שני
בחינוך, ואליה צירף גיליון
ציונים של 11 קורסים**

לאישור והכרה בתואר שני בחינוך, ואליה צירף גיליון ציונים של 11 קורסים. זאת כאשר בפועל הנאשם לא למד אף קורס ולא הגיש אף מטלה, למעט עבודת התיזה. בעקבות מצג השווא הנ"ל, שהציג הנאשם, הכיר האגף להערכת תארים בתואר זה כתואר שקול לתארים בישראל.

הקובל: עו"ד שאדי ג'בארין.

הנאשם בעצמו.

סק דין של ביה"ד המשמעתי במחוז הצפון, בהרכב החברים **עו"ד אמאל ח'מיס (אב"ד)**, **עו"ד חסן ח'טיב (חב"ד)** ו**עו"ד ענאן חילו (חב"ד)**, הטיל על הנאשם השעיה מלשכת עורכי הדין לתקופה של שנתיים, וכן השעיה על תנאי לתקופה של שנה למשך שנתיים.

תואר בקומבינה

כנגד הנאשם הוגש כתב אישום פלילי בבית המשפט השלום בנצרת. המאשימה והנאשם הגיעו להסדר טיעון, שלפיו כתב האישום יתוקן והנאשם יורשע על פי הודאתו בכתב האישום המתוקן אשר כלל מקבץ עבירות של קשירת קשר לביצוע פשע בהתאם לסעיף 499 לחוק העונשין, בעבירה של קבלת דבר במרמה בהתאם לסעיף 415 לחוק העונשין ובעבירה של שימוש במסמך מזויף בהתאם לסעיף 420 לחוק העונשין.

לאור ההרשעה הנ"ל, הגישה ועדת האתיקה המחוזית לבית הדין המשמעתי במחוז צפון בקשה לקביעת עונש בהתאם לסעיף 75 לחוק הלשכה ובמה הדברים אמורים?

מכתב האישום הפלילי המתוקן, אשר בו הודה הנאשם, עולה, כי במהלך השנים 1999-2001, עוד בטרם הסמכתו כעו"ד ובעת שכינה כמנהל של מכללה בצפון, כאשר בתקופה הרלוונטית הפעילה חברה ליעוץ והכוונה שלוחה של אוניברסיטת לאטביה בישראל, אז קשר הנאשם קשר עם נציג של אותה חברה, לפיו הוא יקבל

צילום: שאטרסטוק

שקל ופיצוי למתלוננים בסך כולל של 2,000 שקל. הקובלנות הנ"ל ייחסו לנאשמת עבירות של הפרת חובת עורך דין לייצג את לקוחו במסירות, בנאמנות, תוך שמירה על הגינות ועל כבוד המ- קצוע – בניגוד לסעיף 54 לחוק הלשכה ובניגוד לכלל 2 לכללי האתיקה; ועבירה של פגיעה בכבוד המקצוע, עבירה לפי סעיף 53 לחוק הלשכה; וביצוע עבירה של עיכוב נכסי ומסמכי לקוח, שבאו לידי עקב שירותו ללקוח, מבלי שהגיש תביעה בגין שכ"ט בניגוד להוראות סעיף 88 לחוק הלשכה; וביצוע עבירה של אי מתן דין וחשבון ללקוח, בניגוד להוראות כלל 42 לכללי האתיקה; ובסוף, ביצוע עבירה של אי מתן תשובה לתלונה, בניגוד לכלל 2 לכללי סדרי הדין בבתי הדין המשמעתיים. במקרה ראשון הנאשמת ייצגה את המתלוננת בתביעה למימוש זכויות בעבודה כנגד מעבידה, וכן בתביעת נכות/ מחלת מקצוע כנגד המל"ל. הנאשמת לא ענתה לטלפונים של המתלוננת, התעלמה מכל פניותיה ודחתה אותה פעם אחר פעם ללא סיבה. במקרה השני ייצגה הנאשמת, בתאריכים שונים, את המתלונן בחמישה עניינים: תביעה נגד מנהל מקרקעי ישראל, תביעה נגד חברת החשמל ומבני

בתיק זה גזר בית הדין על הנאשם, במסגרת הסדר טיעון, השעיה בפועל למשך 30 יום, הש- עיה על תנאי למשך 6 חודשים והוצאות בסך 1,000 שקל.

הקובל: עו"ד שאדי ג'בארין. הנאשם בעצמו.

לא במסירות ולא בנאמנות

סיפור המקרה הבא, והסוף שלו בבית הדין המ- שמעתי, מדגיש שוב ושוב, וביתר שאת, את חובת הטיפול במסירות ובנאמנות ללקוח. עסקינן בארבע קובלנות, אשר מגוללות דפוס התנהגות חוזר על עצמו, של טיפול חסר מסירות ונאמנות ללקוח, אשר נזקק להם בית הדין במאחד. המקרה הובא בפני הרכב החברים עו"ד מקס חסין (אב"ד) עו"ד עבדאללה זועבי (חב"ד) ועו"ד שרית בוטנסקי (חב"ד), ובסופו של יום אושר הסדר טיעון עם הנאשמת, שמטיל עליה עונש השעיה בפועל מלעסוק במקצוע עריכת הדין למשך 60 ימים, השעיה על תנאי של שלוש שנים לשנתיים, קנס בסך 4000 שקל ללשכה, הוצאות ללשכה בסך 10,000

בסך של 3,000 שקל וקנס על סך 1,000 שקל. בתיק השני, עסקינן בבקשה לקביעת עונש, אשר הוגשה לבית הדין המשמעתי בצפון, נגד הנאשם, בגין תיק פלילי אשר הורשע בו הנאשם בבית משפט השלום חדרה; מדובר בכתב אישום פלילי, אשר מגלם נגד הנאשם עבירות פליליות של איום, בהתאם להוראות סעיף 192 לחוק העונשין. על פי כתב האישום, נשוא ההרשעה הפלילית הנ"ל, במועדים הרלוונטיים לכתב האישום, הנא- שם היה נשוי לגברת מסוימת ולהם ילד משותף. בסוף נובמבר 2007 הגישה המתלוננת תביעת בורות לביה"ד השרעי כנגד הנאשם, וזאת כהליך טרומי לתביעת גירושין. ב-29.11.2007 שב הנאשם לישראל, לאחר שהות בחו"ל, ועם שובו ארצה ובמשך חודש וחצי איים הנאשם על מתלוננת במספר הזדמנויות שונות, כי יפגע בה ובבנה. הנאשם שלח לה הודעות ס.מ.ס למכשיר הסלר- לרי שלה, שבהן תוכן מאיים, כי יפגע במתלוננת ובנה, כמו "שלושתנו נהיה בקבר עד שתתגרשי ממני", וכל זאת במגמה להקניט ולהפחיד את המתלוננת. יש לציין, כי כתב האישום הנ"ל מפרט מקרי איום נוספים.

תעשיה, תביעה נגד חברת ביטוח בגין נזקי רכוש, ייצוג בתיק תעבורה בגין שימוש בטלפון נייד בזמן נהיגה וייצוג בתיק תעבורה בגין עבירת נסיעה ברכב לא תקין. תביעת המנהל נמחקה בשל אי הגשת תצהירי עדות ראשית מטעם הנאשמת, תוך חיוב המתלונן בהוצאות על סך 3,000 שקל; התביעה נגד מבני תעשיה לא הוגשה, על אף ששילם לה המתלונן כספים בגין תביעה זו; תביעת הביטוח נמחקה גם היא עקב אי הגשת תצהירי עדות ראשית, ובשל כך פנתה הנאשמת שוב אל המתלונן בדרישה לאגרה, לצורך הגשת התביעה מחדש; בתיק התעבורה של השימוש בנייד בזמן נהיגה הורשע המתלונן בשל אי התייצבות הנאשמת לדיון, ומבירור שעשה המתלונן עם הנאשמת היא הודיעה לו, כי הוא זוכה; בעניין הייצוג בתיק התעבורה, שעניינו נסיעה ברכב לא תקין, לא עדכנה הנאשמת את המתלונן לגבי התנהלות התיק, ובתשובה לפניותיו נמסר לו מהנאשמת, כי הדיונים נדחו, דבר שהותיר את המתלונן מחוסר מידע.

במקרה השלישי קיבלה הנאשמת על עצמה ייצוג המתלונן בתביעה לדמי פגיעה בעבודה ותביעה לנכות כללית, כנגד המל"ל. לבקשת הנאשמת, המתלונן הזמין חוות דעת רפואית ומסר אותה לנאשמת להמשיך טיפולה. הנאשמת הכינה טופסי תביעה, החתימה את המתלונן עליהם ושלחה אותם, באמצעות הדואר, בצירוף חוות הדעת הרפואית, למוסד לביטוח לאומי. לאחר משלוח הטפסים הזניחה הנאשמת את הטיפול בתביעת המתלונן, ולא עדכנה אותו במהלך הטיפול בעניינו. המתלונן פנה לנאשמת וביקש לקבל עדכון אודות הטיפול בעניינו, אך נענה בתשובות מתחמקות. במצב דברים זה, המתלונן פנה לנאשמת וביקש להפסיק את הטיפול בעניינו, לקבל את כספו וכן העתק מלא ממסמכי התיק שלו, המוחזק בידי הנאשמת. הנאשמת לא נענתה לבקשתו. המתלונן פנה לנאשמת טלפונית במספר הזדמנויות, אולם הנאשמת לא השיבה להודעותיו ולא ענתה לשיחותיו. לאחר שהבין, כי הנאשמת מתחמקת ממנו ואין בכוונתה למסור לו את התיק, המתלונן פנה פיזית למשרדה של הנאשמת בהזדמנויות רבות, אולם למצער, המשרד היה סגור בכל פעם שהוא ניגש לשם. המקרה הרביעי דומה למקרה הקודם. שוב קיבלה

הנאשמת על עצמה ייצוג המתלונן בתביעה לדמי פגיעה בעבודה כנגד המל"ל ובפני מוסדות אחרים, הזניחה את הטיפול בעניינו ולא עדכנה אותו במהלך הטיפול, ולמצער התחמקה בכל פעם שבה פנה אליה כדי לברר, וזאת בתשובות מתחמקות.

הקובל: עו"ד סעיד חדאד.
ב"כ הנאשמת: עו"ד דיאב עדוי.

דיבור מלוכלך

בגיליונות הקודמים הבאנו שורה של מקרי התבטאויות בלתי הולמות בין עורכי דין, והתרענו בפני הגאות של תופעה זו באחרונה. הדגשנו גם, באותיות קידוש לבנה, את החומרה היתרה שבה רואה בית הדין המשמעתית תופעה זו. הפעם, שוב אנחנו רואים מקרה קלאסי של השתלחות חבר בחברו על ידי שורה של מכתבים

הנאשם שלח למתלוננת הודעות ס.מ.ס למכשיר הסלולרי שלה, שבהן תוכן מאיים, כי יפגע במתלוננת ובנה, כמו: "שלושתנו נהיה בקבר עד שתגרשי ממני"

עמוסים בהתבטאויות גסות, מלאות רמזים מזלזלים בחברו ובאנשים אחרים. הנאשם כאן הורשע על פי הודאתו בכתב קובלנה מתוקן, בפני חברי ההרכב עו"ד זוהיר נערה (אב"ד), עו"ד ענאן חילו (חב"ד), עו"ד עבדאללה זועבי (חב"ד). בית הדין הטיל על הנאשם, לאור ההרשעה הנ"ל, עונש של השעיה על תנאי למשך חודש לתקופה של שנה, תשלום קנס לשלכה על סך 1,000 שקל ותשלום הוצאות ללשכה על סך 1,000 שקל. הקובלנה מגוללת סיפור של מאבק משפטי, אשר עלילותיו התרחשו במסגרת משפט בין הנאשם

ומשפחתו לבין המתלוננים – אב ובנו, אחד מהם הינו עו"ד. בין המתלוננים לבין אבי הנאשם, הנאשם ואחיו, התנהל הליך משפטי בבית המשפט, וזאת לאור מחלוקת בין הצדדים באשר לבנייה שבוצעה על ידי משפחת הנאשם בקרקע, שנטען כי שייכת למתלוננים. במסגרת הליכים אלה הוצא צו מניעה על ידי כב' ביהמ"ש כנגד הנאשם ובני משפחתו. במהלך ההליכים שהתנהלו בין הצדדים נקבע על ידי בית המשפט, כי הנאשם ובני משפחתו הפרו צו של בית המשפט, ובכך ביזו את צו המניעה שניתן על ידי בית המשפט. הנאשם ואביו לא כיבדו את צו ביהמ"ש, דבר אשר כב' ביהמ"ש ראה בחומרה רבה, וכפועל יוצא התייחס אליו בחומרה באחד הפרוטוקולים. המתלונן מס' 1 קיבל מכתב של הנאשם באמצעות בא כוחו במסגרתו השתלח הנאשם בו ובבניו; מכתב הנאשם נוסח בצורה כה בוטה וירודה, ובמסגרתו נכתבו התבטאויות קשות המיוחסות לבניו של המתלונן מס' 1. ולא זו בלבד, אלא הנאשם התלונן בפני ועדת האתיקה של לשכת עורכי הדין באשר להתנהלותו של מתלונן מס' 2 שהינו עו"ד במקצועו, ובמסגרת תלונתו הנ"ל, הנאשם העליב וביזה חבר למקצוע והשתלח בו בניסוחים גסים מאוד.

ולהלן ציטוטים של חלק מהניסוחים הנ"ל של הנאשם כלפי המתלוננים:
"צר לי מאוד כי מרשך/מר *** עוסק בחינוך ילדים.... כאשר הוא אינו יודע לחנך את ילדיו שלו.... בניו בוגרי בתי כלא.... ואם למרשך/מר *** היה מצפון חי מזמן היה מתפטר מתפקידו כמורה ומחנך לאור כשלונם שחל בחינוך ילדיו..."

וכלפי חברו למקצוע כתב הנאשם באחד מהמכתבים את הדברים הבאים:
"עו"ד *** הינו עו"ד צעיר ומתחיל... ברגל שמאל את דרכו במקצוע, נותן תצהיר שקר, וכנראה למד זאת מאחיו העבריין בוגר בתי הכלא הישראליים, וכנראה זו תהיה דרכו בעתיד וחובה על לשכת עורכי הדין למנוע זאת".

הקובל: עו"ד שאדי ג'בארין.

ב"כ הנאשמת: עו"ד דקלה אסידו.

* הכותב הוא מזכיר בית הדין המשמעתית במחוז צפון

הכנס המרכזי של מחוזות לשכת עורכי הדין באילת
17-20/4/2013

הרשמה בטלפון מס': 03-6903388

השעיות בפועל של עורכי דין ממחוז צפון (מעודכן ליום 18.2.2013)

הוצאו מן הלשכה:

ג'סאן עומר ממדוח, ר.מ. 20160, הוצא מן הלשכה החל מיום 6.4.2007.
זאהי אסכנדר, ר.מ. 12864, הוצא מן הלשכה החל מיום 1.8.2005.
מאזן נסאר, ר.מ. 10250, הוצא מן הלשכה החל מיום 17.8.2003.
מוחמד פוקרא, ר.מ. 18417, הוצא מן הלשכה החל מיום 26.10.2011.
נביל דוח'י, ר.מ. 24011, הוצא מן הלשכה החל מיום 17.6.2009.
סקוט מן, ר.מ. 13021, הוצא מן הלשכה החל מיום 16.12.2009.

הושעו מן הלשכה:

איהאב חליחל, ר.מ. 22770, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של 10 שנים, החל מיום 27.5.2008 ועד ליום 26.5.2018.
אשרף אבו ליל, ר.מ. 41475, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של 50 יום, החל מיום 1.2.2013 ועד ליום 20.3.2013.
חברון טרבלסי, ר.מ. 32424, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של שנתיים, החל מיום 1.1.2012 ועד ליום 31.12.2013.

הוצאו מן הלשכה:

אבישי לאור, ר.מ. 7972, הוצא מן הלשכה החל מיום 16.6.2009.
אילנית טפלר, ר.מ. 31294, הוצאה מהלשכה החל מיום 1.11.2012. בנוסף עונש השעייה לכ-15 שנה במצטבר.
איתן לפידות, ר.מ. 10522, הוצא מן הלשכה החל מיום 14.1.2009. בתום ההוצאה: השעייה לתקופה של 50 חודש, שמיניים יחול ביום שבו תחודש חברותו בלשכה (אם תחודש).
אליהו מאור (מרקוביץ), ר.מ. 2873, הוצא מן הלשכה החל מיום 15.10.2009.
אמין בדארנה, ר.מ. 17384, הוצא מן הלשכה החל מיום 1.2.2011.
אמיר חי, ר.מ. 42374, הוצא מן הלשכה החל מיום 24.11.2010.
בנו גנות, ר.מ. 5429, הוצא מן הלשכה החל מיום 16.6.2009.
גאנם אבו ריא, ר.מ. 32364, הוצא מן הלשכה החל מיום 1.2.2009.
ג'ואד לובנאסי, ר.מ. 38833, הוצא מן הלשכה החל מיום 26.5.2011. בנוסף נמצא בהשעייה בתאריכים 4.9.2012-3.12.2013.
דוד קדוש, ר.מ. 15197, הוצא מן הלשכה החל מיום 27.2.2008.
בתום ההוצאה: השעייה לתקופה של 10 שנים, שמיניים יחול ביום שבו תחודש חברותו בלשכה (אם תחודש).
הלר יעקב, ר.מ. 5404, הוצא מן הלשכה החל מיום 5.7.2012.
יקטוריה דרייזין, ר.מ. 21938, הוצאה מהלשכה החל מיום 18.5.2005.
חאלד עיסא, ר.מ. 31697, הוצא מן הלשכה החל מיום 15.7.2012.
חדר קבלאי, ר.מ. 12891, הוצא מהלשכה החל מיום 2.2.2007.
חסן מחאמיד זטאם, ר.מ. 14989, הוצא מן הלשכה החל מיום 6.1.2010, 15.10.2009, 19.6.2008.
טאטיה ניוק, ר.מ. 18840, הוצאה מהלשכה החל מיום 27.4.2005.
יאסר בריק, ר.מ. 26810, בהשעייה קצובה מיום 4.3.2007 ועד ליום 1.1.2022. בסיום ההשעייה – הוצאה מן הלשכה + עונש הוצאה במצטבר לעונש קודם.
מאמון בן עלי חלאילה, ר.מ. 18364, הוצא מהלשכה החל מיום 24.7.2003.
ליאורה ליטמן, ר.מ. 26883, הוצאה מן הלשכה החל מיום 21.11.2012. בנוסף נמצאת בהשעייה בתאריכים 24.2.2010-23.2.2015.
סלאח אבדאח, ר.מ. 26769, הוצא מן הלשכה החל מיום 14.9.2010, 16.11.2009.
פיראס אליאס, ר.מ. 33801, הוצא מן הלשכה החל מיום 1.9.2009.
רמזי אבו רחמה, ר.מ. 5740, הוצא מהלשכה החל מיום 6.11.2001.
שירה עם דוד, ר.מ. 9763, הוצאה מהלשכה החל מיום 30.11.2006.

טארק חביב אללה, ר.מ. 21958, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של 8 שנים, החל מיום 1.9.2012 ועד ליום 31.8.2020.
מאג'ד מסאלחה, ר.מ. 17012, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של 11 שנים ו-9 חודשים, החל מיום 16.7.2010 ועד ליום 15.4.2022.
מדיאן יוסף, ר.מ. 19016, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של 18.5 שנים, החל מיום 15.11.2008 ועד ליום 14.5.2028.
מוחמד עומר דראושה, ר.מ. 33877, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של 7 שנים, החל מיום 15.4.2009 ועד ליום 14.4.2016.
מחמד אחמד זועבי, ר.מ. 16995, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של 7.5 שנים, החל מיום 1.5.2008 ועד ליום 31.10.2015.
מיריאה ח'ורי, ר.מ. 31251, מושעת מלשכת עורכי הדין לתקופה של חודשיים, אשר תחולק לשתי תקופות: מיום 1.3.2013 ועד ליום 31.03.2013 וכן מיום 15.7.2013 ועד ליום 14.8.2013.
עאטף זועבי, ר.מ. 21950, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של 10 שנים, החל מיום 1.1.2010 ועד ליום 31.12.2019.
עידן רייס, ר.מ. 24145, מושעה מלשכת עורכי הדין לתקופה של 4 שנים, החל מיום 16.2.2010 ועד ליום 15.2.2014.

השעיות בפועל של עורכי דין ממחוז חיפה (מעודכן ליום 11.2.2013)

עאסי ורד, ר.מ. 28548, הושעתה החל מיום 15.5.2009 ועד ליום 12.2.2017.
עבדאללה עבדאללה, ר.מ. 22961, הושעה מהלשכה החל מיום 1.11.2012 ועד ליום 31.10.2015.
עלי סואעד, ר.מ. 28536, הושעה מהלשכה החל מיום 2.9.2012 ועד ליום 1.7.2013.
עבר ירון, ר.מ. 24737, הושעה החל מיום 1.3.2012 ועד ליום 16.1.2017.
עבר שרון, ר.מ. 10649, הושעה החל מיום 5.6.2011 ועד ליום 2.7.2014.
פנחס נרקיס, ר.מ. 6652, הושעה החל מיום 4.3.2003 ועד ליום 1.9.2048.
קאסם כיאל, ר.מ. 36542, הושעה החל מיום 1.5.2010 ועד ליום 30.4.2015.
שמואל שדה, ר.מ. 29503, הושעה החל מיום 1.3.2012 ועד ליום 31.5.2015.

הושעו זמנית מן הלשכה:

אשרף ג'סאר, ר.מ. 21923, השעייה זמנית מיום 12.2.2013 עד למתן הכרעת דין בתיק פלילי 12-01-54685.
חאלד דסוקי, ר.מ. 27009, השעייה זמנית החל מיום 30.7.2012 ועד להכרעה סופית בבקשה לפי סעיף 75 לחוק לשכת עוה"ד שתוגש אם וכאשר פסה"ד יהיה סופי.
חוסאם מוחסן, ר.מ. 26886, השעייה זמנית מיום 11.12.2012 ועד למתן הכרעת דין בתיק פלילי- 31959-06-12.
שלמה וול, ר.מ. 7798, השעייה זמנית מיום 23.10.2012 ובשלב זה עד ליום 15.4.2013.
פקיעת חברות:
אוסאמה בנאוני, ר.מ. 22819, פקיעת חברות לאור הכרזת פשיטת רגל - 24.6.2009.
ג'ואד לובנאסי, ר.מ. 38833, פקיעת חברות לאור הכרזת פשיטת רגל - מרץ 2011.
ויסאם קאסם, ר.מ. 17427, פקיעת חברות לאור הכרזת פשיטת רגל - 19.6.2010.
יאסר בריק, ר.מ. 26810, פקיעת חברות לאור הכרזת פשיטת רגל - פברואר 2008.
יוסף רענן, ר.מ. 7058, פקיעת חברות לאור הכרזת פשיטת רגל - 7.12.2006.
יוסף שפיק, ר.מ. 17032, פקיעת חברות לאור הכרזת פשיטת רגל - פברואר 2008.
עימאד אסדי, ר.מ. 26118, פקיעת חברות לאור הכרזת פשיטת רגל - 28.6.2009.
ענת הלר, ר.מ. 33886, פקיעת חברות לאור הכרזת פשיטת רגל - 18.11.2012.
תאופיק קורטאם, ר.מ. 15003, פקיעת חברות לאור הכרזת פשיטת רגל - 12.4.2010. השעייה לתקופה של 18 חודש, שתחל ביום בו תחודש חברותו בלשכה (אם תחודש)

ברוכה הבאה 2013

כ 300 עורכי דין ומוזמנים נוספים מהקהילה המשפטית השתתפו בטקס ראש השנה, שהתקיים בשבת 29.12.2012 באולם אבו מאהר הגדול. קשה לקרוא לאירוע הזה "טקס", מבלי לפספס את הסגנוניות (למשל, שלוש נשים, שמנעו את הערב בגינת כינור וירטואוזית) ואת השמחה הרבה של המשתתפים.

את הערב הינחה עו"ד סלים קובטי, יו"ר ועדת בתי דין כנסייתיים של לשכת עורכי הדין במחוז הצפון.

רשימת הדוברים כללה את עו"ד חאלד חוסני זועבי, יו"ר ועד מחוז צפון של לשכת עורכי הדין; אורח הכבוד כב' השופט סלים ג'ובראן, שופט ביהמ"ש העליון; כב' השופט דוד חשין, נשיא ביהמ"ש המחוזי נצרת; מחליפו של השופט חשין, כב' השופט יצחק כהן; כב' השופט ג'ורג' אזולאי, נשיא בתימ"ש השלום במחוז הצפון; כב' הבי"ש שופ קיריאקוס קיריאקוס, בישופ העדה היוונית האורתודוקסית בנצרת והגליל; כב' הבישופ בולוס מרקוצו, נציג הפטריאך הלטיני בישראל; כב' הקאדי אחמד נאטור, נשיא בית הדין השרעי לערעורים; כב' האב ד"ר אליאס דא, נשיא בי"ד לערעורים של הכנסייה היוונית הקתולית.

בין האורחים בערב היה גם נשיא ביה"ד של הכנסייה היוונית הקתולית בחיפה, האב סמיר רוחאנא.

עו"ד חאלד זועבי פתח וברך את הבאים לאירוע. בין השאר, אמר יו"ר ועד מחוז צפון: "אני מתפלל ביחד אתכם למען השלום, האחד-וזה, הצדק".

אורח הכבוד כב' השופט סלים ג'ובראן, הודה למחוז הצפון בלשכה ולעו"ד זועבי, על שהוזמן להתכבד כאורח הכבוד של הערב. "אני רוצה לקוות", כך אמר כב' השופט ג'ובראן, "שהשנה הבאה שתבוא עלינו תהיה שנה של הרבה חמלה, של הרבה תקווה ושמחה, עם הרבה שלווה, טבור לה בהרבה אהבה. שנראה מראות מרהיבים, שנשמע צלילים של שלווה, שנשתכר מריח הפריחה... שישרור שלום בביתנו". בהמשך תיאר את הקשר השורשי בין שלוש הדתות – נצרות, יהדות ואסלאם, ושיבח את שיתוף הפעולה בין עורכי הדין במחוז הצפון בעניין זה. נציגו של כב' הבישופ קיריאקוס קיריאקוס, האב יוחנא שאמא, היה בעבר עורך דין – עו"ד

היה שמח בטקס ראש השנה האזרחית, שארגנה לשכת עורכי הדין במחוז ■ אם יתגשם אפילו חלק קטן מהברכות שהושמעו במהלך הערב, הולכת להיות שנה מופלאה

הכנריות בהופעה

האב ד"ר אליאס דא

מימין לשמאל: הבישופ מרקוצו, כב' השופט
סלים ג'ובראן, האב יוחנא שאמא

היו"ר והמנכ"ל

מנחה הערב: יו"ר ועדת בתי"ד כנסייתיים במחוז
צפון, עו"ד סלים קובטי

השופט בדימוס ראיך ג'רג'ורה, האב יוחנא
שאמא, הבישופ קיריאקוס, הבישופ מרקוצו

השופט ג'ורג' אזולאי, נשיא בתי משפט השלום במחוז, הזכיר ש"לכולנו – שופטים ועורכי דין, בני כל העדות והדתות – יש חלק חשוב במתן שירות משפטי צודק לתושבי המחוז".

כב' הקאדי אחמד נאטור, נשיא בית הדין השרעי לערעורים, בירך את כל מי שחוגגים את חג המולד, והתייחס גם לדמוגרפיה של הנוצרים בישראל. אחרי שהציג את הנתונים, אמר: "אני פונה לגורמים האחראים בכנסיות השונות – עליהם לעצור ולבדוק מה צריך לעשות, כדי לחזק את הנוצרים בארץ הזאת". כב' השופט נאטור הבטיח לתרום מעצמו לטובת העניין, וקרא גם ללשכת עורכי הדין במחוז הצפון אל הדגל.

אחרון הדוברים בערב היה כב' האב ד"ר אליאס דאו, נשיא בי"ד לערעורים של הכנסייה היוונית הקתולית: "כולנו חיים כאן בזכות ברכה אלוהית והיסטורית. נדרש מאיתנו לחיות יחד, כדי לקדש את שם אלוהים ולהפיץ שלום בין אומות העולם. השלום דורש מאיתנו לשלם מחיר, והמחיר הוא להתנשא מעל לאגואיזם חברתי – אלוהים לא שייך לאחד, אלא לכולם. לכן אני מתפלל יחד אתכם לברכה שכולנו צריכים למען נפשותינו, ברכת השמיים".

מאג'ד שאמא. לדבריו, החיבור של חג המולד עם ציבור עורכי דין הוא משמח במיוחד עבורו. האב שאמא ביקש להעביר לנוכחים באירוע את ברכותיו של כב' הבישופ קיריאקוס: "שלום ואחוה בשנה החדשה, אשר אנו באים להיות חלק ממנה".

כב' הבישופ בולוס מרקוצו, נציג הפטריאך הלטיני בישראל, דיבר על לידתו של ישו. "... היום אנחנו חוגגים הולדתו של אותו ילד, אשר פתח עולם חדש, מלא שלום ואהבה". הוא הודה ללשכה בצפון על ארגון הערב, והוסיף: "תמיד אנחנו מקרבים את התואר עורך-דין למילים צדק והגנת זכויות, וזה יפה. בנצרת אנחנו מקרבים את התואר עו"ד למילה אחדות. עורכי הדין באמת עובדים ומנצלים את כל ההזדמנויות, כדי לאחד בין כל העדות, ועל זה תבורכו".

נשיא ביהמ"ש המחוזי נצרת היוצא, השופט דוד חשין, ניצל את הבמה, כדי לסכם במילים מועטות את תקופה כהונתו. אחר כך עלה לברך מחליפו של השופט חשין כנשיא ביהמ"ש המ"חוזי נצרת, כב' השופט יצחק כהן. השופט כהן שלח ברכות של אהבה, אושר ושמחה, אל השנה שבפתח.

מפגש נשיאים סביב השולחן

שיח שופטים

פאפא נאוול על רקע דגלי הלשכה

עו"ד נאהל עספור *

אין אדם רשאי להתעשר על חשבון האחר ללא הצדקה

תכירו את דין השבת 'זכייה ללא הֶצֶדֶק' ■ שורשיו אומנם הופיעו בכתבי העת העתיקה, אבל הנושא נשכח לשנים ולאחרונה חזר לעורר עניין רב באקדמיה והפרקטיקה ■ ולמה הוא חשוב? כי אנחנו עושים בו שימוש יומיומי, הן בכתבי טענות והן בפסקי דין, מבלי למקמו ולקשרו

בעיות של הגדרה

אחד התחומים שעושים קמבק רציני לעולם המשפט הפרטי בשנים האחרונות הוא דין ההשבה וההתעשרות ללא הֶצֶדֶק.

אחרי תקופת הזנחה ממושכת, שבה נדמה היה שדין זה דועך ועובר מהעולם, חוזר הוא וזוכה לתשומת לב רבה של האקדמיה והפרקטיקה. לפני כשנה חגג המכון למשפט אמריקאי (American Law Institute) את צאת המהדורה השלישית והמרשימה של 'ניסוח' דין ההשבה וההתעשרות (Restatement Third of Restitution and Unjust Enrichment Law). לפניו עשו כן קבוצת העיון לקוד אירופאי אזרחי (Study Group on a European Civil Code) וקבוצת חקר המשפט הפרטי של הקהילה האירופית (Research Group on EC Private Law), שפרסמו חלקים מהותיים מהמודל לקוד אזרחי אירופאי מאוחד – המכונה Draft Common Frame of Reference, וייחדו את ספרו השביעי לדין ההתעשרות ללא הֶצֶדֶק (Unjustified Enrichment).

כמו כן, בסוף 2012 יצאה המהדורה הראשונה של 'ניסוח' הדין האנגלי של ההתעשרות ללא צודקת (Restatement of The English Law: Unjust Enrichment of), אותה הכין פרופ' אנדרו בורוס מאוניברסיטת אוקספורד.

גם אצלנו שוקדת הכנסת זה כמה שנים על עריכתו והוצאתו לאור של אחד החוקים הארוכים ביותר בתולדות המדינה, הוא חוק דיני ממונות, המכונה בעגה המקומית 'הקוד האזרחי', ושאינו הוא מייחד פרק שלם לדין המכונה 'עשיית עושר ללא במשפט'.

מיטלטלי הזולת, הושעת ניצולי ספינות טובעות, תשלומים שמקורם בטעות, תשלומים מתוך כפייה, תשלומים על פי חוזים בטלים ועוד, כאל מקרים עצמאיים שאין ביניהם קשר או זיקה, בא דין השבת 'זכייה ללא הֶצֶדֶק' והבליט את המכנה המשותף של כל המקרים האלו; והוא, כי אין אדם רשאי להתעשר על חשבון האחר ללא הצדקה. חוש זה הזין פרוצדורות משפטיות שונות, שהבולטות בהן היא ה-*Condictio* במשפט הרומי (קונטיננטלי) וה-*Assumpsit* במשפט האנגלו-אמריקאי.

בשונה מהפרוצדורות המרכזיות בדיני נזיקין, המתמקדות בהפסדו של התובע, מתמקדות פרוצדורות אלו בזכיותו של הנתבע, ובצורך להשיבה (או לשחררה) לידי התובע. ברבות הימים הפכו פרוצדורות אלו יותר ויותר לעניין של מהות, וגברה התפיסה כי המדובר בדין ולא רק בהליך.

עם זאת, המשיך תחום זה לסבול מבעיות הגדרה בסיסיות, תחילה בשאלה הפשוטה אם עסקינן במספר דינים או בדין אחד. האם הדין המורה כי הוצאות זה שהציל את בית שכלו משריפה ישולמו לו בידי השכן, הוא אותו דין המורה לבעל חצר בון בנק להשיב כספים שקיבל לחשבוננו בהעברה שבשגגה, כבחירת החוק הישראלי? או שאלו שני דינים שונים – אחד של התעשרות ללא בסיס (*enrichment without cause*) והשני של התעשרות ללא נדיבה (*benevolent intervention* או *negotiorum gestio*) כבחירת המשפט הרומי קונטיננטלי? האם עסקינן בסעד משפטי או בעילה? למשל, האם אדם המשיג את גבול שכלו ונתבע בהשבת ערך הזכייה (שווי ההנאה מהמעבר) סומך על העילה הנזיקית של השגת גבול לתביעת הזכייה או על עילה עצמאית ונבדלת של זכייה ללא הֶצֶדֶק? ועוד: האם עסקינן

על טבעו והיקפו השנויים במחלוקת של דין זה נכתבה ספרות רבה. ואף כי מחלוקות אלו טרם פסו מהעולם, מגיע דין זה בשנים האחרונות לתקופה של בשלות ושלמות שלא זכה להן בעבר.

כמי שנזכר בנבכי דין זה קרוב לארבע שנים, רציתי להציגו בקצרה, בתקווה להעצים את המודעות אליו בקרבנו, כצרכנים.

בעוד שדיני החוזים, הנזיקין והקניין מהווים את שלושת הגלגלים של רכב המשפט הפרטי, מהווה דין השבת הזכייה ללא הֶצֶדֶק את אותו גלגל רביעי, המייצב את הכלי ומניעו ממקום למקום. את שורשיו והגיגיו של דין זה מקובל לייחס למימרה, כי 'אין זה צודק שאדם אחד יתעשר על חשבון האחר ללא הֶצֶדֶק'. מימרה זו מופיעה מקדמת ימים בכתבים של משפטני העת העתיקה. ובעוד שבאירופה היא זכתה לצמיחה משפטית 'טבעית' במשך דורות, היא סבלה מהזנחה מגמתית של הדין האנגלי, זאת לפחות עד אמצע המאה ה-18, עת צצה לה פתאום בפסק דינו המפורסם של הלורד מנספילד¹, דעכה שוב ליותר מ-200 שנה, וצצה שוב בלבוש הלכתי רק בסוף המאה ה-20.

כך היה גם בארצות הברית, שם זכתה מימרה זו לגיבוש רעיוני ומשפטי רק למן תחילת המאה ה-20, עם פרסום מספר חיבורי מפתח בנושא, ביניהם המהדורה המכוננת והראשונה של המכון למשפט אמריקאי, שכוונה בזמנו ה-*Restatement of Restitution Law: Quasi Contracts and Constructive Trusts* ואשר ראתה אור ב-1936. בעוד שבעבר נהג המשפט (המקובל לפחות) להתייחס למקרים כגון הפרת חובת נאמנות, נטילת

צילום: שאטרסטוק

מחמת עוול (Restitution for wrong). בסוג זה של השבה, ובמידה והעילה הקניינית או הנזיקית אינה מוכחת, אין בית המשפט מוסמך להעניק את תרופת ההשבה כאילו לאחרונה רגילים משלה, קרי עילה עצמאית. לא כן במקרים אחרים, בהם קיימת עילה כזאת של התעשרות ללא הֶצֶדֶק, הנבדלת מעילות אחרות. למשל, אם התביעה הינה להשבת כספים (כגון מיסים), ששולמו ביתר לרשות ציבורית, תביעה זו עשויה להקים עילה עצמאית להשבה מכוח דין – השבת 'זכייה ללא הֶצֶדֶק', במנותק מעילות שיכול ויעמדו על פי דינים אחרים.

השבה, אימתי?

בעיקרון ניתן לחלק את דין ההשבה לארבעה מקרים עיקריים¹: מקרה של זכייה שאין בצידה כוונה לזכות; מקרה של זכייה, שבצידה כוונה פגומה לזכות; מקרה של זכייה, שבצידה כישלון ציפיות המזכה; ומקרה של השבה כעניין שבמדיניות ציבורית רצויה. במקרה הראשון, הזכייה עשויה להגיע לידי הנתבע דרך עוולה (כגון גזל) או עבירה (כגון גניבה), שביצע האחרון או צד שלישי; או שעשויה היא להגיע מקטין או פסול דין, שהדין אינו מכיר בכשרותם המשפטית או בכוונותיהם ליצור חוזים מחייבים. בדוגמאות אלה נעדרת כל כוונה לזכות.

אשתדל לכן עתה להציג שתי מפות מפתח, שבהן דין זה עובד, ובעשותי כן אברור את התשובות שמצאתי אותן פרקטיות להבנת התחום ויישומו, כפי שהוצעו בידי מלומדים שונים, ביניהם אחד ממכונני התחום: פרופסור Peter Birks², תוך העפלה מוגבלת למינוח הישראלי³.

דין בדין

תחילה יש להבחין בין השבה (Restitution), שהיא תרופה או סעד משפטי, לבין התעשרות ללא הֶצֶדֶק או לא צודקת (unjustified enrichment), שהיא עילה משפטית בת קיימא, שגם בה ההשבה היא התרופה העיקרית.

מבחינה רעיונית ניתן לתבוע את תרופת ההשבה על בסיס עילות שונות, כגון עילת הפרת חוזה, עוולה נזיקית או עילה של עשיית עושר. ההשבה מתמקדת בזכייה של הנתבע, להבדיל מהפסדו של התובע. למשל, תביעה של דמי שימוש ראויים בגין שימוש שעשה שוכר במושכר אחרי תום תקופת השכירות, במצב שבו השימוש לא הסב לתובע כל הפסד (דוגמת הפחתת ערך המושכר או סיכול אפשרות השכרה לאחר). זוהי תביעת השבה, המתמקדת בשווי הזכייה אותה הפיק הנתבע מאותו נכס (ערך השימוש), ולא בהפסדו של התובע, הבעלים של המושכר. במצב זה, העילה עשויה להיות קניינית או נזיקית, והתרופה הינה השבה, שמקובל לכנותה השבה

בשאלת השבה (Restitution) של דבר מה שהיה במקור בידי התובע, כגון עצים שנכרתו מאדמתו, או בשאלת שחרור ומסירה (Disgorgement) של דבר מה שמעולם לא היה בידי התובע, כגון רווחים ממכירת ספר המפר זכויות יוצרים?

האם יש להשיב כל זכייה כברירת מחדל, וכל עוד לא הוצבע על הֶצֶדֶק להמשך החזקתה, כפי שבחר המשפט הקונטיננטלי? או על השבה שתוענך רק בהתקיים רכיב של העדר צדק, דוגמת כפייה או תרמית, כבחירת המשפט האנגלו-אמריקאי?

לא ברור גם מהי בדיוק מטרת הדין הזה. האם הרתעת מתעשרים פוטנציאלים, למשל, שלא יפרו חוזה במטרה להפיק רווח, המכונה לעתים 'הפרה יעילה' (קרי זו שההנאה בצידה עולה על ההנאה שבכיבוד החוזה)? או שמטרתו היא לשמור על מוסד משפטי חשוב, כגון הנאמנות (fiduciary), ובכלל זאת כי אין נאמן רשאי לשרת את האינטרסים של עצמו או של אחר, אלא אך של הנהנה בלבד? שאלות אלו ועוד רבות כמותן ממשיכות להטריד את מנוחתם של הנוברים בתחום, ונראה כי התשובות שניתנו ואומצו במקומות שונים בעולם היו, בסופו של יום, הכתבות של מקריות יותר מאשר הכרעות מושכלות.

תהיה באשר תהיה ההיסטוריה, שהביאה להתפתחות של דין זה, ניצב לפנינו היום תחום מבוסס ומפותח של דין, שאין להזניחו או להתעלם ממנו, בפרט משעושים בו אנו שימוש יומיומי הן בכתבי טענות והן בפסקי דין, מבלי למקמו ולקשרו לתחום.

1. Moses v. Macferlan, 97 ER 676 (K.B. 1760).

2. Peter Birks, An Introduction to the Law of Restitution (Oxford, 1985); Peter Birks, Unjust Enrichment (2nd ed., Oxford, 2005).

3. ברשימה זו בררתי מינוחים הנראים לי נאמנים יותר לדין כפי שהתפתח בעולם, גם אם הדבר בא על חשבון מינוחים ישראליים שגורים.

4. Graham Virgo, The Principles of the Law of Restitution (Oxford, 1999).

5. Study Group on a European Civil Code: Unjustified Enrichment*Christopher von Bar & Stephen Swann, Principles of European Law 5

(Oxford, 2010) 91. וכמוכן ברשימה זו אינה סגורה

עורך דין זה לא הכל בחיים

הקריירה של עו"ד סלאח נסאר התגלגלה יחסית מהר. אולי זה בזכות העובדה, שאף פעם לא נצמד בדבקות רבה מידי אל תווית העו"ד ■ היום הוא מנהל את תאגיד המים והביוב מיאהקום - הראשון שהוקם במגזר, וכבר מתחיל לחשוב על היעד הבא

עו"ד טארק סאלח וענת טולנאי

דווקא בעידן שבו יש ריבוי של עורכי דין, ויותר קשה לנהל משרד מצליח, אנחנו מחפשים כאלה שלא נצמדו אל המסלול הרגיל של עבודה בשוק הפרטי. כאלה שחיפשו נתיב אחר בקריירה. עו"ד סלאח נסאר, מנכ"ל תאגיד המים והביוב מיאהקום, הוא מאלה. לפני שאנחנו מתחילים בראיון עצמו ומציגים לעו"ד נאסר את השאלות, הוא מבקש שנתלווה אליו לסיור בממלכה שלו – משרדי מיאהקום. התאגיד ממוקם בתוככי כפר כנא. אז מה למדנו בסיור? הרבה מאוד דברים מעניינים על היערכות התאגיד בשיגרה וגם בזמן חירום (מלחמות או אסונות טבע, לא עלינו!), על תחומי ועומק הפעילות בכל מחלקה, על פרויקטים חדשים ועל הנהלים המדוקדקים במקום. בנוסף, נוכחנו למצוא בין העובדים תמהיל די יוצא דופן של גברים ונשים, בגילים מאוד מגוונים ומרקעים אתניים שונים (עו"ד נסאר: "אני רוצה לראות יותר מנהלות ולא רק מנהלים. אני חושב שיש לנשים יכולת וחוכמה, וצריך לדעת לאפשר להן להפגין את זה בחברה בכלל ובמיגזר").

תאגיד מיאהקום מתנהל בסדר מופתי ובשקט – בכל חדר או מיתחם יושבים עובדי אותה המחלקה ומאחוריהם תיקים וקלסרים בצבעי המחלקה. הרושם הכללי מהסיור הוא, שאנחנו פוגשים ארגון קצת צבאי, קצת הייטקיסטי. מה זה אומר על המנכ"ל? "התאגיד הוא אני, ואני זה התאגיד. ככה אני רואה את זה. אני מדבר על התאגיד ומראה לכם אותו, כי אני רואה בו משהו שעשיתי. התאגיד ואני צמחנו יחד". כך נפתחת השיחה בחדרו של סלאח, לאחר הסיור, וניכר שהוא גא מאוד בבייבי שלו. גילוי נאות: עו"ד סלאח ואנוכי (ענת טולנאי)

מכירים ומיודדים כבר כמה שנים.

פשרה בחסות השופט

אז מה הביא את סלאח נסאר, יליד טורעאן (6.2.1967), אל תחום המשפט ואיך הוא עשה תפנית חדה למישרה ציבורית בתאגיד מים וביוב שרק הוקם? "אני בא ממשפחה של 11 אחים ואחיות. אבא שלי עבד כשכיר במפעל לייצור בלוקים בטבריה, ואמא היתה עקרת בית. למעשה, לא זכיתי לראות את אבא שלי עובד, כי אחי הגדול, מאז שהיה בעל

**"יש אימרה בעברית:
'המעזים לא יכולים
והיכולים לא מעזים'.
אמרתי שאני רוצה להוכיח,
שגם היכולים צריכים
להעז. אני יכול ויש לי
את התעוזה"**

עסק, ניהל את כל העניינים בבית. זה קרה כאשר אחי היה בן 19 ואני בן שנתיים. הוא אמר לאבא שלי: 'עכשיו אתה מעביר אליי את המחרשה ויושב לנוח'. עו"ד נסאר למד בבית ספר היסודי ובתיכון בטורעאן, ואחרי סיום הלימודים יצא לעבוד במסעדה של אחיו, בהרצליה. "עבדתי שם במשך שנתיים, בהתחלה בשטיפת כלים והמשכתי עד לניהול המקום. הייתי בן 19, וראיתי איך העבודה הזו שואבת אותי ולא משאירה מקום למשפחה ולחיים בכלל. גמלה בי ההחלטה ללמוד משפטים

והתחלתי לחסוך כסף".

כלומר, לא ידעת שאתה רוצה להיות עורך דין מאז שהיית ילד.

"לא חלמתי על זה בכלל. גם לא היה מי שיעצב לי כאלה שאיפות. החיים עיצבו אותי, ואני עיצבתי את עצמי, תוך כדי תנועה". שנתיים ברציפות ניסה סלאח להתקבל ללימודי משפטים בארץ, ולא הצליח: "זה היה בימים שלפני המכללות ללימוד משפטים, והסף באוניברסיטאות היה מאוד גבוה. בסופו של דבר, החלטתי לצאת ללמוד בחו"ל".

מאיפה בא הרעיון?

"היו אנשים וחברים, שיצאו לחו"ל, אבל זה היה בעיקר ללימודי רפואה. ביררתי איפה אפשר ללמוד משפטים בחו"ל, ואחת האפשרויות היתה גרמניה. בדקתי ומצאתי, שאחוז מאוד גדול לא חוזר מגרמניה בסיום הלימודים, ומאוד לא רציתי להיקלע למצב כזה".

סלאח מחליט ללמוד ברומניה. באיזשהו שלב, הוא פוגש שם את מי שתהפוך לאשתו, מריה. היא הגיעה מיוון לרומניה, כדי ללמוד רפואה.

"אחרי שסיימתי לימודים ברומניה הקומוניסטית של אז, הרגשתי שאני לא רוצה לחזור לישראל. הרגשתי שהעולם שם פתוח כל כך, אתה מתניע רכב ונוסע ממדינה למדינה, בלי בדיקות, בלי שאלות, בלי הגבלות. אלה היו חיים בלי לחץ".

למה חזרת?

"זו היתה פשרה ביני לבין אחי הגדול, שניסח אותה השופט תאודור אור בשתי שורות. הוא היה ידיד של המשפחה אז. בחסות הפשרה, אח שלי אמר: אתה חייב לחזור, לסיים את הסטאז' ולקבל את הרישיון, ואחרי זה תעשה מה שאתה רוצה. אז כבר היה סיפור של נישואין באופק – הנישואין שלי למריה, שהם נישואי תערוכת. אני, מצידו, התחייבתי

התאגיד שהיום הוא עומד בראשו.
 עו"ד נסאר: "באותם ימים, איש במיגזר לא הכיר את עניין התאגידים, על אף שברשויות הערביות כבר היו מהלכים בכיוון. מה שכן, באותם ימים אפשר היה לשמוע על ניתוקי מים תכופים בטורעאן, בכפר כנא, במשדה. אנשים היו יוצאים מהבתים עם מיכלים, כדי לקנות מים ממקומות שלא נותקו. שאלתי את עצמי – למה שאמא שלי ואחרים יסבלו מניתוק מים, כאשר במקומות אחרים שמתנהגים לים נכון זה לא קורה? החלטתי שזה הזמן לעשות סוויץ'. התייעצתי עם אשתי והחלטתי שלא לקחת את התיק נגד התאגיד, אלא לנסות להתמודד על תפקיד המנכ"ל".

עשייה מתוך שמחה

למה לך לעזוב משרד מצליח וקריירה מתפתחת יפה בשוק הפרטי, כדי ללכת על משרה ציבורית?
 "בשורה התחתונה, ההחלטה הזו אכן היוותה פגיעה אנושה מבחינה כלכלית. אבל הסיפוק מה- עשייה הוא הפיצוי על כך. אגב, שאלו אותי את השאלה הזו בראיון לתפקיד. אמרתי להם, שיש אימרה בעברית: 'המעייזים לא יכולים והיכולים לא מעייזים'. אמרתי שאני רוצה להוכיח, שגם היכולים צריכים להעיז. אני יכול ויש לי את התעוזה".
 התשובה הזו, בצד התוצאות שלו במבחני "פילת", הספיקו לסלאח כדי להיבחר לתפקיד מנכ"ל תאגיד המים והביוב כפרי גליל תחתון, היום מיאהקום. מיאהקום הוא תאגיד המים והביוב הראשון במיגזר. עו"ד נסאר מגלה, כי כל התחזיות המוקדמות לגבי הצלחת התאגיד הזה היו קודרות: "התוכנית העסקית של התאגיד, שהוכנה עם הקמתו, חזתה קריסה טוטאלית תוך שנתיים עקב קשיים תזרימיים. זהו תאגיד שנחשב חלש כלכלית – מבחינת המצב הסוציאו-אקונומי של האוכלוסיה, מבחינת הגבייה, הצריכה והפחת.

היום, ארבע שנים אחרי, לא רק שאין קשיים תזרימיים, אלא שאנחנו עומדים בכוחות עצמנו בלי מימון מדינה. זה דבר שאפשר לראות אותו היום רק בתאגידים שעובדים מול אוכלוסיה במצב סוציאו-אקונומי טוב. את ההצלחה הזו אני זוקף לנהל בעצמו תאגיד מים וביוב".

אנחנו מבינים שבאת אל התפקיד עם תחושת שליחות.

"רציתי לשנות את הסטיגמה על המיגזר וההתנהלות שלו בעיני המוסדות הממשלתיים. היום, התמונה היא אחרת לחלוטין. כל משרדי הממשלה, שאנחנו באים איתם במגע, מסתכלים על התאגיד הזה כמצליח. אז בטח שבאתי בתחושת שליחות, אבל אני לא חושב להזדקן בתפקיד הזה. היתה תקופת בנייה קשה, ואנחנו עדיין בשלב ההמראה, אבל כאשר נוכל להתייצב על טיסה אוטומטית, אוכל להמשיך למקום אחר".

בנוסף להיותו מנכ"ל מיאהקום, עו"ד נסאר מכהן כסגן יו"ר פורום המנכ"לים של תאגידי המים והביוב, גזר הפורום ונציג המיגזר הערבי בפורום – יש

רציתי לגשת ולשנות את הסטיגמה על המיגזר וההתנהלות שלו בעיני המוסדות הממשלתיים". עו"ד נסאר

של אחיו, בתור עצמאי, ובד בבד היו לו גם תיקים אחרים. תחילת הקריירה העצמאית שלו התנהלה ממשרד בבניין המשרדים של אחיו, בשפרעם. בשלב הבא, ב-2001, התמנה כיועץ המשפטי של המועצה המקומית כעביה: "היום, אני אישית כבר לא מלווה את המועצה, אלא המשרד שלי". הכוונה היא למשרד שפתח סלאח ב-2003 בנצרת, קרוב לבתי המשפט. ברבות השנים, עבדו איתו מתמחים ועו"דים נוספים, כולל אחייניתו עו"ד אמינה נסאר, שמפעילה היום את המשרד בנצרת ביחד עם בעלה, גם הוא עו"ד.

ב-2008 מגיע לידיו של עו"ד סלאח נסאר תיק כנגד תאגיד המים כפרי גליל תחתון. נכון, זהו

לסיים את כל החובות לקבלת הרישיון, ובתמורה, משפחתי לא תתנגד לנישואי הלא מקובלים".
 ב-93' הוא מסיים את הלימודים ברומניה וחרז ל"חית" בין שם לבין כאן", מתוודה עו"ד נסאר, "למריה היו עוד שנתיים-שלוש לסיום הלימודים. עוד לא היינו נשואים רשמית, אלא רק בנפשו. היה סיכום ברזל, שקודם כל היא מסיימת את הלימודים ואני מסיים את מה שמוטל עליי כאן, ואחרי זה נחליט".

אחרי שהשלים את חובותיו האקדמיים, התמחה עו"ד נסאר בשני מקומות – במשרד עו"ד שנדור ברגר מעכו, ובמשרדו של עו"ד צדיק נסאר. עם קבלת הרישיון, החל לעבוד כיועץ בחברה

שמונה תאגידים איזוריים במיגזר.

עו"ד טארק סאלח: האם אתה חושב או מרגיש, כי עובדת היותך עו"ד שעסק בפועל במקצוע למעלה מ-15 שנה, מעניקה לך יתרון על פני עמיתך, המנכ"לים של תאגידים המים האחרים?

"להשכלה המשפטית ולניסיון המקצועי שלי יש ערך מוסף, בכל הקשור להתקשרויות ולתחום המשפטי. אבל יש את הערך ההנדסי, שאני לא ממעיט בערכו. יש לי כאן מהנדס, שדואג להסביר לי הכל, ואני רוצה ללמוד. אני חושב שהדברים הקריטיים למנהל, במקרה זה מנהל של תאגיד מים וביוב, הם הדברים שעבר במהלך הקריירה והניסיון שרכש בחיים. וצריך, יותר מהכל, לאהוב את מה שאתה עושה. אם אתה אוהב את מה שאתה עושה, אתה לא מרגיש שאתה מגיע לעבודה. אני רק מחכה להתעורר, כדי לרוץ לעבודה. וזה לא רק אני. מוסר העבודה כאן מאוד גבוה, אנשים נשאים במשרד עד שעות מאוחרות."

עו"ד טארק סאלח: איזה מסר אתה רוצה להעביר לעו"דים במחוז הצפון? האם אתה ממליץ להם לחפש עצמם בתפקידים ניהוליים, במיוחד בעידן ההצפה?

"אל תהיו מקובעים בתוך הסטיגמה – 'אני עורך דין, ואני צריך להישאר עורך דין', כי אני רוצה שככה יסתכלו עליי. אני מכיר את הקיבעון הזה, ואני דווקא ממליץ שלא להתקבע."

"תחום המשפטים מאוד מגוון, ומי שיש לו ניסיון בעריכת דין, יכול להשתמש בו גם בעיסוקים אחרים. וכדאי לעשות זאת, בלי להתחשב במה שאנשים גידו. למעשה, אם עורך דין יחליט שהוא עוזב את המשרד לטובת עיסוק אחר שמושך אותו, זה יכול לשנות את התפיסה גם אצל אחרים. אני מרגיש, ששינוי מחשבה של אחרים על עריכת הדין. 'יש הרבה עורכי דין, שיכולים לנהל מוסדות כאלה ואחרים, והבעיה היא שאין להם את התעוזה. אני אומר – תעזו. כמובן שאם אתה אוהב את מה שאתה עושה במקצוע עריכת הדין, אל תעזוב. ויש עוד אפשרות – ללכת להתנסות במשהו אחר, ובין אם אתה מצליח בכך או לא, תוכל תמיד לחזור לעריכת דין'."

לא פעם דיברו אורחי המדור הזה בביטאון על החסמים שהם חוו במבחנה אישית ומקצועית בגלל היותם ערבים בישראל. איפה זה פוגש אותך?

"אני יכול להסכים איתם. יש חסמים, אבל מבחינתי, עד כה לא חוויתי אותם. לא קרה שניסיתי להגיע למקום כלשהו, ונחסמתי בגלל שאני ערבי. אולי פשוט לא הגעתי למקומות כאלה. בכל מקרה, מה שאנחנו יכולים לעשות זה להוכיח למי שמציבים את החסמים, שהם טועים. לדעתי, המדינה תשכיל אם תפתח את המיגזר הערבי ואם תיתן לערבים להרגיש שזו המדינה שלהם. כמובן שהתרומה צריכה להיות הדדית. אני לא חושב, למשל, שאנשים צריכים לקבל מהביטוח הלאומי דמי אבטלה, כשהם יכולים לעבוד וכשיש להם אופציה. אלא שהמדינה לא מפתחת איזורי תעשייה ומקומות תעסוקה במיגזר. גם ראשי הרשויות הערביות צריכים לקחת

הקרובות. יש לי את חלום המסעדות, אבל אני לא יודע אם זה יהיה היעד הבא."

בחזרה אל הטבע

כבר בתחילת השיחה התוודה עו"ד נסאר, כי לא רצה לחזור לארץ אחרי הלימודים ברומניה. בהתחשב בעובדה שאשתו היא יוונייה, בוודאי היו עוד מקומות שיכלו להתגורר בהם.

למה החלטתם לגור בחיפה?

"חיפה היא עיר, שרמת הגזענות בה נמוכה. היא משלבת בין ערבים ויהודים בצורה נפלאה. יש בה גם תרבות ערבית וגם יהודית. חיפה היא מקום מרכזי, קרוב לים – מה שמזכיר לנו את יוון. כזוג מעורב, היה לי תמיד מאוד נוח בחיפה."

איזה מקצוע היית בוחר אם לא עריכת דין?

"גם לפני שהגעתי לתאגיד, היו לי מחשבות על כיוונים אחרים בחיים. לא רציתי להזדקן בתור עורך דין בלבד. תמיד היה לי חלום, שאולי אממש אותו, והוא חלום המסעדות. יש משהו שמאוד מושך אותי בבישול, יש בי תשוקה למטבח. אני גם לא פוסל את האפשרות לחזור לדברים הקדומים ביותר – עדר כבשים או עיזים, סוס, בוטיק גבינות. משהו שמשלב בין המודרניות והחיים בטבע. זה קוסם לי."

אתה מדבר על פרישה מהחיים המודרניים.

"כבר אמרתי – משפטים זה לא משהו שאתה צריך לדבוק בו. יש עורכי דין, שעשו סוויץ' כזה. לא מהמחוז שלנו, אלא מהמרכז. הם התנתקו מהחיים שהיו להם, עברו לרמת הגולן. יש להם עדר כבשים והם חיים את החיים הבתוליים של פעם. בלי פלאפון, בלי אינטרנט, בלי פקס..."

איזו דמות אתה מעריך או מעריץ?

"אני מעריך את אחי הבכור. הוא הפסיק ללמוד בכיתה ד', אבל פרץ קדימה ועוד לאיזור המרכז של שנות ה-60. בימים ההם ערבי היה צריך אישור מהממשל הצבאי, כדי לנוע מקום למקום. היתה לו תעוזה לפתוח מסעדה בהרצליה, ב-69. בגיל 19 הוא העסיק 40 עובדים. כשהיה בן 21 כבר היו לו שלוש תחנות דלק. אף אחד מהמיגזר לא חשב לפניו על פתיחת תחנות דלק ומסעדות. אין ספק, שהוא סלל דרך לא רק לעצמו, אלא לכל אלה שסובבים אותו."

מה אתה מאחל לילדים שלך, נזרין ויוסף?

"שיעשו את מה שהם אוהבים ולא את מה שצריך לעשות. אני חושב שאם אתה מכון את עצמך לעשות את מה שצריך, אתה נכנס למלכוד. כי אתה לא נהנה, אבל הלחץ סביבך לא מאפשר לך לעזוב. וזה קשור למה שדיברנו עליו קודם, על הנטייה של עורכי דין להיאחז במקצוע."

בהנחה שיש אלוהים, איזה משפט היית רוצה לשמוע ממנו כשתגיע לשמיים?

"אני מאמין שיש אלוהים, מאמין שיש עולם הבא. מה שאני רוצה לשמוע ממנו זה הסבר לשאלה – בשביל מה אנחנו חיים? הרי אלוהים יודע את תוצאת חייו של האדם, אפילו לפני שאותו אדם נולד. אז בשביל מה נועדה התקופה הזו של החיים?"

"אני לא פוסל את האפשרות לחזור לדברים הקדומים ביותר – עדר כבשים או עיזים, סוס, בוטיק גבינות. משהו שמשלב בין המודרניות והחיים בטבע"

אחריות ולפתוח אפיקים נוספים לתעסוקה בפני האוכלוסייה במיגזר.

מה יקרה, אם תרצה להתמודד על תפקיד מנכ"ל תאגיד המים והביוב של חיפה, למשל?

"אם אתמודד על תפקיד הזה, יהיה חסם. אבל החסם הוא לא שלי, כי אני מסוגל לעשות את זה. אני יכול לנהל את תאגיד תל אביב, ראשון לציון וירושלים. המורכבות הגבוהה נמצאת דווקא כאן, גם מבחינת התשתיות וגם מבחינת הגישה של החברה כלפי התאגיד עצמו והיותו גוף של המדינה. **באתר האינטרנט של התאגיד מופיע הסלוגן: מיהאקום – תאגיד שחושב טיפה אחרת. למה הכוונה?**

"קודם כל, אנחנו מתכננים לטווח מאוד ארוך (תוכנית חומש) ונערכים לכל התרחישים, תוך שמירה על סדר רב בעבודה. אפילו הוועדות המקומיות באיזור אימצו את הטופסולוגיה שלנו והזמינו עוד תאגידים לעשות את אותו הדבר."

עוד דבר, שהופך את מיהאקום לתאגיד אחר, הוא פעילות ההסברה בקרב ילדים ונוער. עו"ד נסאר: "שאלתי את עצמי איך אביא מידע חשוב אל המודעות של האנשים, איך אטביע את חותמי כאן? התחלנו להביא לכאן נציגים מבתי הספר של היישובים בתאגיד, ולאחר מכן הגיעו כיתות שלמות. אנחנו נותנים להם הרצאות על חיסכון במים, מספרים להם על מה שדרוש מבחינת תשתיות הביוב כדי להרחיב יישובים, מסבירים על חשבון המים ואיך אפשר לפתור בעיות בחשבון ועוד ועוד. הילדים חוזרים הביתה, מספרים מה היה ומה למדו, וכך אנחנו חודרים לכל בית. לילדים יש כושר ספיגה בלתי רגיל, וכאשר יגדלו, הם יחנכו את ילדיהם ביתר מודעות."

מהו היעד הבא בקריירה שלך?

"אין לי יעד, אבל הוא אמור להתגבש בשנתיים

השופט אסף זגורי¹

עניינים שבין ביהמ"ש לענייני משפחה לבין ביה"ד השרעי

שופט ביהמ"ש לענייני משפחה בנצרת, השופט אסף זגורי, חושף את ההתמודדות השיפוטית עם מירוץ הסמכויות בין הערכאות ■ לשם השוואה, נדון גם מירוץ הסמכויות בין ביהמ"ש לענייני משפחה מול ביה"ד הרבני

בעבר לא התקיים דיון נפרד במירוץ הסמכויות בין ביהמ"ש לענייני משפחה לבין ביה"ד השרעי. בעשור האחרון ניכר גידול משמעותי במספר התביעות, המוגשות לביהמ"ש לענייני משפחה ולביה"ד השרעי בתחום המעמד האישי. פועל יוצא של ריבוי ההליכים הוא גם התמודדות מתבקשת בשאלת מירוץ הסמכויות בין ערכאות אלו. קביעת סמכות השיפוט נעוצה בהפעלת שיקול דעת שיפוטי, תוך שימוש מעורב בכללים שונים; עקרונות ותיקים (כגון "מבחן הזמן") מזה, ושימוש בדוקטרינות חדשות (תם לב, עיקרון הייצוג העצמאי של הקטין) מזה.

על הדומה והשונה במירוץ הסמכויות

עד לא מכבר, עיקר ההתדיינויות בין מוסלמים בישראל היה בבתי הדין השרעיים. טעמים וגורמים שונים (שדיון בהם חורג מרשימה זו)² הביאו לגידול משמעותי בהיקף ההליכים המשפטיים, המתנהלים בתחום המעמד האישי במגזר המוסלמי. דומה, כי הגידול הוא הן במספר ההליכים המתנהלים בבתי הדין השרעיים והן במספר ההליכים המתנהלים בבתי הדין לענייני משפחה. ריבוי ההליכים המשיפטיים ככלל, והרחבת סמכות בית המשפט לענייני משפחה בפרט, יצרו מספר מקרים לא מבוטל של התנגשות בין הליכים המתנהלים באותו עניין בשתי הערכאות, התנגשות המכונה בשפה המשפטית "מירוץ סמכויות".

במצב דברים זה, נדרשו ביהמ"ש האזרחיים לדון בכללים שיש להחיל על מירוץ סמכויות זה שבינם לבין בית הדין השרעי. הפיתרון של החלת אותם כללים, שנהוגים במירוץ סמכויות בין בית הדין הרבני לבין בית המשפט לענייני משפחה, כמעט התבקש מאליהו.³

אלא שבצד הדימיון, ישנו גם שוני בין סמכויותיהן של הערכאות (בי"ד שרעי לעומת בי"ד רבני). פועל יוצא מכך עשוי להיות גם שוני מסויים בהתייחסות

צילום: שאטרסטוק

2. סכסוך שנדון בעבר באחת מהערכאות וכעת מוגשת תביעה חדשה לערכאה אחרת.

ביחס לכל אחד מהמצבים הנ"ל פותחו כלים רלוונטיים.

הנה דוגמא לסכסוך, שלא נדון קודם בערכאות: צד מגיש תביעה לביה"ד השרעי, וצד שכנגד מגיש תביעה מקבילה באותו נושא לביהמ"ש לענייני משפחה. לאיזו ערכאה סמכות השיפוט?

המענה נבחן ונדון בארבעה מימדים:

התמודדות במימד הראשון – מבחן הזמן:

לפי עיקרון הבחירה החופשית, נתונה לכל אחד מבעלי הדין זכות הבחירה לפנות לערכאה שבה הוא מבקש לברר את עניינו. בסוג מקרים שכזה, וכאשר

השיפוטית למירוץ סמכויות זה.

נציין הבדלים בולטים:

א. סמכות בית הדין השרעי היא סמכות זהה לזו של בית המשפט לענייני משפחה.⁵

ב. סמכות בית הדין השרעי לדון בעניינים, הכרוכים בגירושין, אינה תלויה כלל בכריכת עניינים אלה בתביעה עיקרית לציות, גירושין או שלום בית.

התמודדות שיפוטית עם מירוץ

סמכויות: סכסוך חדש

שני מצבים עיקריים מעוררים את שאלת מירוץ הסמכויות בין הערכאות:

1. סכסוך שלא נדון קודם בערכאות.

מדובר היה במירוץ סמכויות בין בית הדין הרבני לבין בית המשפט לענייני משפחה, ההלכה היא, כי המבחן שיש להחיל הוא "מבחן הזמן"; כלומר, יש לבחון מי מהצדדים הגיש תביעתו קודם ולאיוז ערכאה. הערכאה אליה הוגשו התביעות קודם, היא הערכאה שרכשה סמכות עניינית.⁶ מדובר במבחן טכני, שבו השאלה היחידה היא על איזו תביעה הוטבעה חותמת "נתקבל" קודם לכן – תביעת האם בבית המשפט או תביעת האב בבית הדין הדתי?⁷ לאור הצורך ביציבות של ההלכה ככל האפשר בענייני סמכות שיפוט, נדחה את הטענה, שלפי כללי הפרוצדורה השרעיים, אין לראות בתביעה שהוגשה משום "דיון שמתנהל", עד אשר הקאדי לא מקיים דיון פרונוטלי במעמד הצדדים.⁸

התמודדות במימד השני – יישום הלכת פלמן: ראינו, כי מבחן הזמן יקבע, לכאורה, לאיוז ערכאה מבין השתיים תהיה הסמכות להידרש לעניין של פניה. אלא שכאן חשוב להדגיש, כי דומה ש"מבחן הזמן חל פעמיים". רוצה לומר, כי אין די בכך שבעל דין מגיש תביעתו קודם רעהו לערכאה שבה הוא מבקש לברר תביעתו. עליו גם להקדים בכך, שיבקש מאותה ערכאה שתקבע כי היא המוסמכת להידרש לעניין שלפניה.

נפסק,⁹ כי כאשר טרם ניתנה החלטה בשאלת הסמכות על ידי אחת הערכאות, הרי שבהתאם לעקרון הכיבוד ההדדי בין הערכאות, על כל ערכאה להפעיל שיקול דעת אם להמתין עד שהערכאה האחרת תכריע בעניין הסמכות. בהפעלת שיקול הדעת יש להתחשב בנסיבות כל מקרה ומקרה וליתן משקל לשלש שבו נמצאת הערכאה המקבילה. כאשר ניתנה כבר ההחלטה בשאלת הסמכות על ידי אחת הערכאות, על הערכאה האחרת לכבד את ההחלטה. במקרים אלה יכולים כמובן הצדדים לתקוף את ההחלטה בדרך של ערעור או עתירה. עם זאת, בנסיבות מסוימות הוכרה האפשרות שהערכאה המקבילה תידרש אף היא לשאלת הסמכות, על אף קיומה של הכרעה קודמת, וזאת כאשר מתקיים "טעם מיוחד" לכך.¹⁰

התמודדות במימד השלישי – תביעה עצמאית בשם הילדים:¹¹

דרך נוספת להתמודדות עם מבחן הזמן, שמה תרצו לומר "התגברות" עליו, היא באמצעות הגשת התביעה בשם הילדים. לכאורה, הילדים אינם כבולים בהסכמים קודמים שבין הוריהם ויכולים לברר תביעתם בערכאה הנראית להם לנכון. אין מדובר רק בהיעדר כבילות להסכם מהותי שבין ההורים, אלא גם בהיעדר כבילות להסכם שלפיו ההורים מקנים סמכות ייחודית לאחת הערכאות להידרש לאחד העניינים שבהסכם. לקטין מעמד עצמאי במשפט, ומכאן היכולת שלו לקבוע איזו תהיה הערכאה שתדון בענייניו.¹²

"לכאורה" אמרנו, ולא בכדי, שכן הרי בסופו של יום, מי שבדרך כלל מגיש תביעה "בשם הילדים" הוא אחד ההורים המעורב בסכסוך, ויש לו אינטרסים משל עצמו. על כן, יש להיזהר מפני שימוש לרעה במבחן זה, בייחוד במקום שניכר מאופן

נקיטת ההליך, כי הדיבור "תביעה בשם הילדים" אך הוספה, כדי למלט העניין (עבור מי מההורים) מכנפי הערכאה המקבילה.¹³

ניתן לבחון זאת באמצעות בחינת הגורם המייצג את ההורה ואת הקטין – האם זהו אותו עו"ד? וכן באמצעות בחינת הטענות המועלות בתביעת ההורה ובתביעת הקטין – האם טענות זהות הן? לטעמי, על הילדים לפנות באמצעות אפוטרופוס לדין בתביעה משל עצמם, ולא באמצעות האפוטרופוס הטבעי (קרי אחד ההורים). כך ניתן יהיה להבטיח שאכן מדובר בתביעה עצמאית ולא בתביעה מטעם.¹⁴ לכל הפחות, יש לערוך בפתח הדיון בחינה של השאלה האם מדובר באמת בתביעה עצמאית של הילדים או בתרגיל משפטי של מי מההורים. הבחינה מצריכה הפעלת שיקול דעת שיפוטני.¹⁵ היא אינה פשוטה או אחידה.¹⁶

התמודדות במימד הרביעי – צירוף דרישת תם הלב לניהול ההליך:

עד כה, הוחלו מבחני תם הלב באופן בלתי מקביל על הערכאות השונות – על תביעות כרוכות בביה"ד הרבני הוחלו מבחנים מחמירים של תם לב (וכנות), ואילו על תביעות בביה"מ"ש לענייני משפחה לא הוחלו מבחנים שכאלה. לאחרונה נפסק,

כאשר ניתנה כבר ההחלטה בשאלת הסמכות על ידי אחת הערכאות, על הערכאה האחרת לכבד את ההחלטה

כי בתובענות לפי תקנה 258' לתקסד"א, שענייני "יישוב סכסוך", יש להחיל קנה מידה של תם לב.¹⁷ עם זאת נקבע, כי אין בכך כדי להביע עמדה לעניין היקפה ותוכנה של חובת תום הלב הדינוני בהגשת תובענות "רגילות", הנפתחות בדרך של הגשת תביעה ולא בדרך של יישוב סכסוך.¹⁸

בהקשר זה, ולאור הסמכות המקבילה באמת של ביה"ד השרעי וביה"מ"ש לענייני משפחה בענייני המזונות והמשמורת, ומכוח סמכותו הרחבה של בית המשפט לענייני משפחה מכוח סעיף 8(א) לחוק המכונן אותו, קבעתי, כי אכן ייתכנו מקרים (נדירים אומנם), שבהם ביה"מ"ש לענייני משפחה יקבע, כי הסמכות היא לביה"ד השרעי ויעכב הליכים בתביעה שהוגשה לפניו (בוודאי כאשר ההליך בביה"ד השרעי נפתח קודם, אך לעיתים נדירות גם מקום שהתביעה בביה"ד השרעי הוגשה מאוחר יותר).¹⁹

קביעה זו מבססת את דרישת תם הלב בהגשת התביעה בביה"מ"ש לענייני משפחה, כדי להגן על כלל הכיבוד ההדדי בין הערכאות. מנגד, ולמרות כל הנ"ל, יש לזכור, כי הנטל לטעון לחוסר סמכות הוא תמיד לפתחם של בעלי הדין. על כן עלולים להיות מצבים שבהם בתי"מ"ש כלל אינם מודעים להתדיינות קודמת בביה"ד השרעי (ולהיפך), והם יידרשו לסכסוך שמובא בפניהם בכל זאת.²⁰

התמודדות שיפוטית עם מירוצ סמכויות: סכסוך ישר

מרגע שסכסוך מסוים הוכרע בידי אחת הערכאות, הכלל הוא, כי סכסוך עתידי יידון על ידי אותה ערכאה, שנדרשה לאותו עניין ופסקה את דבריה.²¹ החשש הוא, כי אם ערכאה אחת תידרש לסכסוך ותפסוק פסיקה המנוגדת לפסיקה של הערכאה הראשונה שנדרשה לעניין, הרי שיהיה בכך כדי לסכל את פסק הדין הראשון. מסיבה זו, נקרא מבחן זה "מבחן הסיכול".²² אם מתקיים מבחן הסיכול, כי אז הנטייה תהיה לקבוע, כי לערכאה שדנה בסוגייה בעבר יש סמכות נמשכת, והיא תידרש גם "לגלגול" החדש של הסכסוך.

אימתי יוחל "מבחן הסיכול"? בהתקיים שני זנאים: ראשית, כאשר ההחלטה המקורית ניתנה לאחר בירור ושקילה.²³ לפיכך, אישור פורמאלי של הסכם, שהונח בפניה של ער-כאה שיפוטית אך היא לא ירדה לתוכנו ולא הכריעה דבר לגביו, לא יוכל – ככלל – לשמש בסיס להכרה בסמכותה הנמשכת.²⁴

שנית, כאשר קיימת קרבה עניינית, תוכנית, עתית וגיאוגרפית בין העניין שנדון בעבר לבין העניין שמבוקש לדון בו כעת. כאן נכנס לתוקף מבחן נוסף, "מבחן הריחוק". שכן החשש מפני סיכולה של ההכרעה המקורית או של רוחה, מצטמצם ככל שגדל המרחק בינה לבין הסוגייה החדשה שעל הפרק.²⁵ אותו ריחוק יכול שיתבטא, בין השאר, בתוכנה של המחלוקת, בזיהותם של בעלי-הדין,²⁶ בפער זמנים שנתגלע ואפילו במרחק גיאוגרפי.²⁷ זאת ועוד, כאשר עסקינן למשל בענייני

מזונות, היו מקרים שנקבע, כי כלל ההמשכיות אינו חל על פסק דין שבו נדחתה תביעה למזונות, להבדיל מפסק דין שבו נפסקו מזונות²⁸. מנגד, היו מקרים שבהם כלל ההמשכיות הוחל על ענייני הסדרי ראייה, כאשר ערכאה מקבילה דנה בענייני משמורת²⁹. עניינו הרואות, כי נדרשת הפעלת שיקול דעת שיפוטי, תוך הסתייגות באבני הדרך שבפסיקות לעיל, על מנת לקבוע אם יש להחיל את מבחן הסיכול אם לאו.

העיקר: שימור כללי הכיבוד ההדדי בין הערכאות

רשימה זו ביקשה להאיר מגמות חדשות בשאלת מירון הסמכויות בין ביה"ד השרעי

לבין ביהמ"ש לענייני משפחה. בשל הסמכויות השוות של הערכאות (בניגוד לסמכויות מותנות ומצומצמות יותר של ביה"ד הרבני)³⁰, הוצעה התמודדות בת ארבעה מימדים לבחינת הסדר גייה. כן חודדה הסוגייה לאור מבחני "הברירה החופשית" ו"הסיכול", בייחוד כשעולה חשש לקימה של "סמכות נמשכת".

דומה, כי חרף הניסיון הרטורי לשמר ולשדר יציבות הלכתית בתחום זה, הנסיבות והמציאות מצריכות גם ראייה חדשנית מעת לעת – גם בשאלת מירון הסמכויות. בין אם מדובר על כללים ישנים (מבחן הזמן) ובין אם עסקינן בכללים חדשים (החלת תם לב), הרציונל נותר זה בעיקרו, והוא שימור כללי הכיבוד ההדדי בין

הערכאות. רק כך נבטיח, שהחלטות שיפוטיות שניתנו כדין לא יסוכלו, שבעלי דין לא "יזגזגו" מערכאה לערכאה בניסיון לקבל תוצאה אחרת, ושערכאה אחת שנדרשה לגוף הסכסוך תמשיך להידרש אליו גם בעתיד.

המציאות המשפטית והעלאת קרנן של זכויות הילד במשפט שמצבה אתגרים משפטיים בפני מבחני הסמכות שנפרשו לעיל³¹. עם זאת, גם כאן הוצעה בחינה זהירה של שימוש בדוקטרינת זכויות הילד וייצוגו העצמאי ונקיטת משנה זהירות מפני ניצול הדוקטרינה לרעה. רשימה זו ביקשה להצביע על כיווני המגמות האפשריים והראויים ועל הכלים המשפטיים המתפתחים בסוגייה.

- 1 הדברים עלים גם מהשוואת יתרונות וחסרונות בשימוש בתביעה בשם הקטין, כפי שס' קרו השופטים עמית והנדל בבג"צ 4407/12, בהערה 11 לעיל.
- 2 לסוגייה זו אף השפעה על דיני הסמכות הנמשכת, ברם מפאת חוסר מקום לא נדונה הסוגייה ברשימה זו.
- 3 בג"ץ 5948/07 פלונית נ' בית הדין הרבני הגדול, (23/06/2009), פורסם במאגריים.
- 4 שם. בפסקה 42 לפסק הדין.
- 5 תמ"ש (נצ') 12-10-466 ט.ע. נ' ר.ג.ע. (20/11/2012), פורסם במאגריים. העיקרון יושה הלכה למעשה בתמ"ש (נצ') 13-01-25794 א.ס. ואח' נ' ט.כ.ס. (31/1/2013), פורסם במאגריים. מפאת החשש שתינתן החלטה המסכלת החלטה שיפוטית של ערכאה בעלת סמכות מקבילה, חלה חובה מוחלטת לצרף כל כתבי הטענות, ההחלטות ופסקי הדין מערכאות קודמות בסוגיה דומה, ככל שיש כאלה. אי צירוף מסמכים כאמור, עלול לבדו להביא לסילוק התביעה.
- 6 כן בפסקתי בתמ"ש (נצ') 12-05-15665 ר.ר. נ' ז.ג.מ. (05/08/2012), פורסם במאגריים, כי מרגע שהוגשה תביעה בעניין משמורתם של הילדים לבית הדין השרעי בנצרת והאם לא הביעה התנגדות לסמכות בית הדין השרעי ונשעה שמדובר היה בנסיבות חדשות לגמרי שלא היו קיימות במסגרת ההליך המקורי בבית משפט זה (לרבות בילד נוסף שנוכל לאחר פסק הדין, הרי בכך הביעו שני הצדדים הסכמה ובחירה מודעת להתדיין בבית הדין השרעי בעניין המשמורת. יש לראות בכך ביטוי לעיקרון חופש הברירה שנדון בהרחבה בבג"צ 2621/11 פלונית נ' בית הדין השרעי לערעורים בירושלים, (27/12/2014), פורסם במאגריים.
- 7 בבג"צ 9539/00 יוסף איתן נ' ביה"ד הרבני הגדול, פ"ד נז(1) 125, 133 (2004) נקבע בהקשר זה, כי מעיקרו נועד עקרון הסמכות הנמשכת להקנות סמכות לביטולה של החלטה קודמת או לשנייה עקב שינוי שחל בנסיבות שההחלטה הראשונה ייסדה עצמה עליהן.
- 8 בג"ץ 4111/07 פלונית נ' פלוני (27/07/2008), פורסם במאגריים.
- 9 ראה שם. המשמעות היא שעל ההחלטה השיפוטית הקודמת לשקף הליך של דיון משפטי, שבמהלכו נשמעו או הוגשו טיעוני הצדדים, נקבעו ממצאים ונתקבלו הכרעות על כן בורר, כי סוגיה מאוחרת שכלל לא נדונה בערכאה המקורית וממילא לא הוכרעה, לא תקים סמכות נמשכת לאותה ערכאה ואפילו היא קשורה לעניינים אחרים, שכן נדונו.
- 10 שם, וכן ראה תמ"ש (נצ') 11-11-41709 ט.כ. נ' ר.ג. (15.5.2012), פורסם במאגריים, אך השווה לפסק דיני בתיק א"פ (נצ') 12-12-1546 פלוני נ' פלונית (7.10.2012), פורסם במאגריים) שם נקבע, כי במסגרת אישור ההסכם נערך דיון לגופו של דברים, ועל כן אישור ההסכם בענייני אופוסטרופות ומשמורת מקים סמכות נמשכת. קביעה זו אושרה ע"י ביהמ"ש המחוזי, ולאחרונה גם ע"י ביהמ"ש העליון בבע"מ 7864/12 פלוני נ' פלונית, (5.2.2013), פורסם במאגריים.
- 11 ע"א 167/63 ג'ראח נ' ג'ראח, פ"ד יז(4) 2626, 2617 (1963).
- 12 ע"א 686/86 רובינשטיין נ' רובינשטיין, בפסקה השנייה לפסק-דינו של הנשיא מ' שמגר (לא פורסם, 5.11.87); ע"א 737/88 חרותי נ' חרותי, בפסקה הששית (הראשונה) לפסק-דינו של הנשיא (לא פורסם, 31.12.88).
- 13 ע"א 3868/95 רובר נ' רובר, פ"ד נב(5) 836, 817 (1998); בג"צ 4111/07 פלונית נ' פלוני, (27/7/2008), טרם פורסם.
- 14 בג"ץ 6193/98 קדור נ' קדור, פ"ד נג(2) 625 (1999); ע"א 167/63 ג'ראח נ' ג'ראח, פ"ד יז 2617, בעמ' 2626.
- 15 ראה: א"פ (נצ') 12-1546 פלוני נ' פלונית (07/10/2012), פורסם במאגריים) שם קבעתי, כי אין הכרח שתהיה זהות מלאה בין הנושאים הנדונים בין הערכאות, כדי שבית משפט זה יפעיל כלל כיבוד ההדי בין ערכאות וימנע מלדון באחת הסוגיות שהונחו לפניו או בכלן, השאלה היא האם דיון של ביהמ"ש לא עלול להביא להכרעה סותרת מול הכרעת בית הדין השרעי, לכפילות בדיונים, לסיכול פסק דין והחלטות שיפוטיות ולבזבוז משאבים שיפוטיים.
- 16 הכוונה לסמכויות המותנות בכריכה העומדת בתנאי הפסיקה או מותנות בהסכמה של הצד שכנגד – תנאים אלה אינם קיימים כלל בהגשת תביעות בבית הדין השרעי בענייני משמורת, מזונות ורוש.
- 17 ראה בהרחבה בבג"צ 4407/12 בהערה 11 לעיל.

- 1 שופט בית המשפט לענייני משפחה בנצרת
- 2 מדובר לטעמי במספר גורמים שהביאו לכך לרבות גידול בהיקף התביעות בכלל המורגשות בתחום זה בקרב האוכלוסייה הישראלית, תיקון חקיקתי שפתח האפשרות להגיש תביעות בענייני משמורת ומזונות בין מוסלמים גם בבית המשפט לענייני משפחה, חשיפה של המגזר הערבי המוסלמי להשפעות מערביות בכלל וישראליות, בפרט, שיפור מעמד האישה בחברה המוסלמית ועוד וראה גם מ. אבו רמאן וד. מונטרסקו, "שיפוט אסלאמי במדינה "הרחיבה ודמוקרטית" משפט וממשל יא (התשס"ח) 433.
- 3 הכלל המרכזי הוא כלל הכיבוד ההדדי בין הערכאות שגובש היטב בבג"צ 8497/00 פלמן נ' פלמן, פ"ד נז(2) 148 (2003). כן פותחו כללים נוספים להתמודדות עם מקרים של התינגשות סמכויות בשל החשש מפני מה שמכונה "סמכות נמשכת" של ערכאה מקבילה. כללים אלה זכו לכינוי זכות הבחירה (בג"ץ 6103/93 לוי נ' בית הדין הרבני הגדול בירוש"ל, פ"ד מח(4) 591, 608 (1994)), מבחני הסיכול ו/או מבחן הריחוק והם יידונו בהמשך.
- 4 ראה קביעת כב' השופט דורי לעניין תביעת משמורת, בע"מ (מחוזי - ים) 4008/06 ע.ג. נ' ר.ג. (09.05.2006), פורסם במאגריים) וראה קביעת כב' השופט א. גביון לעניין תביעת מזונות: תמ"ש (ב"ש) 10-11-53395 פלוני נ' אלמונית (29/04/2012), פורסם במאגריים. וראה קביעת כב' השופט נ. סילמן בתמ"ש (ק"ר) 10-06-28380 פלוני נ' פלוני (4/8/2010), פורסם במאגריים.
- 5 כאשר בעבר ועד להוספת ס' 13ב(1) לחוק בית המשפט לענייני משפחה, סמכות ביה"ד השרעי היתה ייחודית.
- 6 כב' השופט ריבלין הצהיר למעשה, כי המבחן הטכני של מועד הגשת התובענות הוא המבחן החולש על סוגיית קביעת הערכאה שתידרש לדון בעניין שבו הוגשו 2 תובענות. וראה: בג"ץ 58/08 פלונית נ' בית הדין הרבני האזורי בחיפה (24/01/2010), פורסם במאגריים (ר"מ).
- 7 ראו לאחרונה שני פסקי דין שניתנו על ידי כותב שורות אלו הנסמכות על המבחן הטכני: תמ"ש (נצ') 12-10-466 ט.ע. נ' ר.ג.ע. (20/11/2012), פורסם במאגריים; תמ"ש (נצ') 13-01-25794 א.ס. ואח' נ' ט.כ.ס. (31/1/2013), פורסם במאגריים).
- 8 הפסיקה קובעת באופן נחרץ, כי בעניינים הנוגעים לסדרי הדין ולסמכויות השיפוט חייבת ההלכה להיות ולהישאר יציבה ככל האפשר, ובפרט כשעל-פי הפסיקה נוצר נוהג הנוהג ההלכה למעשה (ע"א 527/7 דוידסון נ' דוידסון, פ"ד כז(2) 1973); בג"ץ 2898/03 פלונית נ' בית-הדין הרבני הגדול, פ"ד נח(2) 550 (2004). מטעם זה גם חדיתי טענה לפיה אין לראות במועד שבו הוגשה התביעה בבית הדין השרעי המועד הקובע מבחינת המבחן הטכני וראה תמ"ש (נצ') 13-01-25794 א.ס. ואח' נ' ט.כ.ס. (31/1/2013), פורסם במאגריים).
- 9 ראה הערה 3 לעיל.
- 10 למשל, במקרה שבו נפל פגם ברוי ויטודי בהחלטה הראשונה בשאלת הסמכות, לא תימנע הערכאה האחרת מלדון בעצמה בשאלה.
- 11 פסק הדין המנחה האחרון בסוגייה ניתן בבג"צ 4407/12 פלוני נ' ביה"ד הגדול (7/2/2013), פורסם במאגריים.
- 12 בג"ץ 78/03 דנית כץ נ' בית-הדין הרבני הגדול, פ"ד נז(2) 875 (2003).
- 13 ע"א 686/86 רובינשטיין נ' רובינשטיין, בפסקה השנייה לפסק-דינו של הנשיא מ' שמגר (לא פורסם, 5.11.87); ע"א 737/88 חרותי נ' חרותי, בפסקה הששית (הראשונה) לפסק-דינו של הנשיא (לא פורסם, 31.12.88).
- 14 ע"א 3868/95 רובר נ' רובר, פ"ד נב(5) 836, 817 (1998); בג"צ 4111/07 פלונית נ' פלוני, (27/7/2008), טרם פורסם.
- 15 בג"ץ 6193/98 קדור נ' קדור, פ"ד נג(2) 625 (1999); ע"א 167/63 ג'ראח נ' ג'ראח, פ"ד יז 2617, בעמ' 2626.
- 16 ראה: א"פ (נצ') 12-1546 פלוני נ' פלונית (07/10/2012), פורסם במאגריים) שם קבעתי, כי אין הכרח שתהיה זהות מלאה בין הנושאים הנדונים בין הערכאות, כדי שבית משפט זה יפעיל כלל כיבוד ההדי בין ערכאות וימנע מלדון באחת הסוגיות שהונחו לפניו או בכלן, השאלה היא האם דיון של ביהמ"ש לא עלול להביא להכרעה סותרת מול הכרעת בית הדין השרעי, לכפילות בדיונים, לסיכול פסק דין והחלטות שיפוטיות ולבזבוז משאבים שיפוטיים.
- 17 הכוונה לסמכויות המותנות בכריכה העומדת בתנאי הפסיקה או מותנות בהסכמה של הצד שכנגד – תנאים אלה אינם קיימים כלל בהגשת תביעות בבית הדין השרעי בענייני משמורת, מזונות ורוש.
- 18 ראה בהרחבה בבג"צ 4407/12 בהערה 11 לעיל.

לינוי סולומון *

רק תבחרי

בינינו, שאלת מיליון הדולר היא איך להתלבש לעבודה? ■
לינוי סולומון, סטייליסטית, מציעה לך למצוא עצמך בין ארבע
האפשרויות: הלוק האלגנטי, הקלאסי, הספורטיבי או הנשי הרך

כהה ובגזרה ישרה. לעומת זאת, המראה המחויט
משדר מיד רצינות, סמכותיות ומכובדות.
עוברים לנעליים – נעלי אצבע מיועדות לים
ולבריכה, ונעלי ספורט מיועדות לס-

פורט, וממש לא למשרד.
עורכת דין יכולה להתלבש
בסטייל הכנתי עבורך ארבעה
לוקים שונים ומגוונים לעבודה
במשרד, שיתאימו לסוג העבודה

שלך ולהתרוצצויות הכרוכות בה.
הלוק הראשון הוא האלגנטי. כשיש
כנס או ישיבה חשובה, או כשאת במצב
רוח הנכון, לך על מראה אלגנטי, שיקי
ועכשווי. לשם כך תוכלי לבחור בחי-
ליפת מכנסיים, אשר עשתה קאמבק
מעניין במיוחד העונה. חליפות המ-
כנסיים של העונה הנוכחית הן נשיות,
רכות, בצבעוניות חזקה וקלילה, בגי-
זרות הנצמדות לגוף ומדגישות את
הקימורים הנשיים. החליפה הזו
מתאימה גם לשעות העבודה וגם
ליציאה בערב, והיא בעיקר אופנ-
תית ומחמיאה.

את הז'קט והמכנסיים יש לשלב
עם חולצה מכופתרת, עדיף בגווני
בהירים ומבדים טבעיים וקלילים, אך
לא שקופה או מנצנצת.

הלוק השני הוא הקלאסי, המשלב
חצאית עפרון עם חולצת שיפון נופ-
לת. מומלץ להכניס את החולצה לתוך
החצאית, וכך להדגיש את המותן וליצור
אשליה של רגליים ארוכות יותר. אם
את חוששת שהמראה הזה ייראה
מתאמץ מידי, תמיד תוכלי לשלב
עם החצאית חולצת טי-שירט יפה
אך פשוטה עם הדפס מעניין. להשי-
למת הלוק נוסף תיק שחור או חום
קלאסי, נעליים שחורות או חומות
עם עקב בינוני, ואביזר נוסף קטן,

ז נכון, את עורכת דין ומכירה היטב
את מדי השחור-לבן, אבל בכל זאת –
לא בכל יום את מופיעה בבית המש-

פט. ימים שלמים את מבלה במשרד.
מנהלת תיקים, נפגשת עם לקוחות,
עורכת ישיבות – אז איך מתלב-
שים לעבודה במשרד?

בניסיון לענות על השאלה, את
פותחת את ארון הבגדים ו... שום דבר
לא מדבר אלייך. המכנסיים השחורים
המחויטים עם החולצה המכופתרת מר-
גשים חנוקים מידי, ושוב – מזכירים
את מדי המשפט. אולי שמלה? אבל היא
נראית פתאום צמודה, קצרה וסקסית
מידי. אולי ג'ינס כחול? אבל במשרד
שלך אסור ללבוש ג'ינס כחול.

אז מה עושים?

ראשית, זכרי כי להופעה שלנו יש
המון כוח ועוצמה. אנחנו נוטים לשפוט
אדם לרושם ראשוני על פי מה שהעין
קולטת בשניות הראשונות.

שנית, בדקי מה את רוצה לשדר במ-
קום העבודה שלך. סביר להניח, כי את
רוצה לשדר רצינות, אמינות, מקצועיות
וסמכותיות.

אחרי שבדקת מה את רוצה לשדר,
גשי לארון הבגדים שלך וצרי מלתחה
מדויקת, הכוללת רק בגדים שמחמיאים
לך, שמתאימים למבנה גופך, לצבעים
האישיים ולנתונים הכלליים שלך.

הכלל הוא: לעבודה במשרד מומלץ
להתלבש בצורה סולידיי. כדאי לוותר
על מחשוףי חזה ובטן, וכמו כן, על
מכנס בעל גזרה נמוכה מידי. רצוי
לבחור בגדים נוחים ומחמיאים.

שימי לב, כי ג'ינס מתאים בעיקר
לשעות הפנאי, ולכן הוא בעייתי
בהקשר של עבודה. אם את מת-
עקשת ללכת עם ג'ינס, אז שיהיה

המשך מעמוד 23

אין אדם רשאי להתעשר על חשבון האחר ללא הצדקה

במקרה השני, הזכייה מגיעה לידי הנתבע
מחמת כוונה פגומה של התובע או של צד
שלישי. למשל, מקרה של העברת זכייה מחמת
שגגה בנקאית, או תשלום שמקורו בכפייה או
בניצול או עילות אחרות של פגם ברצון חוזי.
במקרה זה, על אף שיש כוונה לזכות, כוונה
זו הינה פגומה.

במקרה השלישי, התובע מעביר את הזכייה
לנתבע ככוונה מלאה, אך בתנאי מסוים או
בציפייה לקבל תמורה בהחזר, ותנאי זה לא
מתקיים או שהתמורה אינה מגיעה. הדוגמה
השכיחה למקרה זה הינה זו של הפרת חוזה.
המקרה הרביעי הינו השבה על פי מדיניות
ציבורית, הרואה בזכייה כמי שמוחזקת ללא
הצדק. הדוגמאות השכיחות למקרה זה הן
שמירת ענייני הזולת והשבת כספים מרשויות
ציבוריות, שכלל מערבות גם שאלות חוקתיות
ומנהליות.

עילה עצמאית ונבדלת

הסקיצה הנ"ל מכסה חלקים נרחבים של
המשפט (הפרטי בעיקר), ותופסת את הדיון
כתרופה או כסעד, העומד על אדני עילות
ודינים שונים – לא דווקא של עשיית עושר
(כגון הפרת חוזה). לעומת זאת, ניתן למפות
סקיצה כללית אחרת (הגם לא מדויקת או
ממצה), המתמקדת בדיון השבת 'זכייה ללא
הצדק' כדיון, המעניק עילה עצמאית ונבדלת
העומדת על רגליים משלה. בסקיצה זו ניתן
לחלק את המקרים לשישה עיקריים: המקרה
הראשון הוא של העברת זכייה בטעות וללא
חובה שבדין (למשל, תשלום חוב פעמיים או
תשלום לאדם הלא נכון). המקרה השני הוא
זכייה שמקורה בתרמית, איומים או לחץ.
המקרה השלישי הוא זכייה על פי חוזה בטל
מעיקרו או מבטל רטרופקטבית – הכ-
וונה לזכייה שאין בסיסה בחיוב חוזי בעת
קבלתה. המקרה הרביעי הוא השבחות לנכס
הזולת, ללא חובה שבדין או חוזה. המקרה
החמישי הוא התעשרות מנגיסת או מניצול
נכסי הזולת. הכוונה למקרים של הפרת זכויות
קניין או זכויות פרסונאליות, בתנאי כי אינם
מכוסים בהוראות החקיקה הקניינית (כגון
חוק המקרקעין או חוק השכירות והשאלה).
והמקרה השישי הינו פירעון בנסיבות מסוימות
של חוב הזולת.

אומנם רחוקות סקיצות אלה מכלל מיצוי,
אך עשויות הן לסייע לנו, בצעד ראשון לפי-
חות, לשייך את המקרים שבהם אנו נתקלים
ביום יום אל תוך המפה הגדולה יותר של
הדין הרלבנטי – הוא דין השבת 'הזכייה ללא
הצדק', ומשם לחתור לטיעון, דיון ותוצאות,
השומרות על קשר הדוק יותר לתחום, הגי-
נותיו והדינמיקה שלו.

* אין ברשימה זו משום מתן ייעוץ או מצג כלשהם

עו"ד ויוליט ג'ורי

עו"ד ועו"ס

גיל: 26.

מצב משפחתי: רווקה.

מתי ידעת שאת רוצה להיות עו"ד, ולמה?

"בעת שהייתי צריכה להתחיל לסלול את דרכי העתידית, התלבטתי רבות. מחד, מאוד רציתי להשתלב בתחום טיפולי, אשר תורם ועוזר לאנשים. מאידך, העשייה וההשפעה בשדה המשפט מאוד משכו אותי. כמו כן, בעידן שבו מספר עורכי הדין רק הולך וגדל, ראיתי לנכון להוסיף להשכלתי עוד נדבך משמעותי. בעת שדפדפתי בידעונים של האוניברסיטאות, סקרן אותי המסלול המשלב בין משפטים ועבודה סוציאלית, ומצאתי בו מענה לשאיפה להיות איכותית ומיוחדת במקצוע."

האם את מתחרטת על הבחירה? אם כן, באיזה מקצוע אחר היית בוחרת?

"השילוב שבחרתי בו גורם לי לסיפוק רב. שילובם של שני תחומי הדעת - משפט ועבודה סוציאלית, אשר שונים לכאורה, מוביל לעשייה מרתקת ומאפשר השפעה חברתית מהותית ומשמעותית."

האם את רואה מתח כלשהו בין המקצוע לערכיך? "במהלך ההתמחות שלי בסגוריה הציבורית, נחשפתי למקרים שעוררו בי רגשות מעורבים. מחד, גילוי אמפטיה לקורבן, ומאידך המסירות ללקוח וייצוגו בצורה ההולמת ביותר. בכדי לצלוח את הקושי, ראיתי לנכון להבין את האדם שעומד מאחורי מעשה העבירה ולהיות רגישה לרצונותיו."

איך את מגדירה הצלחה בעריכת דין? "בעיניי, הצלחה בעריכת דין מתגבשת כאשר בוחרים את הדרך ההולמת, כדי לייצג את הלקוח ואת רצונו, תוך שמירה על יסודיות ומוסר עבודה גבוה."

האם המקצוע יכול לשנות משהו בחברה בישראל? "אם נשתמש במקצוע באופן נאות ובדרך המתאימה והנכונה, נוכל להגיע לשינויים החברתיים להם אנו דרושים."

האם את רואה שינוי בהגדרת המקצוע ב-20 השנים הבאות?

"אני מקווה לראות את המקצוע כמו שהיה פעם, שיעמוד בראש סולם המקצועות המוערכים בחברה. אני סבורה, כי לימודי המשפט יקנו יותר כלים פרקטיים להתמודדות עם מגוון התחומים והסוגיות בשטח, דבר אשר ירומם את הילת המקצוע."

העבודה מאפשר זאת) הם האופי ציה המושלמת למשרד, כי הם הכי נוחים, תמיד נראים טוב. כמו כן, אפשר ליצור איתם המון שילובים מעניינים, שייראו מתאימים לכל מקום עבודה. אני ממליצה לשלב אותם עם איזושהי חולצה או סוודר גדול בהדפס שחור-לבן, נעלי בובה שחורות ותיק בצבע דומיננטי."

אם קריר בבוקר, כשאת יוצאת מהבית, שלבי עם הלוק קרדיגן או ז'קט ארוך ובגזרה חופשית רחוקה מהגוף.

ועוד טיפ: זכרי שלא רק הבגדים חשובים, אלא שיש להתייחס לטוטאל-לוק. חשוב שהשיער שלך יהיה מסודר, שהציפורניים תהיינה יפות ומטופחות, וגם איפור קל לא יזיק. כל אלו חשובים ליצירת הופעה מוצלחת.

לסיום, המשרד הוא מקום שבו את מבלה שעות רבות, ולכן חשוב שתשקיעי ושתייראי במיטבך. אבל הכי חשוב זה לפתוח את היום ולהגיע למשרד עם חיוך על השפתיים. כי החיוך הוא האקססוריו הכי יפה שלך.

כמו שרשרת או צמידים עדינים. יש לזכור כי האופי שלנו בא לידי ביטוי בעיקר באביזרים (שרשרת, צמידים, מטפחת או צעיף). האביזרים שלנו משרדים משהו יותר אישי, ולכן רצוי וכדאי להשקיע בהם מחשבה.

הלוק השלישי הוא הנשי הרך. לבי על שמלה קטנה, אבל לא "השמלה השחורה הקטנה", אלא

על שמלה בצבע דומיננטי וחורפי, כמו כחול עז. בשעות הבוקר הוסיפי צעיף קטן ומחמם. אל תזלזלי בכוחו של הצעיף לשדרג כל לוק לאמירה אופנתית. בנוסף, קחי תיק קלאסי, נעלי בובה נמוכות ונוחות וצמידים.

ואם חשקה נפשך להמשיך אחרי שעות העבודה לבילוי לילי, תמיד תוכלי להחליף את הצעיף בשרשרת דומיננטית, ואת הנעליים הנמוכות במגף גבוה. לכל אלו תוכלי להוסיף בערב ז'קט קל, ואת מוכנה ליציאה.

הלוק הרביעי והאחרון הוא הספורטיבי. מכנסיים שחורים (או ג'ינס שחור, אם מקום

* הכותבת היא בעלת עסק "סטיילינג אקספרס" (www.styling-express.co.il). סטייליסטית אישית, בעלת BA במשפטים ובוגרת "שוקר". אחראית על הפקות אופנה, מלבישה בתצוגות אופנה, מעבירה סדנאות סטיילינג, מנחת סדנאות לנשים והרצאות תדמית

פרופ' דר. כריסטיאנה
וינדהורסט (אוסטריה)*

תכירו, המוסד למשפט אירופאי

תרבות משפטית היא נושא שמשתנה ממקום למקום ■ המאמר של
פרופ' דר. כריסטיאנה וינדהורסט מאוניברסיטת וינה שבאוסטריה, שתורגם
במיוחד ל"דין שווה", חושף התייחסות למשפט כעבודת צוות

הקדמת המתרגם**

המוסד למשפט אמריקאי (American Law Institute) הוקם במטרה מוצהרת לעשות סדר בכאוס המשפטי הגואה מחמת ריבוי הלכות, חוסר הרמוניה והעדרה של תפיסה מערכתית כוללת של המשפט המקובל האמריקאי. עד לאחרונה לא היה צורך במוסד דומה באירופה. מסורות המשפט הקונטיננטלי נהנו ממידה רבה יותר של סדר והבנייה מחוֹ שבת ומערכתית של המשפט. עם זאת, ובשנים האחרונות עקב העצמת האינטגרציה של מדינות האיחוד האירופי, עלה שוב הצורך במוסד מכונן, שיספק כלים מתאימים לתמונה כוללת, וכן יפעל להצעת וגיבוש הרמוניה ישימה של קולות העמים השונים של האיחוד.

יש משימות, יש מטרה

מאז 1923 פועל לו המוסד למשפט אמריקאי (ALI – American Law Institute) בהצלחה. הוא הפך לארגון העצמאי המוביל בארה"ב, בכל הנוגע להבהרה, מודרניזציה ופיתוח המשפט. עד ל-2011 לא היתה לו מקבילה באירופה. מצב זה השתנה עם הקמתו של המוסד למשפט אירופאי (ELI – European Law Institute) – www.europeanlawinstitute.eu.

אומנם מוסד זה הוקם בהשראת המוסד האמריקאי, ועמיתיו של האחרון היו מעורבים בתכנון המבנה הכולל של המוסד למשפט אירופאי, אבל עם זאת האחרון איננו בבחינת שעתוק, שכן ההתפתחות המשפטית באירופה שונה באופנים חשובים מאלה שבארצות הברית.

המוסד למשפט אירופאי הינו ארגון עצמאי שלא למטרות רווח. הוא הוקם ב-2011, בהתאם לחוק

בשיתוף פעולה עם ארגונים, כמו המוסד למשפט אמריקאי והמכון הבינלאומי לאיחוד המשפט הפרטי (UNIDROIT). על פעילות הגרעין של המוסד נמנים ההערכה והפיתוח של משפט האיחוד האירופי, פרקטיקה ומדיניות שיפוטית, וכן הכנת הצעות לפיתוח נוסף של משפט הקהילה האירופית (Acquis), והפנמת משפט האיחוד באמצעות חברות האיחוד. מטרת המוסד הינה גם לערוך ולהעצים את המחקר הפן-אירופאי, כתיבת טיוטות, הערכת ופיתוח עקרונות וכללים משותפים למערכות המשפט האירופאיות, ובכלל זאת לספק פורום שיח ושיתוף פעולה של משפטנים בעלי עניין אקטיבי בפיתוח המשפט האירופאי.

מהאסיפה הכללית והלאה

למוסד למשפט אירופאי יש את הגופים המכונים הבאים: (1) אסיפה כללית, המורכבת מכלל חברי העמותה; (2) מועצה של נציגים הנבחרים בידי האסיפה הכללית; (3) ועדה מבצעת, שהינה הגוף האדמיניסטרטיבי של העמותה; (4) הסנאט, שהינו גוף מייצג המורכב מחברים בעלי מוניטין ונעדר עניין; ר' (5) טריבונל בורר.

מספר חברי המועצה אינו עולה על 60 חברים. הם נבחרים בידי האסיפה הכללית מבין החברים, כך שנשמר ייצוג המסורות המשפטיות, הדיסציפלינות וההתמחויות השונות.

המועצה הינה הגוף המחליט. עם זאת, החלטות חשובות רבות נחות בידי האסיפה הכללית עצמה, כגון בחירת חברי המועצה, אישור דו"חות ותקציב, אישור תוצרי הפרוייקטים השונים של המוסד. מועצת המוסד נפגשת בערך פעמיים בשנה, אבל החלטות שוטפות מתקבלות באמצעות תקשורת אלקטרונית בין לבין ולפי צורכי המוסד. ועידה של האסיפה הכללית נערכת פעם בשנה.

הבלגי. מושבו הרשמי של הארגון הינו בבריסל, אולם מושבו האופרטיבי נמצא בווינה, ומזכירות הארגון פועלת באירוח נדיב של אוניברסיטת וינה. המשימות העיקריות של המוסד האירופאי הינן ליזום, לערוך ולהעצים את המחקר, להוציא המלצות וכן לספק הדרכה פרקטית לפיתוח המשפט האירופאי. המוסד תר אחרי מלאכה טובה יותר של המשפט באירופה, דרבון האינטגרציה של המשפט האירופאי, וכן הקמת קהילה משפטית אירופאית עירנית ואיתנה. עבודת המוסד מכסה את כלל תחומי המשפט – המהותי והפרוצדורלי, הפרטי והציבורי. כמו המקבילה האמריקנית, המוסד האירופאי הינו עמותה בינלאומית, המבוססת על חברים – מספר אלפים מכל מדינות אירופה ומעבר להן, ביניהם שופטים, עורכי דין, אקדמאים, שיחד מייצגים קשת רחבה של מסורות משפטיות. ערכה הנוסף של פעילות המוסד הינה במתן פתרונות משפטיים מבוססים היטב, שצופים תמיכה של הקהילה המשפטית האירופית, וזאת באמצעות עבודה עצמאית, מצוינת ומגוונת של קבוצות עבודה תחת ההדרכה הממושכת והקריטית של הנהלה מכוננת של משפטנים.

חברי המוסד הם גופים טבעיים – אנשים. עליהם להשתתף בפעילויות המוסד מתוך אמונה אישית ומקצועית, וללא התחשבות באינטרסים של קבוצות בעלות עניין כלשהן. גופים כאלה, שאין בידם לפעול באופן עצמאי, כן גופים משפטיים, כגון מוסדות האיחוד האירופאי, שלטונות מדינות, ארגונים אחרים, רשתות או עסקים המעורבים בפיתוח המשפט – יכולים לפעול כמשקיפים.

המוסד למשפט אירופאי פועל אומנם באופן יזום ועצמאי, ועם זאת הוא זמין להתייעצות מול מוסדות אחרים המעורבים בפיתוח המשפט ברמות האירופית, הבינלאומית והלאומית, וכן פועל

אוניברסיטת וינה. המארכת הנדיבה של המוסד למשפט אירופאי

רב-אירופאי בנושא. ב-2011 היו בעמותה כ-250 חברים, אקדמאים, מכ-100 פקולטות אירופאיות למשפטים, וכן שופטים ועורכי דין. במקביל, נעשה תה יוזמה עצמאית להקמת מוסד דומה, וזאת בידי המרכז ע"ש רוברט שומאן ללימודים מתקדמים של המוסד לאוניברסיטה אירופאית (European University Institute) בפירנצה. ארבעה עמיתים מהמוסד לאוניברסיטה אירופאית יזמו כנס, באפריל 2010, והזמינו אישי מפתח מובילים ממוסדות אירופאיים ומרשתות עבודה שונות – במטרה לדון בהקמת המוסד. בין הדוברים בכנס היתה ויויאן רדינג, הנציבה החדשה (אז) לצדק, זכויות בסיסיות ואזרחות, שהיתה תומכת נלהבת של הקמת מוסד למשפט אירופאי מאז שמונתה לתפקיד.

ביוני 2010 נערך מפגש בהמבורג, וזאת על פי הזמנת ריינהרד צימרמן, מנהל המכון ע"ש מקס פלנק למשפט פרטי משווה ובינלאומי, על מנת לבחון כיצד שתי היוזמות (ה-ELIA וה-EUI) יכולות להתחבר יחדיו, ובכלל זאת להציע חיבור היוזמות לפי מפת דרך, שכונתה מאוחר יותר 'מזכר המבורג'. קבוצה משותפת הוקמה בידי שני הגופים, שכללה רשתות עבודה, ארגונים מעוניינים ומשקפים מנציבות האיחוד האירופי. הקבוצה נועדה בנובמבר 2010 בווינה, לפי הזמנת נשיא ביהמ"ש העליון האוסטרי, שהוא גם נשיא נשיאי בתי המשפט של האיחוד האירופי, ארמגארד גריס. תוצאות המפגש הזה התפרסמו במזכר, שכונה "מזכר וינה".

כעבור חמישה חודשים, ב-16.4.2011, הקבוצה המקימה של המוסד נפגשה באתונה לפי הזמנת ספירידון פלוגיטיס, נשיא ארגון המשפט הציבורי האירופי (EPLA), בכדי להצביע על סדרת הצעות של קבוצות עבודה שונות שהוקמו בינתיים. תזכיר ומניפסט של המוסד אומצו, והוקמה המועצה הראשונה של המוסד. כמו כן, הוסכם על מכרז פתוח בדבר מושב מזכירות המוסד.

ב-1 ביוני 2011, נערך בפריס קונגרס החניכה של המוסד, אליו הגיעו דוברים בעלי שם מכל המוסדות האירופאיים העיקריים, בתי משפט עליונים ובתי משפט לחוקה של חברי האיחוד, וכן ספקטרום רחב של ארגונים מקצועיים ואקדמיים. הקונגרס נערך בידי בנדקטי פוברק-קוסון, נשיא מומחי טרנס אירופה (Trans Europe Experts – TTE). באותו יום, הוקם המוסד למשפט אירופאי כעמותה בתקן Association International Sans But Lucratif (AISBL) לפי צו מלכותי של החוק הבלגי. חמישה חודשים אחרי כן, בנובמבר 2011, החלה מזכירות המוסד בווינה את עבודתה. ויויאן רדינג, סגן הנשיא של נציבות האיחוד האירופאי ונציבה לצדק, זכויות בסיסיות ואזרחות, הגיעה לווינה לציון האירוע.

בות קצרות-טווח על התפתחויות עכשוויות, שמכונות הכרזות. ערכם הנוסף של פרוייקטים אלה מונח בפועלם לתיאום ופישור, במידת האפשר, בין נקודות המבט השונות של הציבורים השונים באירופה.

בין הפרוייקטים הראשונים של המוסד למשפט אירופאי, שהתפרסמו כהכרזות רשמיות של המוסד, היו ההכרזה על בעיית עומס היתר של בית המשפט האירופאי לזכויות אדם, וכן ההכרזה בנוגע להצעת נציבות האיחוד האירופי לחוק המכר האירופאי (Proposal for a regulation on a European Sales Law). שתי ההכרזות נתקבלו בברכה, והאחרונה אף הובילה להקמת קבוצות עבודה אינטנסיביות של נציבות ופרלמנט האיחוד האירופי. הכרזה נוספת, בנוגע להצעת חוק התאגדות אירופאית (Proposal for a European Foundation Statute), עשויה להתפרסם בקרוב.

למוסד יש, בין השאר, פרוייקטים ארוכי טווח בתחומי הדין האירופי האדמיניסטרטיבי פרר צדורלי, דיני מס הכנסה, שיפוט בדין העונשין, ותחומים נוספים אחרים של המשפט.

כל השאר, היסטוריה

על הרעיון להקים מוסד למשפט אירופאי דובר כבר לפני יותר מעשור. באוקטובר 2008 נועדה קבוצת מלומדים מפקולטות אירופאיות מובילות למשפטים וממכוני מחקר בבריסל, במטרה לשוחח על הרעיון. פגישות עוקבות נערכו בפראג, באמסטרדם, בשטוקהולם ובפרנקפורט. במרץ 2010 הוקמה העמותה למוסד למשפט אירופאי (Association for a European Law Institute – ELIA), שסיפקה פורום להובלת ולתיאום דיון

הוועדה המבצעת הינה הגוף המנהל. היא מורכבת מנשיא, סגן נשיא, גזבר וארבעה חברים רגילים. ב-31.5.2011 נבחר סר פרנסס ג'קובס לנשיא הראשון של המוסד, ובנדקטי פוברק-קוסון נבחר כסגן הנשיא הראשון. למחברת שורות אלה יש את הכבוד להיות הן גזבר והן חברת הוועדה המבצעת, האמונה גם על הקואורדינציה של המזכירות הווינאית של המוסד.

פרוייקטים לכל טווח

כל פרוייקט של המוסד חייב למלא ארבע דרישות בסיסיות: (א) עליו לשרת את הציבור, החברות והארגונים באירופה, וזאת על ידי קידום המשפט או העצמת יישומיו; (ב) עליו לספק פתרונות ישימים ומעשיים, ובכלל זאת לשרת ישירות (למשל כטיטוטות כללים) גופים מחוקקים, בתי משפט, או גופים מעוניינים אחרים; (ג) עליו להיות תוצר של שיתוף פעולה בין משפטנים מרקעים מקצועיים מגוונים; (ד) עליו להכיל פרספקטיבה פן-אירופאית, הלוקחת בחשבון את המסורות המשפטיות השונות של אירופה. בדרך כלל, הפרוייקטים הנערכים בידי המוסד נמשכים לטווח בינוני עד ארוך, והם מכונים 'כלי המוסד'. המועצה ממנה מדווח (Reporter) אחד או יותר, באופן יזום או על פי מכרז, וממנה גם יועצים וועדת חברים מיעצת (Members Consultative Committee – MCC). כל חבר מהמוסד שרוצה בכך יכול להיות חבר בוועדה האמורה ולתרום באופן אקטיבי לעבודה הסובסטיבית של המוסד. תוצאות הפרוייקט מתפרסמות כהכרזות פרמאליות של המוסד, אך ורק אחרי אישורן בידי המועצה והאסיפה הכללית. פרוייקטים של המוסד עשויים להיות גם תגור

* המחברת הינה פרופ' למשפטים באוניברסיטת וינה, אוסטריה. היא מחברת של מאמרים משפטיים, ספרים וקומנטציה בתחומי המשפט האירופי הפרטי והמשפט הבינלאומי הפרטי. היא גם יושבת בוועד המנהל והוועד לייעוץ מדעי של גופים אקדמיים ועמותות ברמה אירופאית ומדינתית, ובכלל זאת משמשת כחברת הוועדה המבצעת של המוסד למשפט אירופי (European Law Institute – ELI), חברת האקדמיה האוסטרית למדעים וחברת האקדמיה הבינלאומית למשפט משווה (International Academy of Comparative Law – IACL).

** המאמר תורגם לעברית ע"י עו"ד נאהל עספור. הגרסה המקורית זמינה לעיון מקוון באתר הלשכה של מחוז הצפון.

מפרץ לונג ביי

חתונה מקומית על הטאם קוק

פסל בודהה למכירה

עו"ד עיסאם אבו נסאר

בוקר טוב וייטנאם

ביקור קצר במדינה, שנקראה פעם "הודו-סין" ושסבלה מלחמות קשות לאורך ההיסטוריה ■ עו"ד עיסאם אבו נסאר חזר מווייטנאם אחרי שבילה ימים רבים בשייט וביקר באחד מפלאי תבל

למחרת הנחיתה יצאנו לטיול בנוף עוצר נשימה בטאם קוק (בעברית: שלוש המערות). לאחר נסיעה של כשעתיים באוטובוס, כשלצידי הדרך שדות אורז מדהימים, הגענו לטאם קוק. זהו איזור של הרי גיר, שנראים כאילו הם צפים בין שדות האורז. בילינו במשך כשעתיים בשייט בסירות קטנות, המושטות בנהר קטן ומתפתל בין נופים מרהיבים. לרוב, היו אלה נשים שהופקדו על המשוטים והפעילו אותם באמצעות הרגליים. השייט עובר בתוך שלוש מערות, ואכן הנוף היה עוצר נשימה.

בהמשך, לאחר ארוחת צהריים ורכיבה על אופניים (פעם ראשונה בשבילי מזה אולי יותר מ-20 שנה), ביקרנו במקדש מקומי טיפוס, אשר צופה על נוף מרהיב ביותר באיזור טאם קוק.

מפלצת מהאגדות

למחרת, ולאחר נסיעה של כארבע שעות, הגענו למפרץ הלונג ביי, שמשמעותו "המקום בו הדרקון שקע". השטח הימי של המפרץ משתרע על כ-1,500 קמ"ר, כאשר מכל מקום מזדקרים יותר מ-1,000 עמודי סלע גיר מרהיבים וכן מצוקים עטויי צמחייה,

המדינה הצפונית כבשה את המדינה הדרומית, ומדינת וייטנאם במתכונתה הנוכחית קיימת מאז 1976.

עיר בירה על הנהר

טיסה ארוכה של למעלה מ-11 שעות עם אל על מעבירה אותנו מנתב"ג לבנגקוק תאילנד. שם מחכה המתנה של כשלוש שעות, ואחריה טיסת המשך של קצת פחות משעתיים עם וייטנאם איירווייס, חברת התעופה הלאומית של וייטנאם.

הגענו להאנוי, בירתה של וייטנאם. מתגוררים בה כשבעה מיליון איש.

משמעות המילה האנוי היא "על הנהר", שכן העיר ממוקמת על הנהר האדום (שלמעשה, צבע מימיו אפור להפליא). זוהי העיר השנייה בגודלה בוייטנאם, אחרי הו צ'י מין (או בשמה הקודם, סייגון).

כשנכנסים להאנוי, לא ניתן שלא להבחין בכמות האדירה של האופנועים (כ-3.8 מיליון אופנועים) ושל חוטי החשמל. ועוד דבר שקשה לפספס זהו קיר קרמיקה יפה באורך של יותר מ-10 ק"מ, במרכז העיר. בהאנוי יש כ-30 אגמים, חלקים יפים וסביבתם מטופחת וחלקם נראים כמו ביצה.

בוייטנאם, או בשמה המלא הרפובליקה הסוציאליסטית של וייטנאם, חיים 93 מיליון תושבים שטח המדינה, בדרום מזרח אסיה, שטחה כ-233 אלף קמ"ר.

לאחר מלחמת העולם השנייה היתה וייטנאם חלק מהקולוניה הצרפתית ונקראה "הודו-סין", בשל מיקומה בין שתי מדינות אלה. ב-1954 ולאחר מלחמה עם צרפת, הצליחה וייטנאם לקבל את עצמאותה, אך היא חולקה בהתאם לוועידת ג'נבה, שהתקיימה בקיץ של אותה שנה, לשני חלקים – צפון וייטנאם, שבירתה היתה העיר האנוי, ודרום וייטנאם, שבירתה היתה סייגון.

בצפון הונהג משטר קומוניסטי תחת מנהיגה הבלתי מעורער ומייסד וייטנאם – הו צ'י מין, ובדרום הונהג משטר אוטוריטרי, בהנהגתו של נגו דיאם, שנתמך על ידי המערב ובעיקר ארה"ב. מאחר שארה"ב ראתה בהתפשטות הקומוניזם כמחלה, שיש לחסל, היא נלחמה במדינה הצפונית. כך, צפון וייטנאם הפכה למדינה המופגזת ביותר בעולם. מכל מקום, לאחר מאבק איתן, עזב אחרון החיילים האמריקאים את וייטנאם, ב-29.3.1973. בהמשך

עו"ד גלית לוי

עבודת גישור

גיל: 44.

מצב משפחתי: בזוגיות ואם לילד.

מתי ידעת שאת רוצה להיות עו"ד, ולמה?

"לפני שנים, כשנזקקתי לטיפול משפטי רגיש, טיפלה בענייני עו"ד בחוסר הגיונות ובחוסר מקצועיות. הבטחתי לעצמי, שלעולם לא אתן לזה לקרות שוב, ולפני כשמונה שנים הבשילו התנאים והחלטתי לבצע שינוי משמעותי בקריירה וללמוד משפטים. **אז את לא מתחרטת על הבחירה המקצועית שעשית.**

"איני מתחרטת כלל וכלל. עריכת דין היא עבורי קריירה שנייה, שבה אני מגשימה את עצמי כל יום מחדש. בנוסף לתואר במשפטים, אני בעלת תארים במדעי החברה ובתעשייה וניהול. אני מגיעה מתחום הפרסום והשיווק, ובתפקידי האחרון שימשתי כמנהלת מרקום בחברה בינלאומית גדולה."

האם את רואה מתח כלשהו בין המקצוע לערכיך האישיים?

"נהפוך הוא. כעו"ד לענייני משפחה, אני שמה לנגד עיניי את טובת הלקוח/ה שלי וטובת ילדיי, ברגישות ובמקצועיות המתבקשת. יושרה, הגיונות, רגישות ומוסריות הם ערכים מובילים בעיניי, ואני נוהגת לפעול על פיהם בחיי האישיים והמקצועיים."

איך את מגדירה הצלחה בעריכת דין?

"בנוסף לקריטריונים אובייקטיביים, כמו מקצועיות, יכולת הבעה, הבחנה בין עיקר לטפל ועוד, הצלחה נמדדת במבחן התוצאה בהתחשב בנסיבות הקיימות. מבחינתי, הצלחה היא השגת התוצאה המיטיבת ללקוח שלי, והיא גם באתגר ובסיפוק אישי שלי במהלך העבודה."

האם המקצוע יכול לשנות משהו בחברה בישראל?
"לדעתי, יש להנגיש את המערכת המשפטית לקבוצות חלשות ולחזק את המחויבות הציבורית שלנו כעורכי דין. לא ניתן להתעלם מהמחאה החברתית, המבעבת כל העת, ומהפער במדינה. כעורכי דין, אנו אמונים לשמש דוגמה לדרך ארץ, לסובלנות לאחר ולתמיכה באלה שידם אינה משגת."

האם את רואה שינוי בהגדרת המקצוע בי-20 השנים הבאות?

"השינוי, לטעמי, כבר החל. זהו שינוי שמקדם הידבריות, הסדרים ושותפויות. עם הזמן, המקצוע יתפוך להיות בעל אופי גישורי יותר."

חנות שטה בלונג ביי

שדות אורז בצידי הדרכים

מערת נטיפים במפרץ לונג ביי

מדריכת הטאי צ'י שלי

הרעיון, שבמקום להשתתף בהשתלמויות בנושא ניהול משא ומתן, ניתן פשוט לנסוע לשם וללמוד זאת מעשית.

אגב עורכי דין: לפי המדריך המקומי, בוייטנאם יש כחצי מיליון עורכי דין, שרובם עובדים בשירות הציבורי. רק מעטים מהם הם בעלי משרדים פרטיים. למעט 5% מהתושבים, העם בוייטנאם הוא עני ביותר. ממוצע המשכורת החודשית עומד על כ-100 דולר. רוב הזוגות הצעירים אינם מצליחים לקנות דירה (נשמע מוכר?!). כך, כדוגמה, המדריך המקומי שליווה אותנו חי ביחד עם אשתו, בנם ושני הוריו, בדירה בשטח כולל של 40 מ"ר. ולפי הגדרתו, הוא עוד בר מזל.

רחמנות על נהג הריקשה

וייטנאם, לפחות החלק הצפוני שלה שבו ביקרנו, נראית מדינה בתולית. מבין המטיילים בקבוצה שלנו היו כאלה שהישו את אותה לסיין לפני יותר מ-20 שנה. האם עוד 20 שנה גם היא תהפוך למעצמה כלכלית? במצבה היום, זה לא נראה לי אפשרי. אבל מי יודע?! לפני סיום, לא יכולתי שלא להתייחס לטיול בריקשה (עגלת נוסעים רתומה לאופניים) בתוך האנוי. קודם כל, ריחמתי על נהג האופניים המסכן והרזה (בקושי 50 ק"ג יש עליו), שהוביל אותי. וחץ מזה, מפחיד לשבת בתוך הריקשה, כשרוכב האופניים מוביל אותה באמצע רחובות רחבים, בעלי מספר נתיבים, עם אוטובוס, כלי רכב פרטיים, אופנועים ומה לא. כל הזמן יש תחושה, שעוד רגע נכנסים בנו. אבל כנראה שזו היתה רק ההרגשה שלי, שכן בכבישים שם הכל זורם. לך תבין איך אתה רואה בלאגן בתנועה, אך הם מבינים אחד את השני. לא יודע איך, אבל עובדה שלא ראינו אף לא תאונה אחת.

זה היה טיול בזק לוייטנאם, טיול מהמם. נהניתי מאוד. בדרך חזרה עצרתי ליום אחד בבנגקוק, תאילנד. אבל זה כבר נושא לכתבה אחרת. ■

המתפרצים אל על מתוך הים. מקום זה נבחר כאחד מפלאי עולם, וגבר, בין היתר, על ים המלח.

במפרץ הלונג ביי עלינו על ספינה קטנה יחסית (מיועדת לכ-30 איש), שהיתה אמצעי התחבורה והטיול שלנו ביומיים בקרובים. לאחר שייט של כשעתיים, שהתגובה הנפוצה בין האנשים בספינה שלנו במהלכו היתה "עכשיו הבנו למה ים המלח לא לקח", ירדנו לאחד מהחופים שלמרגלות עמודי הסלע. טיפסנו 120 מדרגות ונכנסנו למערת נטיפים ענקית ויפהפייה. לאחר מכן ביקרנו בחוף אחר, בעמוד סלע אחר, שם היו כאלה שבחרו לשחות ואנוכי, על אף שאני רגיל לשבת במשרד בדרך כלל, כנראה שהתלהבתי מעניין הטיפוס במדרגות, ולכן החלטתי לעלות למצפה בנקודה הגבוהה בהר. לאחר טיפוס של יותר מ-400 מדרגות ובשארית כוחותיי, הגעתי לפיסגה. משם ניגלה לעיניי מראה מרהיב של שקיעת השמש ושל המפרץ המלא בספינות ובהרים. באותה הלילה נשארנו לישון בספינה, ששטה במפרץ באופן מתמיד. לילה לא קל עבר עלינו בספינה, שכן המדריך שלנו הזהיר אותנו, כי יש מפלצת במפרץ. על פי האגדה, המפלצת יוצאת ממחבואה בלילה.

טוב, המפלצת לא הופיעה (או שלא שתינו מספיק אלוהול בכדי לראות אותה).

בבוקר קמתי מוקדם, כדי לעשות טאי צ'י. זהו סוג של ספורט/אמנות לחימה. התנועות נראות פשוטות למדי, אך לא כך הדבר. לאחר מכן, יצאנו שוב לשייט בסירה, ונכנסנו דרך מערה מתחת להר ללגונה מרהיבה, שרק שיחותינו הקולניות בסירה הפריעו לשקט המופתי שהיה ולנוף המדהים.

כאשר חזרנו להאנוי, ביקרנו בשוק המקומי. גולת הכותרת שם היא המחירים הזולים להפליא. המטבע שלהם – דונג, הינו מטבע חלש (5,000 דונג שווים שקל אחד בלבד). מכל מקום, החוויה בשוק הזה בפרט, וברוב חנויות האנוי בכלל, זה הוויכוחים על המחיר. אגב, לאחר טיול בשוק, עלה בדעתי

עשרות חברים וחברות השתתפו ביום העיון: חידושים בדיני הוצל"פ

המצב בכל הנוגע להתנהלות הלשכה והרשמים. בהזדמנות זו, אנחנו מחדשים את הפנייה ומזמינים את ציבור עורכי הדין להגיש פניות, הערות והצעות לחברי הוועדה. ועדת הוצל"פ שמה, כנר לרגליה, מתן שירות לציבור עורכי הדין העוסקים בתחום הוצל"פ, הגנה על האינטרסים שלהם וקידום מעמדם. בין השאר, יוזמת הוועדה ימי עיון בתחומי עיסוק אחד מהם התקיים כבר, בשיתוף עם לשכת הוצל"פ נצרת, ב-20.11.2012, במלון גולדן קראון נצרת, תחת הכותרת: חידושים בדיני הוצל"פ. עשרות עורכי דין מהמחוז השתתפו ביום העיון, ביניהם יו"ר ועד המחוז, עו"ד חאלד זועבי, וכן מנהלת לשכת ההוצאה לפועל במחוז הצפון, הגב' שרונה דהן, סגניתה הגב' סנא בראנסי, מנהלי כל לשכות הוצל"פ במחוז וכן הפקידות והפקידים הבכירים בלשכות.

בימים הקרובים אמורה להתקיים ישיבה של חברי ועדת הוצל"פ עם הרשמים של לשכות נצרת ועפולה. ישיבה זו נדחתה פעמיים על ידי הנהלת הרשות בירושלים. הוועדה ישיבה על המדוכה והכינה רשימה של נושאים לדיון, שכבר הועברה להנהלת הרשות. כידוע, הוועדה פרסמה מספר הודעות באתר החדש של ועד המחוז, ובין השאר הזמינה את ציבור עורכי הדין להגיש לה הצעות ייעול, הערות, השגות, הסתייגויות ענייניות ומקצועיות, בכל הנוגע לעבודתם מול רשות האכיפה והגבייה על כל גורמיה ומרכיביה. יש לציין, שהוועדה קיבלה מספר רב של פניות ומכתבים מהחברים העוסקים בתחום הוצל"פ. מרבית הפניות היו רציניות, ענייניות ומקצועיות, והן עזרו לוועדה רבות בגיבוש עמדותיה ובהגבת תמונת

ועדת הוצל"פ

ללמוד מקשרי עבודה

ועדת הוצל"פ קיימה כבר שש ישיבות מאז שהורכבה.

יו"ר הוועדה, עו"ד סלים ח'מיס, הינו חבר בפר"ר הוצל"פ ארצי ונציג המחוז בפורום, משתתף בישיבות הפורום ולוקח חלק בפעילותו, ובמיוחד בהתנגדות להליכי החקיקה הפוגעים באינטרסים של ציבור עורכי הדין העוסקים בתחום הוצל"פ, ובין השאר התנגדות להליכי הרחבת המסלול המקוצר. הפעילות כרוכה בהשתתפות בדינוי ועדת חוקה חוק ומשפט של הכנסת, ובגיוס לובי של חברי כנסת התומך בעמדות השלכה. ב-28.5.2012 התקיימה ישיבה מורחבת של חברי ועדת הוצל"פ עם הגב' שרונה דהן, מנהלת מחוז חיפה והצפון, וסגניתה הגב' סנא בראנסי, מנהלת לשכת הוצאה לפועל נצרת, ובהשתתפות הפקידים הבכירים של לשכת נצרת. בישיבה נדונו מספר רב של נושאים. חברי הוועדה העלו מספר הצעות לייעול ההליכים ולשיפור השירות, הצביעו על המכשולים והחסמים בהליכי הגבייה וביקשו ביטול ו/או תיקון נהלים מסוימים והכנסת שינויים בהליכי התפעול, כדי להקל על עבודת עורכי הדין.

ועדת מקרקעין ומיסוי

מתוך ארגז הכלים

הודעות חשובות

- ועדת מקרקעין ומיסוי מפנה בזאת את תשומת לב עורכי הדין לכך, כי הוראת השעה במיסוי מקרקעין הוארכה עד ליום 5.5.2013. "הוראת השעה" כוללת אפשרות למכור שתי דירות מגורים מזכות נוספות בפטור ממס שבח. כמו כן, הוראת השעה כוללת הפחתה של מדרגות מס הרכישה ברכישת דירת מגורים יחידה, והגדלה של מדרגות מס רכישה ברכישת דירת מגורים נוספת. מצ"ב קישור להודעת רשות המיסים בנר שא הז: <http://ozar.mof.gov.il/taxes/odaa181212.htm>
- ועדת המקרקעין מפנה בזאת את תשומת לב עורכי הדין לכך, כי פורסמה הוראת ביצוע מיסוי מקרקעין 1/2013, הכוללת את מדרגות מס הרכישה העדכניות לשנת 2013, וכן עדכון סכומים בנוגע לפטורים ממס שבח. מצ"ב קישור להודעת רשות המיסים בנושא הז: <http://ozar.mof.gov.il/taxes/docs/horm0113pitsuim.pdf>

ועדת מיסוי ומקרקעין בישיבה עם נציגי המנהל

ימי עיון נוספים.

הוועדה פונה בזאת לכל החברים לקחת חלק פעיל במלאכה ולשלוח הצעות ולקחים מהעיסוק היומיומי בנושא, אשר לדעתם יש בהם כדי לשפר ולייעל את עבודת עורכי הדין העוסקים בתחום. ניתן לשלוח הצעות כאמור לרכזת הוועדה, עו"ד היבא שמאלי, בדוא"ל: Heba.s@Israelbar.org.il או בפקס: 04-06015112.

ועדת מקרקעין ומיסוי במחוז הצפון התכנסה מספר פעמים במהלך 2012. שלוש פעמים התכנסה בהרכב מלא, ומספר פעמים נוספות בהרכב מצומצם של מספר חברים לשם קידום העבודה. הוועדה פועלת לקידום היעד העיקרי שהציבה – ייעול עבודת עורכי דין מהמחוז, העוסקים בתחום, על ידי בחינת הקשיים שבהם נתקלים עורכי דין בהגיעם למוסדות הרלוונטיים. לשם קידום יעד זה נפגשו חברי הוועדה עם רשם המקרקעין, וכן עם נציגות של מינהל מקרקעי ישראל במחוז.

הוועדה פועלת לקיום מפגשים נוספים במהלך 2013 עם אגף מיסוי מקרקעין נצרת, וכן עם ועדות לתכנון ובנייה באזור.

בנוסף, יזמה הוועדה סדנה בת ארבעה מפגשים, בשם ארגז כלים במקרקעין, בשיתוף עם ועדת עורכי דין צעירים. בין הנושאים שהועברו: טפסים ופרוצדורות בעסקאות מקרקעין, פרקטיקה של דיווח תכנון מס, רשלנות מקצועית בעסקאות מקרקעין וטיפים בעסקאות מקרקעין. בימים אלה פועלת הוועדה לארגון

ועדת ההשמה

הזדמנויות לתעסוקה

ועדת ההשמה במחוז קיימה בתקופה האחרונה פעילות ענפה.

בנוסף למספר ישיבות, הוציאה הוועדה לפועל השתלמות ייעודית לעורכי דין, בני החברה הערבית, בנושא "קריירה משפטית". השתלמות זו אמורה להעניק למשתתפים בה כלים נוספים, שיעזרו להם במציאת עבודה בכלל, ובמגזר הציבורי בפרט. בעניין האחר: הוועדה קיימה ישיבה משותפת עם חברי פורום הצעירים במחוז, כדי לשקול אפשרות ליזום יריד תעסוקתי עבור כלל עורכי הדין במחוז. ועדת ההשמה לקחה חלק פעיל מאוד בדיוני הכנס "המעמד המשפטי והחוקתי של הציבור הערבי בישראל", שערך מרכז מוסאווא במלון גולדן קראון נצרת, ב-28.9.2012.

נושא הכנס: "המעמד המשפטי והחוקתי של הציבור הערבי בישראל"

יו"ר הוועדה, עו"ד עיסאם אבו נסאר, הינחה במהלך הכנס מושב מיוחד בעניין העסקת עורכי דין ומשפטים ערבים בסקטור הממשלתי והמשפטי. במושב נכחו עשרות אנשים, ביניהם שגרירים ממקומות שונים בעולם. התארחו: רו"ח זיאד אבו חבלה, שסיפר על ניסיונו הכושל להתקבל כחבר דירקטוריון בבנק לאומי; וח"כ ד"ר אחמד טיבי, שדיבר בעיקר על עבודת ועדת החקירה הפרלמנטאית, שהוא עומד בראשה, החוקרת את נושא העסקת בני מיעוטים בסקטור הציבורי, ועל הנתונים הלא מחמיאים שעלו במסגרת עבודתה.

במושב המיוחד השתתפו גם עו"ד ח'אלד זועבי, יו"ר ועד מחוז הצפון בלשכת עורכי הדין וחבר הוועדה הממשלתית להסרת חסמים, שסיכם את העבודה שהמחוז עושה לקידום הנושא, וד"ר יפעת ביטון ממרכז "תמורה", שדיברה על ההפליה נגד הציבור הערבי והיהודי-המזרחי, בכל הקשור להזדמנויות בעבודה. בסיכום הכנס, קרא עו"ד אבו נסאר לעורכי הדין, בני החברה הערבית, להמשיך ולהגיש מורעמדות לתפקידים שונים בסקטור הציבורי, בין

ועדת תעבורה

תוכיח שאתה לא שיכור

זה, באפשרותך להיוועץ עם עורך דין בדבר המשמעויות המשפטיות של כתב האישום". הפיתרון הזה גרוע ויוצר "מסך עשן", שיבלבל את הנהג. אין בו התייחסות לשתיה הנקודות העיקריות:

1. האפשרות לסתור את הראיות היא בבדיקת דם בלבד.
2. בדיקת דם זו חייבת להתבצע מיד. לדעתנו, בפועל, ההודעות לנהג ישיארו את המצב הקיים או יחמירו אותו, כי לא מסבירים לנהג מה עליו לעשות ומה המטען; הייעוץ המשפטי היחיד שניתן וצריך לתת במצב זה הוא: "לך לעשות בדיקת דם, מיידית". לכן, למרות מראית העין של יידוע על זכות היועצות, בעצם יש פה סרבול ופגיעה בזכויות, שהיה ניתן למנוע בקלות על ידי הודעה פשוטה של המשטרה עצמה. הבקשה לדיון נוסף מהשיקולים כדלקמן:
1. יש פגיעה בזכויות הנאשם, ועוד בצורה מתוחכמת של הענקת זכויות לנאשם.
2. זכות היועצות – לא ברור מה המשמעות של זכות היועצות החדשה שהומצאה כאן, והאם יש קשר לסגוריה הציבורית? מה ייעשה בנהג, שאומר שאין לו אפשרות להתייעץ עם עו"ד? האם יש חובה להודיע לסגוריה הציבורית?
3. הסכנה מפני ייעוץ רשלני של עו"ד, שלא ראה את חומר הראיות ובלית ברירה יהיה חייב לייעץ לכולם לעבור בדיקת דם חודרנית.

עו"ד יוסף יעקבי
יו"ר משותף לוועדת תעבורה מחוז צפון

ועדת תעבורה של מחוז הצפון הגישה בקשה להצטרפות הלשכה כידיד בית המשפט לדיון נוסף בבית המשפט העליון – פס"ד אפרים ארביב נ' מ"י רע"פ 11/3807.

על פי דיני התעבורה, ניתן להרשיע אדם בנהיגה בשכרות, שלא על סמך בדיקה במכו"ש שיר מדידה (ינשוף), אלא על סמך התרשמות סובייקטיבית של השוטף (בדיקת מאפיינים). אולם בסעיף הדין בכך הוסף בתיקון חקיקה מלפני מספר שנים סייג: "ובלבד שבבדיקת מעבדה לא נמצא שריכוז האלכוהול בדמו נמוך מהסף שנקבע בתקנות..."; כלומר – נוצרה מעין חזקה, שמי ששכש בדיקת מאפיינים הוא שיכור, וניתן לסתור אותה על ידי בדיקת דם, שתוכיח שהנהג אינו שיכור. הבעיה היא שאת בדיקת הדם שיכולה לסתור את בדיקת המאפיינים ניתן לבצע רק באופן מידי.

בית המשפט המחוזי אימץ את אופציה ב' וקבע, שיש חובת יידוע לגבי המצב המשפטי, שאם לא כן ירוקן מתוכן תיקון החוק. המשמעות – המשטרה צריכה ליידע נהג שכשל בבדיקת המאפיינים במצבו המשפטי ("אתה שיכור לפי בדיקת המאפיינים, ודע לך שאתה יכול לרוץ עכשיו בעצמך לעשות בדיקת דם, וכך תוכל לסתור את תוצאות הבדיקה").

המדינה הגישה רע"פ, ניתן פסק דין בעליון עם הוראה אופרטיבית למשטרה לשנות את הטפסים, ולהוסיף להם את הודעות הבאות: "לידיעתך: כלל בדיקות השכרות שנעשו לך ובכלל זה בדיקת המאפיינים עשויות לשמש כראיה נגד לצורך הוכחת אשמתך בעבירות המיוחסות. עם קבלת כתב אישום

יו"ר ועדת ההוצל"פ ניהל את הפאנל. הוא נשא דברי פתיחה, בירך את המשתתפים והדגיש את חשיבות שיתוף הפעולה בין לשכת עורכי הדין לבין מנהלי ונציגי רשות האכיפה במחוז. כמו כן, סקר עו"ד ח'מיס את פעילות הוועדה ועדכן את הנוכחים בסעדים הננקטים על ידי פורום ההוצל"פ הארצי נגד הפגיעה המתמשכת בציבור עורכי הדין, בדמות הרגולציה החדשה שיזמה רשות האכיפה, ובאופן מיוחד – הרחבת המסלול המהיר.

אחרי דברי הפתיחה שמעו הנוכחים הרצאה מקצועית מפי מר אריה כהן, סמנכ"ל מקצועי ברשות האכיפה והגבייה, בנושא תיקון 35 לחוק ההוצאה לפועל ובנושא טיוב תיקים ותקנה 126. כהן סקר את החידושים בפירוש ובהרחבה, נתן הנחיות הפעלה ויישום ולא חסך בטיפים מעשיים לעורכי הדין. לבסוף, ענה על שאלות מהקהל.

כל הפניות בנושאים שבטיפול הוועדות והפורמים השונים, וכן בקשות לחברות בהם, יש להפנות אל עו"ד היבא שמאלי-עזאזיה, בדוא"ל: heba.s@israelbar.org.il

אם במסגרת המכרזים הכלליים ובין אם במסגרת המכרזים הייעודיים. כמו כן, הוא המליץ כי בוועד דות המראיינות, ובמיוחד במכרזים הייעודיים, ישורייך מקום לחבר מבני החברה הערבית.

ועדת בתי דין שרעיים

עניינים שבדין

מנהל בתי"ד השרעיים ונציגים מנהלת בתי הדין במפגש עם חברי הוועדה

יור ועדת בתי דין שרעיים, עו"ד עביד זועבי, וחברי הוועדה, קיימו מפגש עם מנהל בתי דין שרעיים, השיח' עבד אלחכים סמארה, ועם נציגים מנהלת בתי הדין. נכחו בישיבה גם יור מחוז צפון בלשכת עורכי הדין, עו"ד חאלד זועבי, ומנכ"ל מחוז הצפון, עו"ד פארוק עומרי. בין הנושאים שעלו לדיון במפגש: הוספת תקן למינוי שופט תורן בבית הדין השרעי במחוז הצפון, טיפול בעורכי דין מושעים הניגשים לתפקיד טוענים שרעיים, הרכב השופטים הדנים בערעורים, הוספת כוח אדם מקצועי לבתי הדין, הוספת עמדות צילום ומתקני מים, טיפול בדחיות נשנות וחוזרות בבתי הדין ועוד נושאים אחרים. בנוסף, ולצד המפגשים השוטפים, ערכה הוועדה השתלמות מקצועית בת ארבעה מפגשים, בריכוז אקדמי של אלשיח' ראיד פתחי ובהשתתפות עשרות עורכי דין.

פורום עו"דים צעירים

אילת שייכת לצעירים

הכנס השנתי של עורכי הדין הצעירים התקיים, גם השנה, כהשתלמות סוף שבוע באילת. לא רבים מעורכי הדין הצעירים במחוז הדרומי לאילת, בתאריכים 25-27.10.2012, כדי להשתתף בכנס. ובשביל זה אנחנו כאן:

כנס עורכי הדין הצעירים, השישי במספר, הוא תוצר נוסף של פעילות פורום ראשי המחוזות, והוא נערך תוך שיתוף פעולה ותיאום מלא בין כל מחוזות הלשכה. באי הכנס התארחו בעיר אילת – במלונות הילטון, מלכת שבא וקראון פלאזה. הכנס כלל מושבים מקצועיים, וכן אירועים ומפגשים חברתיים מגוונים. יש לציין, כי היו עורכי הדין מהמחוז, ולאוו דווקא הצעירים שבהם, שהגיעו עם משפחותיהם לכנס באילת. אנוכי, למשל.

עו"ד סלים קובטי

יור ועדת בתי דין כנסייתיים

ועדת עבודה ומל"ל עובדים על הקשר

ועדת עבודה ומל"ל במפגש עם נשיאת ביה"ד האיזורי לעבודה בנצרת, השופטת ורד שפר

בנצרת, הנשיאה ורד שפר. במפגש ניתן היה לחוש בכוננות של הנשיאה לשיתוף פעולה פורה, וכן ברצונה העז לסייע לעורכי הדין לשפר את הופעותיהם בבית הדין לעבודה. הובעה נכונות של הנשיאה לקיום השתלמות וימי עיון למטרה זו.

חברי הוועדה העלו בפני כבוד הנשיאה את ציפיותם לשיפור תחום הפישור והגישור בבית הדין, והציעו הצעות פוריות, שנתקבלו באהדה על כב' הנשיאה. חברי הוועדה שמעו מהנשיאה שפר התייחסות מפורטת אודות ציפיות בית המשפט מעורך הדין, המופיע בפני בית הדין לעבודה.

חברי הוועדה מודיעים, כי הן בעניין מול המל"ל והן בעניין בית הדין האיזורי לעבודה, הם נחושים להמשיך ולהביא תוצאות אמת לעורכי הדין.

ד"ר לואי זרייק, עו"ד
יור הוועדה

הודעה חשובה:

ב-13.2.2013 נתבשרה הוועדה מאת מנהל סניף נצרת במל"ל, חוסאם אבו בכר, כי החל מ-1.3.2013 יוקדש יום שלישי בשבוע, בשעות 8:00-12:00, לקבלת קהל עורכי הדין בסניף נצרת של המל"ל ובסניפי המשנה (נצרת עלית, שפרעם ותרדיון).

במכתבו הסביר מנהל סניף נצרת, כי ההחלטה הזו של המל"ל באה בהמשך לפגישות ולדיונים מול נציגי ועדת עבודה ומל"ל במחוז הצפון, ובהמשך של תהליך שיפור השירות.

יור ועדת עבודה ומל"ל, ד"ר לואי זרייק וחבריה שמחים לבשר לציבור עורכי הדין כי בהמשך לפגישות ודיוני הוועדה שהתקיימו עם מנהל ונציגי המל"ל בנצרת, הוחלט להקדיש יום שלישי בשבוע בשעות 8:00-12:00 כיום קבלת קהל מיוחד עבו עורי הדין בסניף נצרת ובסניפי המשנה (נצרת עלית, שפרעם ותרדיון) וזאת החל מ-01/03/2013.

הוועדה לעבודה ולביטוח לאומי קיימה בחורשים האחרונים מספר ישיבות, שבמסגרתן החליטה איך לפעול למען קידום מעמד עורך הדין מול המוסד לביטוח לאומי ומול בית הדין לעבודה, ודנה בכל הנושאים הקשורים ליחסים אלו ולדרכים הטובות ביותר לקידומם.

ברקע הוצגו נתונים, שהעידו על טענות רבות מצד עורכי דין בדבר הקשר עם המוסד לביטוח הלאומי, ועל הצורך הרב לשיפור ולחזוק שיתוף הפעולה בין ציבור עורכי הדין לבין סניפי המוסד לביטוח לאומי במחוז הצפון.

חברי הוועדה מציינים בשבועות רצון רבה את ההיענות החיובית והמיידי של סניף נצרת לביטוח הלאומי, בראשותו של מר חוסאם אבו בכר, אשר נענה לבקשת חברי הוועדה לקיום מפגש דחוף, בכדי לפרוס את טענות עורכי הדין כלפי התנהלות המוסד והדרכים לבניית דרכי פעולה יעילות לעורכי הדין ולביטוח הלאומי כאחד.

הוועדה קיימה שני מפגשים עם בכירי המל"ל, כולל עם מנהל סניף נצרת, ובמסגרתם הועלתה שורה ארוכה של נושאים, שהגיעו לוועדה מהשטח ואשר מטרידים את עורכי הדין בפניותיהם אל המל"ל.

אחת הטענות נגעה לקשיים, המוערמים בפני עורכי הדין, בשל הדרישה להציג ייפוי כוח בכל פנייה לביטוח הלאומי, בהתעלם מהעובדה שבאותו תיק כבר הוגש ייפוי כוח חתום מהלקוח הספציפי. טענה אחרת התייחסה לנוהל המל"ל, שלפיו פרוטוקולים של הוועדות הרפואיות נשלחות רק ללקוחות ולא לעורכי הדין. כמו כן, חברי הוועדה העלו דרישה לשנות את הנוהל, הקובע כי הכספים הנקבעים ללקוחות מועברים ללקוחות עצמם, ונמנעת כל אפשרות שהכספים או אפילו שכר הטרחה המוסכם, יועברו לעורך הדין. בנוסף, הועלו טענות בעניין הנכות המנופה, עמדה לעורכי דין, שינוי עמדת הביטוח הלאומי אחרי פנייה לבית דין לעבודה, וזמני ההמתנה לטיפול בתביעות הפונים.

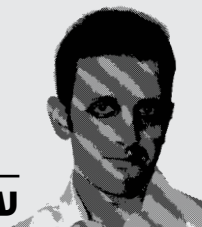
חברי הוועדה הסבירו לנציגי הביטוח הלאומי, כי שיתוף הפעולה עם עורכי הדין חיוני, וכי עצם העובדה שהפונים לביטוח לאומי עושים זאת באמצעות עורכי דין – הנה תופעה חיובית, שהמל"ל אמור לברך עליה.

מר אבו בכר והצוות הבכיר לביטוח הלאומי הביעו נכונות לסייע במציאת פתרונות לבעיות שהועלו, שבחלקן אינן באפשרות ובסמכות הסניף. לפיכך, הוחלט לנסות לפתור אותן במישור הארצי.

בעניין אחר: חברי הוועדה קיימו מפגש פורה עם כבוד נשיאת בית הדין האיזורי לעבודה

ועדת מיסים

גילום שכ"ט עו"ד לצורכי מס רכישה: מהיכן שואבת הרשות את סמכותה?

עו"ד אבישי מלכה *

הנכס על שמם. והדבר מהווה הוצאה לגיטימית, אשר איננה בגדר תשלום הוצאה במקום הקבלן, כי אם, ניתן לרוכש שירות ישיר מעורך הדין בגין שכר הטרחה המשולם.

יתרה מכך: לא בכדי, לשכת עורכי הדין סייגה את כלל 2 ללשכת עורכי הדין, עת קבעה במסגרת כלל 5, כי עורך הדין של הקבלן רשאי לטפל בנושא הרישום עבור רוכש דירה מקבלן אותו הוא מייצג באותה העסקה, ואף לקבל שכר בגין טיפול זה, שאין בו כל תלות לשכר המשולם לעורך הדין ישירות מן הקבלן עצמו.

לסיכום: נראה כי אין מקום לביצוע גילום הוצאת שכר טרחת עורך הדין במקרים אלו לצורכי מס רכישה, שכן הפסיקה הקיימת כיום לא נתנה הלכה חד משמעית בנושא. ואין להסיק מפסיקת בית המשפט העליון הנדונה לעיל בבחינת הלכה חדשה, שכן הינה נעדרת אמירה חד משמעית של בית המשפט העליון בנושא זה.

* הכותב הינו יו"ר ועדת המיסים בלשכת עורכי הדין, מחוז צפון

4532/09) בוטלה החלטת ועדת הערר, ונקבע: "בהמלצת בית המשפט, הסכימה המשיבה לקבלת הערעור ולביטול החלטתה של ועדת הערר מיום 1.3.2009".

חשוב לציין, כי במקרה הנדון הועבר שכר טרחת עורך הדין לידי הקבלן, ועל כן, קשה להסיק מכך גזרה שווה לעניין עסקאות שבהן משולם שכר הטרחה ישירות לעורך הדין עצמו. ויוטעם, כי בית המשפט לא נימק את החלטתו בערעור, ועל כן, נותרו על כנן שאלות לא מעטות, ביניהן: האם בחר בית המשפט לבטל את פסק הדין מתוך תפיסה כי שיעור שכ"ט של 1.5% בנסיבות המקרה אינן סבירות? או שמא בפסיקתו קובע, כי בכל מקרה שבו קיים סעיף בהסכם הרכישה מקבלן המטיל על הרוכש תשלום שכר טרחה לעורך דין, הזהה לעורך דינו של הקבלן, יתווסף שכר הטרחה המור" סכם בהסכם הרכישה לשווי הרכישה לצורכי מס. מסופקני, אם אכן יש מקום לגילום הוצאת שכר הטרחה כחלק משווי הרכישה, שכן, כדבר שבשגרה, רוכשי דירות מקבלן שוכרים את שירותיו של עורך הדין של הקבלן לצורך רישום

אחרונה, משרדי מיסוי מקרקעין מגלמים את שכר הטרחה, שאליו מתחייב הרוכש במסגרת רכישה מקבלן, כחלק משווי התמורה לצרכי מס רכישה. גילום כאמור איננו נקי מספקות, וזאת לנוכח העובדה, כי בסופו של יום, שכר טרחת עורך הדין איננו מהווה תשלום הוצאה אשר חלה על הקבלן, כי אם תשלום בגין שירות אותו מקבל הר"ר כש מעורך הדין, שהינו בעיקרו בגין רישום זכויותיו בנכס.

כלל 2 לכללי לשכת עורכי הדין ("יצוג בעסקאות בדירות), תשל"ז-1977, קובע: "בעסקה לרכישת דירה מאת קבלן, לרבות רכישת זכויות בה, לא ייצג אותו עורך דין את הקבלן ואת הר"ר כש, אלא לפי הוראות סעיף 5". יחד עם זאת, כלל 5 מתיר ייצוג של אותו עורך דין, אך ורק, ברישום, וזה לשונו: "א) עורך דין המייצג את הקבלן רשאי לטפל בביצוע רישום הרכישה, ויפעל בעניין זה מתוך נאמנות לקבלן ולרוכש גם יחד.

ב) עורך דין המייצג את הקבלן רשאי לקבל מן הרוכש את שכרו בעד הטיפול ברישום הרכישה". לכאורה, נראה כי עורך הדין של הקבלן איננו מייצג של הרוכש, אם כי, הטיפול ברישום הזכויות על שם הרוכש מהווה טיפול משפטי, אשר הינו חלק ניכר מהטיפול אותו מבצע עורך הדין לצורך שכלול עסקת מקרקעין ועיגונה.

על פי החלטת ועדת הערר בעניין יעקובס-ברק (ר"ע 1093/07) נקבע, כי התשלום עבור ההוצאות המשפטיות אינו חלק ממחיר הדירה, משום שתשלום שכר טרחת עורך הדין שולם בגין פעולות רישום הדירה על שם הרוכשים, ולא עבור רכישת הדירה. אין לייחס נפקות לעור"בדה, שהתשלום בוצע ישירות למוכר ולא לבא כוחו, מבחינה מהותית. זאת למרות שבהסכם הרכישה בעניין יעקובס-ברק נקבע, כי "המחיר הכולל" של הדירה יהיה מורכב ממחיר הדירה ומההוצאות המשפטיות המוטלות על הרוכשת. ואומנם, בערעור בפני בית המשפט העליון (ע"א

בקרו: בטאון מיסוי מקצועי

הוועדה מחכה לפניות עו"דים בתחום המיסוי

גיש לוועדה פניות בתחום המיסוי, לרבות בנושא האינטראקציה שבין עורכי הדין לרשויות המס.

ועדת המיסים החלה לפעול בינואר 2013.

במסגרת פעילותה, תידון הוועדה בהשלכות המיסוי של תיקוני החקיקה והפסיקה העדכניים, תגבש ימי עיון והשתלמויות בתחומי המס השונים ותפרסם ביטאון מיסוי מקצועי.

אפשר כבר להבין מכך, שמטרת הוועדה הינה הרחבת הידע המיסוי

בקרב עורכי הדין במחוז צפון וגיבוש עמדה מקצועית באשר לשאלות המיסוי הבערות. עורכי הדין במחוז צפון מוזמנים לה-

פורום עורכות הדין

דרושות: חוקרות של נשים מוכות

פורום עורכות הדין במחוז הצפון רשם השתתפות פעילה בבית הדין הקהילתי, שיזמה עמותת אלימות נגד נשים ■ המימסד ספג ביקורת קשה מהנשים, ופסק הדין יגיע בהמשך

עו"ד ג'ידא נ. עספור-שאהין *

ביה"ד הקהילתי. המספרים כואבים: נשים רבות נרצחות בידי בני זוגם, או מי מבני משפחותיהן, בהיותן נשים

פורום עורכות הדין במחוז צפון נטל חלק ביוזמת עמותת "אלימות נגד נשים" – לציון היום הבינלאומי למאבק באלימות נגד נשים.

ההשתתפות בפאנל "בית דין קהילתי", שהתקיים בנצרת ב-11.12.2012, מאפשרת מימוש של אחת ממטרות הפורום – המאבק במגפת האלימות בחברה, וזאת על ידי חידוד הסוגייה המשפטית והגברת מודעות הציבור לתופעה.

בראש בית הדין הקהילתי עמדו השופטים: עו"ד נאהדה שחאדה, ד"ר יוסף ג'בארין וגב' רג'דה אל-נבלסי, דוקטורנטית לעבודה סוציאלית.

הדיון המבוים התחלק לשלושה מושבים; הראשון בחן את מדיניות משרד הרווחה ומשרד האוצר; השני, את אחריות החברה לתופעה; והמושב השלישי, שבו בחר הפורום לשאת ולתרום, הוא ההליך הפלילי והיחס של המשטרה והפרקליטות כלפי אלימות נגד נשים.

מחברת שורות אלה שימשה בתפקיד הפרקליטה של האשה המוכה, וזאת ע"י הצגת תופעת האלימות במשפחה, לידת החקיקה והנהלים הנוגעים, הנתונים הכואבים של מקרי האלימות, סימני שאלה שונים, וכן קריאה לגופים הממונים ובעלי הסמכות – להסיק מסקנות ולצאת עם כיווני דרך חדשים לפעילות ועשייה.

לגוף הדברים, תופעת האלימות במשפחה, ובפרט אלימות נגד נשים, היא תופעה רחבה וקשה. אלימות של גברים במשפחה מבוססת על ההנחה, כי בעל הכוח הוא גם בעל השליטה, וזכותו לאכוף שליטה זו באמצעות צורות שונות של כפייה – מילולית,

בעקבות הקול הנשי, שהלך והתחזק, וכן מקרי האלימות שגדלו במספר, מונתה ועדת קרפ (1989), שתפקידה היה לנתח את מקרי האלימות ולהציע פתרונות. מסקנות הוועדה היו, בין היתר, כי יש לחוקק חוק, שישים את האלימות במשפחה, כן נגד נשים, במסגרת מעשה פלילי בר ענישה, וכן כי יש לתת סיוע חוקי ונגיש לנשים מוכות מכוח צו שיפוטי, שהוא צו הגנה.

פיזית, מינית וכלכלית. עד שנת 1989, לא היתה חקיקה, שמתייחסת לאלימות במשפחה, וזאת בשל תפיסות מוטעות, ביניהן, שתחום המשפחה הוא עניין פרטי, שהמדינה לא צריכה להתערב בו; כאילו האשה המוכה – היא עצמה אשמה ואחראית למצב שבו היא נמצאת; וכי ככלל דובר בעבירות עם שיניים גסות, הנכללות בחוק העונשין.

* המחברת היא עורכת דין במשרד נביל עספור בנצרת וסגנית חיצונית בסגוריה הציבורית, וכן חברת פורום עורכות הדין במחוז

גם יפה, גם עורכת דין

פורום עורכות הדין במחוז הצפון קיים סדנת סטיילינג לעורכות דין (ראו כתבה נפרדת בעמ' 31). הסדנה נערכה ב-16.12.2012, בבניין הלשכה, והשתתפו בה למעלה מ-60 עורכות דין. מי שהינחתה את הסדנה היא לינוי סולמון – סטייליסטית אישית, בעלת תואר ראשון במשפטים ובוגרת שנקר. בסדנה הושם דגש על שדרוג הייצור גיות של עורכות דין במשרד ובבית המשפט, התאמת גזרות למבני הגוף השונים, הבלטת יתרונות וטשטוש חסרונות, התאמת צבעים ושימוש נכון בהם, טיפים להתלבשות מהירה, שדרוג ההופעה באמצעות בדים ואביזרים, טיפוס לאיפור מושלם. הסדנה היתה מדליקה, כיפית ומלאה בשיק סטייל, מלווה בהדגמות ובטיפים אישיים למשתתפות. עורכות הדין שהשתתפו העבירו פי-דבק חיובי וביקשו לקבל סדנאות דומות גם בעתיד. מנגד, היו שהתנגדו לרעיון של סדנת סטיילינג, ועוד רק לנשים.

ראיות, והנושא הועבר לפרקליטות המחוז. הטענה העיקרית של הפורום היא, שעל אף כל הנ"ל, המצב רחוק מאוד מלהיות אידיאלי. על אף ההתקדמות החלקית במעמדם של הנשים וחוקיקת חוקים מגנים, הנתונים מאוששים את החשש, כי תופעת האלימות נגד נשים ממשיכה לגבות קורבנות נוספים, בפרט מקרב נשים ערביות. התמונה עגומה: נשים רבות נרצחות בידי בני זוגם, או מי מבני משפחותיהן, בהיותן נשים. המ-ספרים כואבים, והם הוצגו במהלך הדיון, עם דגש על כך שהיקפי התופעה אינם ידועים לציבור או לארגונים הפועלים, והדיווחים הם חלקיים בלבד. ההנחה הרווחת היא, שמספר הנשים שנפגעו מאלימות גדול הרבה יותר ממספר המקרים המד-ווחים למשטרה (10%), שכן מרבית הנשים נמנעות מהגשת תלונה למשטרה. טענה נוספת של הפורום היא, כי מספר האירועים החריג מעורר תחושה של התפרצות "מגפה", שאינה מקבלת מענה לאומי מספיק, וכי המדריך לפיתרון עורכה ארוכה. טענה זו נסמכת על ממצאי מחקרים ודו"חות רשמיים שונים מהשנים האחרונות. הפורום הציג את חוסר האמון המקובע בין הנשים לבין המערכת המשטרית ושלטונות החוק. נושא זה קשור גם לבעיית "שימור" המחסור בשירותים

הפורום הציג את חוסר האמון המקובע בין הנשים לבין המערכת המשטרית ושלטונות החוק. זה קשור גם ל"שימור" המחסור בשירותים מקצועיים במשטרה, בחוקות ובפרקליטות

ממצאי ומסקנות דו"ח קרפ הביאו לשינויים רבים ברבים מהמשרדים הממשלתיים והגופים הציבוריים הנוגעים בעניין. המלצות ועדת קרפ הובילו להיערכות שונה של מערכת אכיפת החוק, ולטיפול מערכתי בעבירות האלימות נגד נשים במשפחה. המשטרה החמירה את האכיפה, תוך דגש הן על הפן ההרתעתי בטיפול, והן על עירוב הגורמים הקהילתיים והטיפוליים הרלבנטיים. הישגו העיקרי של הדו"ח היה, כאשר במרץ 1991 נתקבל בכנסת החוק למניעת אלימות במשפחה, התשנ"א-1991. בחוק זה הוסדר הליך מתן צו הגנה כנגד הנוהג באלימות עם בן משפחתו. על פי חוק זה, רשאי בית משפט לתת צו הגנה מיידית להבטחת שלומו ובטחונו של כל בן משפחה, המאויים או רואה עצמו מאויים על ידי האדם שנגדו מוצא הצו. שוטר רשאי לעצור את מי שמפר צו ההגנה שהוצא נגדו, והפרת צו תדון ע"י בית משפט עפ"י פקודת ביזיון בית משפט. יתרונו של צו ההגנה נעוץ בכך, שהוא מאפשר מתן עזרה ראשונה והגנה מיידית לקורבן העבירה. זהו סעד מהיר, המעניק נגישות מרבית לבית המשפט. אולם, האפקטיביות נותרה, כמובן, תלויה במידת אכיפתו. לאור הצורך בפעולה מיידית, קבעה המשטרה

ממסקנות ועדת קרפ (1989): יש לחוקק חוק, שישים את האלימות במשפחה במסגרת מעשה פלילי בר ענישה; יש לתת סיוע חוקי ונגיש לנשים מוכות מכוח צו שיפוטי, שהוא צו הגנה

מקצועיים במשטרה, בחוקות ובפרקליטות. למשל, בעוד שנשים מתלוננות מעדיפות להיחקר בידי נשים, דווח על מספר מועט ביותר של חוקרות, ובכללן חוקרות ערביות או דוברות ערבית, הפועלות בתחום האלימות במשפחה. בתום הדיון יצאה קריאה לרשויות, שבה הנשים עותרות ליישום אסטרטגיה יעילה יותר, לפיתוח אמון יתר של המערכת כלפי נשים, להוצאת מסר חד-משמעי כנגד התופעה, ובכלל זאת רוויזיה של הנהלים הקיימים ואיוש מוגבר של חוקרות, העונות על צרכיהן הייחודיים של נשים מוכות, ושל נשים ערביות מוכות. בהמשך המפגש הושמעו עדויות של ד"ר אריאלי שדמי – קרימינולוגית המתמחה בחקר המשטרה, לינדה ח'ואלד – רכזת מרכז סיוע לנפגעות תקי-פה מינית ופיזית, סאידה מקארי רינאוי – עובדת סוציאלית, וכן עו"ד מייסא זועבי מהפרקליטות. בתום המושב הובטח לתת פסק הדין.

נוהל המפרט כיצד יש לפעול כלפי מי שהפר צו הגנה, ובו הוראות מיוחדות בדבר הפרת הצו בני-סיבות חמורות. למשל, האם ההפרה לוותה בעבירת אלימות אחרת, או שלמפר הצו עבר פלילי הנוגע לאלימות בכלל או לאלימות במשפחה בפרט. לא למותר לציין, כי עד לשנת 1996 לא היתה כל התייחסות מיוחדת בחוק העונשין לאלימות כלפי בני זוג. ב-1996 פורסם תיקון לחוק העונשין, הקובע כי "העובר עבירה לפי סעי' 380 (קרי: תקיפה הגורמת לחבלה ממשית) כלפי בן זוגו – דינו כפל העונש הקבוע לעבירה. על פי הפרשנות, "בן זוגו" – לרבות מי שהיה בן משפחתו בעבר וכן מי שידוע בציבור כבן זוגו. המשמעות, מבחינה משטרית, היא כי העבירה של אלימות בין בני זוג הפכה מעבירה מסוג "עוון" לעבירה מסוג "פשע" – על כל המשתמע וכו' בכך, ובכלל זאת, הופקעה סמכות הסגירה של תיקי החקירה מטעמים של חוסר עניין לציבור או חוסר

הוועדה לאיכות השלטון

עינוי הדין של הבוחרים

התמשכות ההליכים בעניינם של ראשי רשויות מקומיות מכהנים בכלל, ובפרט אלה העומדים מחדש לבחירת הציבור, פוגעת קשות באמון הציבור, בנבחריו ובמוסדותיו ■ לקראת הבחירות הקרובות, באוקטובר 2013, ראוי שרשויות אכיפת הדין יקבלו החלטות בתיקים כאלה

עו"ד נדאל חאיק *

ה"אני" מעל "הציבורי", ותמנע שחיקה באפקט ההרתעה הפלילית, ובעקרונות הגמול וההרשעה; רביעית, קבלת החלטה בזמן סביר תבטיח כי במקרה שבו ראש רשות אשר חשוד בפלילים יעמיד עצמו לבחירת הציבור, תונח בפני הציבור הרחב ההכרעה בענייננו, אשר תהווה שיקול רל' וונטי לכל בוחר (לדוגמא, החלטה על הגשת כתב אישום נגדו, ולחילופין, סגירת התיק מנימוקים אלה ואחרים).

למרות האמור, הליכי החקירה וההכרעה בעניינם של ראשי רשויות נמשכים שנים על גבי שנים, ובמהלכן ממשיכים אלה לנהל את הרשות המקומית מחד, ומאידך ממשיכה אותה עננה לחוג מעליהם.

להלן מקבץ דוגמאות להמחשה:

1. ראש עיריית בת ים, מר שלמה לחיאני, נעצר על ידי המשטרה לעיני כל בדצמבר 2009, ובהמשך אף נחקר מספר פעמים. בשנת 2011 הועבר חומר החקירה להכרעת הפרקליטות. עד היום, למעלה משלוש שנים לאחר תחילת החקירה, טרם התקבלה החלטה בעניינו.

2. ראש עיריית רמת גן, מר צבי בר, נחקר לראשונה על ידי המשטרה בדצמבר 2008, בחשדות של שוחד והפרת אמונים. החומר בעניינו הועבר לפרקליטות בשנת 2010. עד היום, למעלה מארבע שנים לאחר תחילת החקירה, טרם התקבלה החלטה בעניינו.

3. ראש עיריית נצרת עילית, מר שמעון גפסו, נחקר על ידי המשטרה בשנת 2010, בחשדות של קבלת שוחד והפרת אמונים. החומר בעניינו הועבר לפרקליטות ב-2011. עד היום, למעלה משנתיים לאחר תחילת החקירה, טרם התקבלה החלטה בעניינו.

4. ראש עיריית רמת השרון, מר יצחק רוכברגר,

הכל מסכימים, כי הליכי חקירה כנגד חשודים בכלל, וכנגד ראשי רשויות בפרט, יש לנהל ולסיים במקצועיות, ביסודיות, ולא פחות חשוב – תוך זמן סביר. לעניין רשימתי זו, אלמנט הזמן הוא שעומד לבחינה.

מיצוי הליכי חקירה והכרעה בעניינם של ראשי רשויות (קרי, מלוא ההליכים עבור להגשת כתב אישום או סגירת התיק) בזמן סביר מתבקש

ריבוי המקרים, שבהם נמשכת החקירה בעניינם של ראשי רשויות שנים ארוכות, תורמת לנטיעת התחושה כי "השלטון המקומי מושחת", או "כולם מושחתים" וכיוצא באלה סיסמאות

משורה של טעמים: ראשית, אמון הציבור בראש הרשות נפגע כל עוד מרחפת מעליו עננה שחורה של חשדות פליליים, ובדואי עת הוא נדרש לנהל את העיר ובמקביל לעסוק בהליך הפלילי נגדו; שנית, זכותו של כל חשוד כי החקירה בעניינו תמוצה בזמן סביר, ללא עינוי דין, וזאת ללא תלות בטיב ההכרעה. ביתר שאת, הדברים נכונים לגבי נבחר ציבור, שענייני הציבור נשואות אליו, ואשר החקירות בעניינו משפיעות רבות על מידת אהדתו ושמיו הטוב; שלישית, הכרעה מהירה תבטיח כי במושכות ההנהגה לא ישלטו מי שסרח והציב את

נגד ראש עיר נפתח תיק, שבמסגרתו נחקר חשד לשחיתות, להפרות מתחום טוהר המידות ולעבירות של מירמה והפרת אמונים. החקירה, על שלביה השונים, וההכרעה של הפרקליטות בדבר הנפקות המשפטית, נמשכות תקופה ארוכה של מספר שנים.

בשנים שבהן מתנהל ההליך, ממשיך אותו ראש עיר (נזכיר, החשוד בעבירות קשות וחמורות) למלא תפקידו, על שלל סמכויותיו וכוחו, ולנהל את העיר. ואם לא די בכך, אותו ראש עיר אף מתמודד בבחירות המוניציפאליות הקרובות ומבקש מחדש את אמון הציבור. מציאות מורכבת, קשה ובלתי סבירה זו, בכל הצער, הפכה לשכיחה במחוזותינו, והיא הניצבת בליבה של רשימה זו.

זמן בלתי סביר

על מאפיין אחד של הכוח אין חולק – הוא נוטה להשחית. לכל אורך ההיסטוריה האנושית, ובכל רחבי תבל, אישים שונים מתרבויות שונות נכנעו לפיתוי הכוח שניתן בידם. מציאות זו, לא רק שלא פסחה על השלטון המקומי הישראלי, אלא שבכל הצער היא אף הפכה לחלק מן הפסיפס הציבורי של השלטון המקומי כאן. חשדות לשוחד, מרמה והפרת אמונים, ועבירות נוספות מתחום טוהר המידות – הפכו לכותרות בפי כל, ובפרט בהתייחס לראשי רשויות.

בהיעדר תרופה לפיתוי הכוח הנזכרים, נאלץ הדין הפלילי להיכנס לתמונה ולהגן על החברה באמצעות ענישה והרתעה, בניסיון להשיב לשלטון החוק את כבודו ומעמדו, ולו במעט, ולו בדיעבד. מוסדות אכיפת הדין, ובראשם המשטרה והפרקליטות, נאלצים ומחויבים לעמוד על המשמר, בניסיון להרחיק את המושחתים והלא ראויים ממוקדי קבלת ההחלטות.

* הכותב הוא מנהל הפרוייקט המוניציפאלי בתנועה למען איכות השלטון בישראל, וכן חבר בוועדה לאיכות השלטון של לשכת עורכי הדין מחוז צפון

ההרתעה הפלילי. חמור מכך, ראשי רשויות אלה אף מתמודדים בבחירות, והדבר כשלעצמו לגיטימי בוודאי, מבלי שהוכרע עניינם, לכאן או לכאן. הבחור מן המניין ניצב בפני הכרעה מורכבת, המאלצת אותו לשקול את "אני זכאי!" בו מנופף ראש הרשות, לבין העובדה כי נפתחה נגדו חקירה פלילית שטרם מוצתה. יש לציבור אינטרס לדעת, שנבחרי ראויים ונקיי כפיים. כך שמציאות זו, הכופה על הציבור לחיות תקופה ארוכה מבלי לדעת האם נבחר ציבור כשל בתפקידו ומעורב בעבירה פלילית, היא לא בריאה בעליל.

זאת ועוד: תמונת המצב האמורה אף פוגעת קשות באמון הציבור בנבחרי, במוסדותיו, ובכך לל בשלטון המקומי. ריבוי המקרים, בהם נמשכת החקירה בעניינם של ראש רשויות שנים ארוכות, תורמת לנטיעת התחושה כי "השלטון המקומי מושחת", או "כולם מושחתים" וכיוצא באלה סי-סמאות (שבהיותן גורפות הן בוודאי לא מדויקות). הכרעה מהירה ככלל, ובפרט בעניינם של ראשי רשויות, תחזק את אמון הציבור, תמנע מצב בו ליד ההגה יושב מי שיתברר בדיעבד כי סרח, גנב והשחית, ותשיב לאפקט ההרתעה הפלילית את כבודו האבוד.

הטעמים והנימוקים שהובאו לעיל אינם יכריע לים להצדיק, להכשיר או להפחית מחומרתה של מציאות קשה ולא בריאה, לפיה הבחור מתרגל כי לא פעם כנגד ראשי הרשויות מתנהלים הליכים וחקירות שטרם הוכרעו. נימוקים וטעמים אלה אף לא יכולים להצדיק מקרים שונים, שבהם מורשע ראש הרשות שנים רבות לאחר מועד התרחשות העבירות, ולחילופין נסגר התיק כנגדו שנים רבות אחר פתיחת החקירה.

המציאות הקשה דלעיל מונחת לפתחן של רשויות אכיפת החוק, ושומה עליהן לפעול לשינויה. ניתן להעלות שורה של הצעות בהקשר זה, הכוללות הקמת מחלקות ייעודיות, הוספת תקני כוח אדם וקביעת מסגרות זמן קצרות יותר לטיפול בתיקים של ראשי רשויות.

מצב העניינים האמור אינו יכול להימשך. בנוסף לכל נזקיו, הוא אף פוגע במעמדן של רשויות אכיפת החוק בעיניו של האזרח מן המניין, ומוסיפות לתחושה של "אין דין ואין דיין". העיכוב בקבלת החלטות בעניינם של ראשי רשויות גורם לנזקים רבים, שייכתן שלעיתים עולים על הנזק שבעבירה הפלילית לגופה. העיכוב גורר פגיעה רוחבית קשה בכללי מנהל תקין ובערכי איכות השלטון.

הבחירות לעיריות ולמועצות המקומיות, הממששות ובאות עלינו לטובה באוקטובר 2013, הן הזדמנות מצוינת לרשויות אכיפת הדין לשקול נקיטת צעדים בנושא. החשת ההכרעות בעניינם של ראשי רשויות (מיותר לציין, שלא על חשבון המקצועיות והיסודיות), תביא תרומה חשובה לכלל המעורבים – ראשי הרשויות, רשויות אכיפת הדין והציבור הרחב. ומעל לכל, ואף חשוב מהכל, היא תבצר את שלטון החוק ותביא ברכה על הדמוקרטיה בשלטון המקומי.

רשות מקומית (ונבחר ציבור באופן כללי) נכללים תחת המקרה של "עניין ציבורי מיוחד", ומכאן שיש ליתן להם קדימות בטיפול. ההנחיה קובעת, כי בעבירות מסוג פשע (שבהן חשודים ראשי הרשויות לרוב) תתקבל החלטת הפרקליטות תוך 18-24 חודש. לתקופה זו יש להוסיף תקופות זמן, שנובעות מקיומן של נסיבות ושומעכבות קידום מהיר של ההליכים, אבל שאין תלויות בפרקליטות (השלמות חקירה ונסיבות מיוחדות של עדים ונחקרים). כמו כן, רשויות התביעה נוהגות להיתלות בשורה של סיבות, המעכבות לטעמן הכרעות מהירות (יחסית) בתיקים מעין אלה.

הכרעה מהירה, ובפרט בעניינם של ראשי רשויות, תחזק את אמון הציבור, תמנע מצב שבו ליד ההגה יושב מי שיתברר בדיעבד כי סרח, ותשיב לאפקט ההרתעה הפלילית את כבודו האבוד

מורכבות ההליכים, עומס העבודה ומגבלות כוח אדם מוזכרים לא פעם כרקע לעיכוב בהכרעה בהליכים אלה.

לדאוג לאינטרס הציבורי

ניתן להתווכח אודות סבירות מסגרת הזמנים הקבועה בהנחיה לעיל, ולהעמיק בנימוקי הפרקליטות והמשטרה לתקופות הזמן הארוכות, הנדרשות להכרעה בתיקים בעניינם של ראשי רשויות. בצד זאת, העיקר הינו פשוט: בפנינו מציאות קשה ובלתי סבירה, שלפיה מכהנים ראשי רשויות בתפקידם לתקופות ממשכות, כשמעליהם מתנוססת עננה של חשדות פליליים, תוך פגיעה קשה בעיקרון

נחקר על ידי המשטרה בשנים 2007-2008 בחשד לקבלת דבר במרמה, זיוף מסמך והפרת אמונים. החומר בעניינו הועבר לפרקליטות בשנת 2008. עד היום, למעלה מארבע שנים לאחר תחילת החקירה, טרם התקבלה החלטה בעניינו.

5. ראש עיריית חדרה, מר חיים אביטן, נחקר על ידי המשטרה בשנים 2008-2009 בחשד לעבירות מרמה והפרת אמונים. בשנת 2009 הועבר חומר החקירה להכרעת הפרקליטות. עד היום, למעלה מארבע שנים לאחר תחילת החקירה, טרם התקבלה החלטה בעניינו.

דוגמאות אלה הן על קצה המזלג בלבד. יש רבות נוספות, שגם בהן פער הזמנים בין ראשית החקירה להכרעה בדבר הגשת כתב אישום, ולחילופין סגירת התיק, עומד על מספר שנים.

נזכיר ונבהיר, כי עסקינן בהכרעה בדבר הגשת כתב אישום או סגירת התיק, ולא בהכרעה בתיק לגופו (אם וככל שהוגש כתב אישום). לאחר ההחלטה להגיש כתב אישום, מתקיימים בדרך כלל הליכי שימוע לחשוד, שרק לאחריהם מתקבלת החלטה סופית על הגשת כתב האישום. גם הליכים אלה, שלאחר ההכרעה בדבר הגשת כתב אישום (הליך השימוע וניהול ההליך בערכאות), נמשכים לא פעם עוד מספר שנים נוספות.

מוסדות אכיפת הדין מתאמצים

מוסדות אכיפת הדין לא חולקים על חשיבות זירוז הליכי הטיפול בתביעה, עד לשלב של הגשת כתב האישום.

הנחיית היועץ המשפטי לממשלה מס' 4.1202 עומדת בבירור על הצורך החיוני בטיפול זריז בהליכים פליליים, על מנת לחזק את אפקט ההרתעה, לאפשר איסוף ראיות מלא ואמין, להימנע מעינוי דין ולהבטיח את אמון הציבור. ההנחיה סוקרת מספר מקרים בעלי "עניין ציבורי מיוחד", שיזכו בעדיפות, בהם "ראוי לפעול באופן נחרץ יותר למניעת שיהוי, שכן שיהוי באותם מקרים עלול לגרום נזק גדול יותר".

ניתן לטעון, כי הליכי חקירה פלילית נגד ראש

קול קורא

בברכת שיתוף פעולה פורה למען הקהילה, הוועדה לאיכות השלטון

הוועדה לאיכות השלטון קוראת לכל המעוניין לפנות אליה בסוגיות, המעלות שאלות של מינהל תקין ואיכות שלטון ברשויות המקומיות.

השנה בחרה הוועדה להתמקד בנושאים הקשורים לאיכות השלטון ברשויות המקומיות, הן בראי הבחירות המוניציפאליות שבפתח והן נוכח ליקויים וכשלים חוזרים ונשנים בתחום זה.

פניות לוועדה ניתן להעביר באמצעות הממונה על ריכוז הוועדות, עו"ד היבא שמאלי במייל: heba.s@israelbar.org.il.

פיינטבול

מלון גרדניה כביש נצרת עפולה הישן!

מהו משחק הפיינטבול? משחק הפיינטבול הוא פעילות אתגרית ספורטיבית, משחק המשלב אינטליגנציה וחשיבה מהירה, יכולת קבלת החלטות ועבודת צוות. המתאים לתלמידים, משפחות, וועדי עובדים, צוותי מורים, קבוצות ספורט, קייטנות, קבוצות צופים ולכל מי שמעוניין ליהנות **מחווייה מיוחדת!**

כיצד זה עובד? מדובר בלחימה דו צדדית עם רובים שיוזים כדורי צבע ע"י שימוש בלחץ אוויר. כל משתתף מקבל ערכת מיגון אישית הכוללת: מסכה מגן לראש מגן חזה, גב וסרבל כל משתתף מקבל נשק אישי עם כדורים בהתאם לתקציב.

לפרטים נוספים 052-3060378

paintballnazareth חפשו אותנו ב E-mail: paintballnazareth@gmail.com